

Espoon kaupungin

ARVIOINTIKERTOMUS 2025

Tarkastuslautakunta 2026

Sisällys

Tiivistelmä	1
1 Espoo-tarinan 2021–2025 ja vuoden 2025 tulostavoitteiden toteuttaminen ..	4
2 Kaupungin ja kaupunkikonsernin talouden ja toimintaympäristön arviointi ..	13
2.1 Kaupungin ja kaupunkikonsernin talouden ja toimintaympäristön kehitys	14
2.2 Henkilöstöön liittyvät seurantatiedot	23
2.3 Vastuullisuus kaupungin Hankintakeskuksen hankinnoissa	27
3 Elinvoiman tulosalueen palvelujen arvioinnit.....	31
3.1 Yrittäjyyden tukeminen sekä yritysten ja investointien houkuttelu kaupungin ja Enter Espoo Oy:n toimin.....	32
3.2 Kaupunkilaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen sekä ehkäisevä päihdetyö ja yhteistyö Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen kanssa	38
3.3 Espoon kaupungin uimarantojen turvallisuus	43
4 Kasvun ja oppimisen toimialan palvelujen arvioinnit.....	47
4.1 Varhaiskasvatuspalvelujen laatu, palveluverkko ja henkilöstön saatavuus.....	48
4.2 Oppimisen ja koulunkäynnin tuki perusopetuksessa.....	53
4.3 Perusopetukseen valmistava opetus	58
4.4 Perusopetuksen iltapäivätoiminta ja -hoito	62
5 Kaupunkiympäristön toimialan palvelujen arvioinnit.....	66
5.1 Maapolitiikka ja maaomaisuuden hallinta.....	67
5.2 Rakennusvalvonnan lupaprosessit.....	72
5.3 Vesiensuojelun toimenpiteet	80
5.4 Energiatehokkuus ja uusiutuva energia kaupungin kiinteistöissä.....	85
6 Konserni	89
6.1 Helsingin seudun ympäristöpalvelut – omistajaohjaustavoitteiden toteutuminen	90
7 Tarkastuslautakunnan arviointi- ja tarkastustyö.....	93
Liite 1: Taulukot kaupungin, liikelaitosten ja konserniyhteisöjen tulostavoitteiden toteutumisesta tilinpäätöksen ja tarkastuslautakunnan arvion mukaan	97
Kuvatiedot ja lähdeluettelo.....	102

Tiivistelmä

Talouden ja toimintaympäristön kehitys aiheuttaa riskejä kaupunkikonsernille

Kaupungin taloudellisen toimintaympäristön keskeiset riskit liittyvät yhä vahvemmin kasvavien palvelu- ja investointitarpeiden hallintaan. Voimakas väestönkasvu lisää palvelujen tarvetta ja kasvattaa kaupungin käyttötalous- ja investointimenoja tulojen kertymää nopeammassa tahdissa. Konsernin investointiohjelma perustuu Espoo-tarinan linjauksiin ja tavoitteisiin, jotka suuntaavat investointien painopisteitä alueiden kehittämiseen, liikenneyhteyksien parantamiseen, uusien toimitilojen rakentamiseen sekä olemassa olevan rakennuskannan peruskorjaukseen.

Taloudellisesti kestävä Espoo -ohjelman tasapainotustavoitteet saavutettiin osittain. Uusi talouden tasapainotusohjelma on käynnistetty keväällä 2026. Tarkastuslautakunta suosittelee, että kaupungin talouden rakenteellinen tasapaino on turvattu, jotta Espoo-tarinan tavoitteiden toteutuminen varmistetaan epävarmassa taloudellisessa tilanteessa.

Tulostavoitteiden toteutumisen arvioinnissa nousi esiin huoli lasten ja nuorten hyvinvoinnista

Tarkastuslautakunta arvioi valtuuston vuodelle 2025 asettamien toiminnan ja talouden tavoitteiden toteutumista kaupunkikonsernissa. Toteutumatta jääneissä tavoitteissa korostuvat etenkin lapsia ja nuoria koskevat tavoitteet. Kokemus kiusaamiseen puuttumisesta ja omasta hyvinvoinnista koulussa on heikentynyt. Tarkastuslautakunta suosittelee, että tulostavoitteen toteutumatietojen pohjalta oppilaitoksissa on välittömästi ja entistä tiukemmin puututtava kiusaamis-, häirintä-, syrjintä- ja väkivaltatapauksiin.

Tulostavoite lasten osallistumisesta laadukkaaseen varhaiskasvatukseen toteutui osittain. Osallistumisaste on korkea ja henkilöstön ja johtajien tyytyväisyys varhaiskasvatuksen pedagogiseen toimintaan on hyvällä tasolla. Huoltajat ovat tyytyväisiä lasten osallisuuteen ja toiminnan laatuun varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. Varhaiskasvatuksen järjestämistä vaikeuttaa palveluverkon riittämättömyys kysyntään nähden. Tarkastuslautakunta suosittelee, että palveluverkon kapasiteetin vahvistamiseksi varhaiskasvatuksen tulee osaltaan edistää yksityisten varhaiskasvatustalvelujen osuuden nostamista valtuuston tavoitteen mukaisesti.

Oppimisen ja koulunkäynnin tuessa lasten kouluarjen sujuvuus on turvattu

Oppimisen ja koulunkäynnin tuen uudistuksen keskeinen ajatus on se, että oppilaalla on oikeus opiskella omassa lähikoulussaan ja omassa opetusryhmässään. Perusopetuksen tuleekin varmistaa, että oppimisen ja koulunkäynnin tuen uudistus ei tuo oppilaiden kouluarkeen tarpeettomia muutoksia eikä heikennyksiä.

Perusopetuksen tulee myös varmistaa, että resurssit vastaavat inklusion tarpeita ja ne jakautuvat kouluille tasapuolisesti tarvetta vastaavasti.

Kaupunkilaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen sekä ehkäisevä päihdetyö ja yhteistyö Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen kanssa vaativat edelleen kehittämistä

Hyvinvointia ja terveyttä edistäviä toimia tehdään kaupungin eri toimialoilla ja tulosyksiköissä. Espoon kaupungin ja Länsi-Uudenmaan tarkastuslautakuntien yhteiskokouksessa käsiteltiin kaupungin ja hyvinvointialueen rajapintojen ja palveluketjujen toimivuutta. Yhteistyön toimivuudessa hyvinvointialueen kanssa on vaihtelua eri toimialojen välillä. Espoon muuttuva väestörakenne, kasvava lasten ja nuorten määrä, väestön ikääntyminen sekä ruotsinkielisten palveluiden riittävyys haastavat yhteistyötä, minkä lisäksi sekä kaupungin että hyvinvointialueen resurssien riittävydessä on ongelmia.

Tarkastuslautakunta antoi seuraavat suositukset: Kaupungin tulee osaltaan varmistaa, että se tuottaa yhteistyössä Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen sekä järjestöjen ja yhdistysten kanssa espoolaisille laadukkaita ja kustannusvaikuttavia hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen palveluja. Koulujen päihdetyötä tulee vahvistaa ajankohtaisella päihdetiedolla, varmistamalla turvallisten aikuisten läsnäolo ja parantamalla opiskeluhuollon päihde- ja mielenterveyspalvelujen tunnettuutta.

Tonttitarjonnan riittävydestä sekä yrityksille että asuntorakentamiseen on huolehdittava

Kaupungin tavoitteena on luoda edellytykset tieto- ja osaamisintensiivisille yrityksille sijoittua Espooseen sekä yritystyöpaikkojen määrän kasvamiselle. Kaupungilla on tarjota vain vähän vapaita tontteja teollisuuden ja liike-elämän tarpeisiin. Tarkastuslautakunta suosittelee, että Elinkeino-tulosyksikön ja Enter Espoo Oy:n tulee työpaikkaomavaraisuuden lisäämiseksi osaltaan panostaa yritysten ja yrittäjien tila- ja tonttitarpeista huolehtimiseen.

Asumisen ja maankäytön periaatteissa asetettua vuositavoitetta omakotitonttien luovutuksesta ei saavutettu vuonna 2025, koska kaupungilla ei ole tarpeeksi rakentamiskelpoisia tontteja. Tarkastuslautakunta suosittelee, että kaupunkiympäristön toimialan yksiköiden on tehostettava yhteistyötään ja toimenpiteitään maanhankinnassa, kaavoituksessa ja kunnallistekniikan rakentamisessa siten, että tontteja saadaan vuosittain luovutettua eri käyttötarkoituksiin valtuuston asettaman omakotitonttitavoitteen ja muun tonttikysynnän mukaisesti.

Rakennusvalvonnan lupaprosesseissa on edelleen kehitettävää

Rakennusvalvonnalle asetettu tulostavoite rakentamisen lupien käsittelyajan parantamisesta toteutui osittain. Rakennusvalvonnalla on edelleen kehityskohteita muun muassa palvelun asiakaskokemuksen parantamisessa sekä tasalaatuisuuden lisäämisessä, neuvonnan ja ohjauksen antamisessa sekä lupaprosessin nopeuttamisessa vastaamaan uuden rakentamislain määräyksiä. Tarkastuslautakunnan

suositusten mukaan toimintaa on kehitettävä siten, että Rakennusvalvonnalla on valmiudet käsitellä kaikki lupahakemukset lain vaatimassa määräajassa. Lupakäsittelyajan ennakoitavuutta ja läpinäkyvyyttä on parannettava. Rakennusvalvonnan asiakaspalautteiden ja kehitystoimien toteuttamisen seuranta tulee jatkaa kehitystyön vaikuttavuuden varmistamiseksi.

Vuoden 2025 arvioinnit kohdistuivat kattavasti kaupungin eri toimialoille ja toimintoihin

Tarkastuslautakunnan vuoden 2025 arviointiohjelmaan kuuluivat edellä esitettyjen lisäksi muun muassa kaupungin henkilöstötunnuslukujen läpikäynti sekä Hankintakeskuksen hankintojen vastuullisuuden arviointi. Elinvoiman tulosalueelta arvioitiin Espoon kaupungin uimarantojen turvallisuuden kehittämiseksi tehtyjä toimenpiteitä. Kasvun ja oppimisen toimialalta arvioitiin valmistavaa opetusta sekä iltapäivätoimintaa ja -hoitoa. Kaupunkiympäristön toimialalta arvioitiin myös vesiensuojelun toimenpiteitä sekä energiatehokkuutta ja uusiutuvan energian käyttöä kaupungin kiinteistöissä. Lisäksi arvioitiin Helsingin seudun ympäristöpalvelut -kuntayhtymälle asetettujen omistajaohjaustavoitteiden toteutumista.

VALTUUSTOTALO
FULLMÄKTIGEGÅRDEN

**1 Espoo-tarinan 2021–2025
ja vuoden 2025 tulostavoit-
teiden toteuttaminen**

Valtuustokauden 2021–2025 Espoo-tarinaa on toteutettu valtuustokauden tavoitteiden, vuosittaisten tulostavoitteiden, toimialojen ja tulosityksiköiden omien tavoitteiden sekä poikkihallinnollisten kehitysohjelmien avulla. Valtuusto päätti uudesta Espoo-tarinasta syksyllä 2025 nykyiselle valtuustokaudelle. Arviointi kohdistuu valtuustokauden 2021–2025 Espoo-tarinan mukaisiin vuodelle 2025 asetettuihin tulostavoitteisiin. Arvioinnissa keskitytään tavoitteisiin, jotka tarkastuslautakunnan arvion mukaan jäivät toteutumatta tai toteutuivat osittain.

Tilinpäätöksessä kuuden kaupunkitasoisen tavoitteen raportoitiin jäävän toteutumatta

Vuodelle 2025 valtuusto asetti kaupungille 26, liikelaitokselle kaksi ja konserniyhteisöille 29 tulostavoitetta, joiden toteutumisesta raportoitiin valtuustolle osavuosisikatsauksissa, konserniraporteissa, PKS-omistajaohjausraporteissa sekä tilinpäätöksen ennakkotiedoissa ja tilinpäätöksessä.

Valtuusto hyväksyi 8.12.2025 kolmannen osavuosisikatsauksen käsittelyn yhteydessä kuuden kaupungin tulostavoitteen poikkeamat:

- 3.1. Toimintamenojen kasvua hillitään Taloudellisesti kestävä Espoo -ohjelman ja talousarvion mukaisesti.
- 3.2. Investointien tulorahoitusaste nousee yli 100 % valtuustokauden aikana ja konsernin lainakanta kääntyy laskuun.
- 4.2. Yritystyöpaikkojen määrä Espoossa ja kasvukäytävillä kasvaa.
- 4.4. Espoo profiloituu Pohjoismaiden parhaana startup-yrittäjyyden ja kasvuyritysten sijaintikaupunkina, jota tukemaan kehitämme kasvuyritys-kampanuksen yhdessä kumppaneiden kanssa.
- 4.6. Nuorisotyöttömyys alenee vuoden 2019 tasolle.
- 7.1. Espoon kotouttaminen on tuloksellista.

Tilinpäätöksessä 2025 investointien tulorahoitusastetta sekä startup-yrittäjyyden ja kasvuyritysten sijaintikaupunkina profiloitumista koskevien tavoitteiden on raportoitu aiemmin valtuuston hyväksymästä poikkeamasta huolimatta toteutuneeksi. Muiden valtuuston hyväksymien poikkeamien lisäksi tilinpäätöksessä 2025 raportoitiin poikkeamista seuraavissa tulostavoitteissa:

- 1.4. Nollatoleranssi koulukiusaamiseen ja kouluväkivaltaan.
- 1.6. Lapset ja nuoret voivat hyvin.

Tilinpäätöksen mukaan poikkeamat painottuvat lasten ja nuorten hyvinvointiin, talouden tavoitteisiin sekä suhdannetilanteen heijastumiin elinvoimassa ja työllisyydessä. Koulukiusaamiseen ja kouluväkivaltaan liittyvät mittarit ovat heikentyneet. Aikuisten puuttumista kiusaamiseen “lähes aina” kokeneiden osuus on laskenut 41,1 prosenttiin. Lasten ja nuorten hyvinvoinnissa “Voin koulussa hyvin” -mittari on laskenut 46,3 prosenttiin ja MOVE! -mittausten mukaan heikon fyysisen toimintakyvyn omaavien osuus 8. luokkalaisista on hieman noussut.

Taloudellisesti kestävä Espoo - ohjelman (TakE) tuottavuustavoitteet jäivät saavuttamatta, vaikka kaupungin toimintamenot kokonaisuutena pysyivät talousarviossa. Elinvoiman osalta yritystyöpaikkojen määrä on laskenut, ja nuorisotyöttömyys on noussut 13,1 prosenttiin, mikä on selvästi tavoitetasoa korkeampi. Kotouttamisen tuloksellisuudessa keskeiset erot muun muassa oppimistuloksissa ja työttömyydessä eivät ole kaventuneet tavoitellusti.

Kuuden kaupunkitasoisen tulostavoitteen poikkeamien lisäksi tilinpäätöksessä 2025 kaupunkitasoisista tulostavoitteista 12 raportoitiin toteutuneen ja kahdeksan toteutuneen osittain. Tilapalvelut-liikelaitokselle asetetuista tulostavoitteista liikelaitoksen ylijäämäistä tulosta koskeva tavoite toteutui. Liikelaitoksen talonrakennusinvestointihankkeiden toteutumista koskeva tavoite jäi toteutumatta.

Konserniyhteisöille asetetuista tavoitteista 16 toteutui ja 12 tavoitetta toteutui osittain. Toteutumatta jäi Espoon Asunnot Oy:n tavoite keskimääräisestä asuntotuotannon aloituksesta.

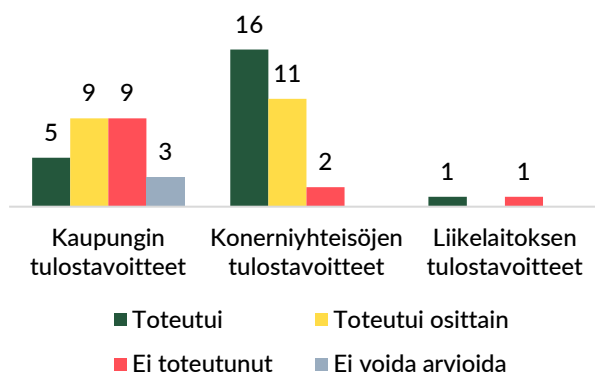
Tarkastuslautakunnan arvio toteutuneiden tavoitteiden määrästä eroaa tilinpäätökseen verrattuna

Taulukko 1. Tarkastuslautakunnan arvio tulostavoitteiden 2025 toteutumisesta

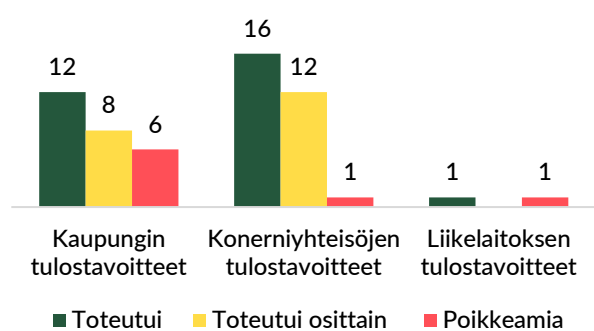
Tulostavoitteet 2025	Tarkastuslautakunnan arvio			
	Toteutui	Toteutui osittain	Ei toteutunut	Ei voida arvioida
Kaupungin tulostavoitteet	5	9	9	3
Yhteensä 26				
Liikelaitoksen tulostavoitteet	1	-	1	-
Yhteensä 2				
Konserniyhteisöjen tulostavoitteet	16	11	2	-
Yhteensä 29				

Yllä olevassa taulukossa on esitetty tarkastuslautakunnan arvio valtuuston asettamien tulostavoitteiden toteutumisesta. Tarkastuslautakunnan arvion mukaan kaupunkitasoisista tulostavoitteista viisi toteutui, yhdeksän toteutui osittain ja yhdeksän jäi toteutumatta. Kolmea tulostavoitetta ei voitu kokonaisuudessaan arvioida. Tilapalvelut-liikelaitokselle asetettujen tavoitteiden toteutuminen on yhteneväinen tilinpäätöksen kanssa. Konserniyhteisöille asetetuista tulostavoitteista 16 toteutui, 11 toteutui osittain ja kaksi jäi toteutumatta. Vertailu tarkastuslautakunnan arvion ja tilinpäätöksessä esitetyn arvion tavoitteiden toteutumisesta on esitetty kuvioissa 1 ja 2.

Kuvio 1. Tarkastuslautakunnan arvio 2025

Kuvio 2. Tilinpäätös 2025

Tarkastuslautakunnan arviointi kaupunkitasoisten tavoitteiden toteutumisesta

Tarkastuslautakunnan arvioinnin mukaan tilinpäätöksessä raportoitujen poikkeamien lisäksi toteutumatta ovat jääneet myös seuraavat kaupunkitasoiset tulostavoitteet.

Espoo houkuttelee tieto- ja osaamisintensiivisiä yrityksiä sijoittumaan ja pysymään Espoossa.

Yritysten halukkuus suositella Espoota on hieman laskenut. Tieto- ja osaamisintensiivisten työpaikkojen määrä on niin ikään laskenut. Yritysmäärän kehityksen tiedon raportoinnin kerrotaan tilinpäätöksessä muuttuneen niin, ettei se ole vertailtavissa aikaisempaan.

Espoo on haluttu kumppani kestävien kaupunki- ja palveluratkaisujen kehittämässä.

Vuonna 2025 ulkoisen kehittämärahoituksen projekteihin saatiin ulkoista rahoitusta 5,2 milj. euroa tavoitteen ollessa vähintään 7,4 miljoonaa euroa. Ulkoisella rahoituksella käynnistyvien projektien määrän raportoidaan olevan laskussa.

Hiilidioksidipäästöt vähenevät tavoitteen mukaisesti.

Kokonaispäästöt ja päästöt asukasta kohden ovat vähentyneet, mutta tilinpäätöksessä raportoidaan, ettei nykyisillä toimilla tulla pääsemään tavoiteltuun 80 prosentin päästövähennykseen. Talousarviossa 2026 päätettiin, että Hiilineutraali Espoo 2030 -tiekartan puolivälitarkastelun aikataulua aikaistetaan vuoteen 2026 ja sen yhteydessä valtuuston päätettäväksi tuodaan päätös päästöjä vähentävistä lisätoimenpiteistä. Päivitetty tiekartta on tavoitteena viedä valtuuston päätettäväksi 8.6.2026.

Tarkastuslautakunnan arvioinnin mukaan seuraavat kaupunkitasoiset tulostavoitteet ovat toteutuneet osittain.

Espoolaiset osallistuvat laadukkaaseen varhaiskasvatukseen.

Tulostavoitteen toteutumista arvioidaan tarkemmin luvussa 4.1.

Espoon oppimistulokset ja koulutustaso ovat Suomen kärkitasoa.

Tavoitteet 6.lk ja 9. lk arvosanojen osalta eivät tilinpäätöksen mukaan toteutuneet alkuperäisen mittarin mukaisesti. Ylioppilaskirjoitusten kaikkien kokeiden arvosanojen keskiarvo Espoossa oli korkeampi kuin valtakunnallinen keskiarvo, mutta valmistuneista ylioppilaista 49,5 prosentilla oli valtakunnallista keskiarvoa korkeampi kaikkien kokeiden keskiarvo tavoitteen ollessa 60 prosenttia. Koulutuskuntayhtymä Omniaan hakeneiden määrä on kasvanut ja Omnian arvostus parantunut hieman. Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (Karvi) arvioinnin tulokset eivät ehtineet tilinpäätökseen.

Työpaikkojen houkuttelevuus ja henkilöstön jaksaminen varhaiskasvatuksessa ja opetuksessa paranee.

Varhaiskasvatuksen osalta tulostavoitteen toteutumista arvioidaan tarkemmin luvussa 4.1. Perusopetuksen henkilöstökyselyn tulokset eivät ehtineet tilinpäätökseen.

Palvelutuotannon kustannusvaikuttavuus paranee.

Tilinpäätöksessä on raportoitu muiden toimeksiantojen lisäksi tuotantoon siirrettyjä ja keskeneräisiä hankkeita ja toimeksiantoja, joiden keskeiset hyötytavoitteet ovat toteutuneet tai arvioidaan toteutuvan käyttöönotoissa. Poikkeamaa on raportoitu kaupungin ASKI-digiasiointiprojektissa tietopyyntöjen osalta.

Rakentamisen lupien käsittelyaika paranee niin, että 85 % lupapäätöksistä käsitellään korkeintaan 75 vuorokaudessa.

Tulostavoitteen toteutumista arvioidaan tarkemmin luvussa 5.2.

Espoon kaupungin ja Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen rajapinnat ja palveluketjut toimivat hyvin.

Tulostavoitteen toteutumista arvioidaan tarkemmin luvussa 3.2.

Espoo kasvaa kestävästi.

Tulostavoitteen mittarina olevat hyväksytyt asemakaavat ovat sisältäneet uutta asumisen kerrosalaa yhteensä 35 900 k-m², mikä on vähemmän kuin tavoitteeksi asetettu 300 000 k-m². Muut tavoitteen mittarit toteutuivat. Tilinpäätöksen mukaan tavoite ei toteutunut kokonaisuudessaan.

Turvallisuus Espoossa ja kuntalaisten kokema turvallisuus.

Häiriöindeksi on laskenut tavoitteen mukaisesti, mutta asukkaiden kokema turvallisuus ei yltänyt tavoitearvoonsa.

Espoo on Pohjoismaiden paras paikka kansainvälisille osaajille.

Tilinpäätöksen mukaan yleinen taloustilanne on vaikuttanut työnantajien osallistumiseen tapahtumiin ja palveluihin. Tapahtumiin osallistuvien kv-osaajien määrä on kasvanut ja heidän tyytyväisyytensä tapahtumiin ja palveluihin lisääntynyt.

Tilinpäätöksessä seuraavat tulostavoitteet olivat raportoitu toteutuneeksi, mutta tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan seuraavien tulostavoitteiden toteutumisista ei voitu vuoden 2025 toteumatietojen perusteella kattavasti arvioida.

Palvelutuotanto kehittyi asukas- ja asiakaslähtöisesti ja kustannusvaikuttavasti monituottajamallia hyödyntäen.

Monituottajamallin hyödyntämistä eri palveluissa on kuvattu toimialoittain, mutta kustannusvaikuttavuuden toteutumisesta ei ole kattavasti raportoitu. Toimialojen raportoinnit ovat osin epäyhtenäisiä. Espoolaisten tyytyväisyys palveluihin on parantunut.

Espolaiset viranhaltijat sekä poliittiset päättäjät vaikuttavat hallitusohjelman valmisteluun ja valtakunnalliseen päätöksentekoon siten, että Espoon mahdollisuudet kestäväan kasvuun ja investointeihin turvataan.

Espoo on toiminut aktiivisesti ja vaikuttanut hallitusohjelmaan, ja työtä on tarpeen jatkaa. Kuuden suurimman kaupungin ja valtion välisessä allianssissa on pyritty edistämään hallitusohjelman mukaisia tavoitteita useiden kokonaisuuksien osalta. Vaikutuksia Espoon kuntatalouteen ei kuitenkaan voida vielä arvioida esimerkiksi valtiosuusjärjestelmän uudistusten ollessa kesken.

Espoo profiloituu Pohjoismaiden parhaana startup-yrittäjyyden ja kasvuyritysten sijaintikaupunkina, jota tukemaan kehitämme kasvuyrityskampanian yhdessä kumppaneiden kanssa.

Tulostavoitteen toteutumista arvioidaan tarkemmin luvussa 3.1.

Tilapalvelut-liikelaitokselle asetettujen tulostavoitteiden osalta tarkastuslautakunnan arvio tavoitteiden toteutumisesta on yhteneväinen tilinpäätökseen nähden.

Tarkastuslautakunnan arviointi konserniyhteisöille asetettujen tavoitteiden toteutumisesta

Tilinpäätöksen mukaan Espoon Asunnot Oy:n konsernitavoite neljän edellisen vuoden alkaneiden asuntojen liukuvasta keskiarvosta ei toteutunut. Tavoite oli 300 kpl/v ja liukuvan keskiarvon toteuma oli 252 kpl/v. Vuonna 2025 asuntoaloituksia toteutui 204.

Tarkastuslautakunnan arvioinnin mukaan toteutumatta jäi myös seuraava Espoon kaupunginteatterisäätiön tavoite. Toiminnan rahoitusosuus vähintään 27 prosenttia jäi toteutumatta rahoitusosuuden ollessa 26 prosenttia.

Tarkastuslautakunta arvioi seuraavien konserniyhteisöille asetettujen tavoitteiden toteutuneen osittain.

Espoo Catering. Tuottavuus nousee vähintään 3 prosenttia vuodessa. Kilon keittiön henkilöstökustannukset tuotettua annosta kohden on 0,20 euroa / kpl, joka on pysynyt edellisen vuoden tasolla. Tuotantomäärä per toimintapäivä on kasvanut 2 prosenttia kustannustason per kappale pysyessä vakaana.

Enter Espoo Oy. Tavoite houkutellessa vierailijoita, kokouksia ja kongresseja Espooseen. Voitettuja kongresseja saatiin kaksi tavoitellun kolmen sijaan. Kongressi- ja matkanjärjestäjäkohtaamisten määrä ylitti tavoitearvon.

Länsimetro Oy. Kiinteistöomaisuuden tehokas hallinta ja metron kapasiteetin ja luotettavuuden lisääminen. Kiinteistöomaisuuden ennakoivaa kunnossapitoa, huoltoa ja kehittämistä raportoidaan tehtävän Kaupunkiliikenne Oy:n kanssa. Valituslupahakemuksen käsittely voi viivästyttää radioverkon ja junakulunvalvontajärjestelmän täytäntöönpanoa.

Emma-taidemuseosäätiö. Kulttuurisen ja sosiaalisen vaikuttavuuden lisääminen. Asiakastytyväisyys ja ensimmäistä kertaa museon asiakkaana olevien osuus lipunmyynnistä saavuttivat asetetut tavoitearvot, mutta toteutunut kävijämäärä 159 997 jäi tavoitteesta, joka oli 200 000 kävijää vuodessa.

Espoon kaupunginteatterisäätiö. Espoon kaupunginteatterin tunnettuuden lisääminen. Mediaosumien laskennallinen tavoitettavuus 172 miljoonaa jäi tavoitearvosta, joka oli 175 miljoonaa. Uutiskirjeiden avausprosentti ylitti sille asetetun tavoitearvon.

Koulutuskuntayhtymä Omnia. Omnian toiminnan vaikuttavuus kasvaa. Positiivinen jatkosijoittuminen yhteensä oli 75,1 prosenttia, joka ylitti tavoitteen. Erityisesti jatko-opintoihin sijoittuneiden osuus kasvoi työelämään sijoittuneiden osuuden hieman laskiessa. Tuvaan hakevien opinnot ovat alkaneet tavoitellussa aikataulussa. Henkilöstön työhyvinvointikyselyn tulokset laskivat.

Omnia. Veto- ja pitovoimaisuus koulutusten ja osaamispalvelujen tarjoajana paranee. Ensisijaisesti ammatilliseen koulutukseen hakeutuvien osuus on laskeutunut, mutta eronneiden osuus ja opiskelijapalautteiden keskiarvo ovat kehittyneet positiiviseen suuntaan.

HSL. Tuottavuuden nousu vuosittain vähintään 1,5 prosenttia. Matkustajakilometrikustannus saavutti tavoitetason, mutta kustannukset per nousu jäivät tavoitteesta, eikä tuottavuuden kehitys ole ollut raportoinnin mukaan täysin tavoitteen mukaista.

HSL. Kuntakohtaiset subventio-osuudet tarkastelukauden loppuun mennessä enintään 50 % kuntakohtaisista kokonaiskustannuksista. Vuoden 2025 keskimääräinen subventio on 58,3 prosenttia ja Espoon subventio-osuus 66,5 prosenttia. Kuntaosuuksien tarkastelu sekä joukkoliikenteen infra- ja operointikustannusten tarkastelu on tehty tavoitteen mukaisesti. Espoon kaupungin subventioasteeseen ovat vaikuttaneet erityisesti Länsimetron ja Pikaraitiotien käyttöönoton myötä kasvaneet infra- ja operointikustannukset.

HSL. Joukkoliikenteen toimivuuden parantaminen ja vastuullisuus sekä asiakkaiden tyytyväisyys. Espoon osalta asiakastyytyväisyyden keskiarvo on parantunut vuodesta 2023. Päästöjen vähenemään vuoden 2010 tasosta oli 83 prosenttia tavoitteen ollessa 90 prosenttia.

HSY. Hiilineutraalisuus 2030 ja vastuullisuuden lisääminen. Tulostavoitteen toteutumista arvioidaan tarkemmin luvussa 6.1.

Tarkastuslautakunnan johtopäätökset

Tarkastuslautakunnan näkemys tulostavoitteiden kokonaistoteutumisesta eroaa osin tilinpäätöksessä esitetystä arviosta, eikä kaikkia tulostavoitteita pystynyt arvioimaan kokonaisuudessaan. Tavoitteiden mittarien tulee kuvata tulostavoitetta ja olla seurattavissa ja arvioitavissa, jotta tavoitteen toteutumisesta voi tehdä realistisen johtopäätelmän.

Toteutumatta jääneissä tavoitteissa korostuvat etenkin lapsia ja nuoria koskevat tavoitteet. Kokemus kiusaamiseen puuttumisesta ja omasta hyvinvoinnista koulussa on heikentynyt. Tilinpäätöksessä raportoitiin laajasti toimenpiteistä, jolla kiusaamista pyritään ehkäisemään. Positiivista kuitenkin on, että kyselyjen mukaan oppilaat harrastavat jotain säännöllisesti yhdessä muiden kanssa entistä enemmän ja harrastuspolun maksuttomia harrastuksia on tarjolla 96 prosenttia kaikista espoolaisista perusopetusta antavista kouluista.

Myös hiilineutraaliutta koskeva tavoite jäi toteutumatta, sillä ennusteen mukaan tavoiteltuun 80 prosentin päästövähennykseen ei olla pääsemässä.

On positiivista, että hiilineutraaliustiekartan puolivälitarkastelua aikaistetaan lisätoimenpiteitä varten.

Muut toteutumatta jääneiksi arvioidut tavoitteet koskivat tilinpäätöksessä mainittujen lisäksi tieto- ja osaamisintensiivisten yritysten sijoittumista ja pysymistä Espoossa sekä Espoon keräämää ulkoista kehittämisrahoitusta.

Tilapalvelut-liikelaitokselle ja konserniyhteisöille asetettujen tavoitteiden toteutumisen arviointi oli puolestaan pääosin yhteneväinen tilinpäätöksen kanssa. Toteutumattomien tavoitteiden ja yksittäisten mittarien osalta nousee esiin huoli erityisesti HSL:n subventio-osuuden kehityksestä sekä Espoon Asuntojen asuntotuotantotavoitteesta, joka pohjautuu Espoon maankäytön ja asumisen periaatteisiin.

Valtuustokauden 2025–2029 Espoo-tarinan tulostavoitteiden toteutumista arvioidaan vuoden 2026 osavuositarkastuksissa sekä arviointikertomuksessa.

Tarkastuslautakunnan suositukset

Talousarviossa 2026 asetettujen tavoitteiden mittarit ja niiden tavoitearvot tulee määrittellä selkeästi ja ottaa tulostavoitteiden raportoinnissa huomioon tarkastuslautakunnan aikaisemmin antamat suositukset.

Toimialojen tulee esittää valtuustolle selvitykset tilinpäätöksen ja tarkastuslautakunnan arvion mukaan toteutumatta jääneistä tulostavoitteista.

Tulostavoitteen toteutumisen pohjalta oppilaitoksissa on välittömästi ja entistä tiukemmin puututtava kiusaamis-, häirintä-, syrjintä- ja väkivaltatapauksiin.

Kaupungin tulee huolehtia riittävästä, oikea-aikaisesta ja toteuttamiskelpoisesta tonttitarjonnasta Espoon Asuntojen asuntotuotantotavoitteen saavuttamiseksi.

2 Kaupungin ja kaupunki- konsernin talouden ja toi- mintaympäristön arviointi

2.1 Kaupungin ja kaupunkikonsernin talouden ja toimintaympäristön kehitys

Kaupungin taloudellisen toimintaympäristön keskeiset riskit liittyvät yhä vahvemmin kasvavien palvelu- ja investointitarpeiden hallintaan. Väestön palvelutarpeen nopea kasvu aiheuttaa nousevia kustannuksia kaupungin monissa toiminnoissa.

Espoo-konsernin investointiohjelma perustuu Espoo-tarinan linjauksiin ja tavoitteisiin, jotka suuntaavat investointien painopisteitä alueiden kehittämiseen, liikenneyhteyksien parantamiseen, uusien toimitilojen rakentamiseen sekä olemassa olevan rakennuskannan peruskorjaukseen.

Kuntalain mukaan valtuusto päättää kaupungin sijoitustoiminnan perusteista. Espoon valtuusto on antanut hallintosäännössä yleisohjeet kaupungin varojen sijoittamisesta. Rahastoille on valtuustossa hyväksytty säännöt ja käyttötarkoitukset. Kaupunginhallitus päättää pidemmän aikavälin sijoitusperiaatteista, kaupunginjohtaja vuosittaisesta sijoitussuunnitelmasta ja rahoitusjohtaja sijoitustoiminnan toimeenpanoon liittyvistä asioista. Kaupunki ottaa huomioon YK:n vastuullisen sijoittamisen periaatteiden mukaisia tavoitteita ja sitoutuu sijoitustoiminnassaan edistämään ja toteuttamaan vastuullista sijoitustoimintaa.

Espoon toimintaympäristön kehitys

Väestönkasvu on pitkän aikavälin ennusteen mukaista

Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan Espoon väkiluku vuoden 2025 lopussa oli 326 280. Väkiluku kasvoi vuoden 2025 aikana 5 350 henkilöllä, eli kasvu oli 1,7 prosenttia, joka on linjassa kaupungin pidemmän aikavälin ennusteen kanssa. Väestönkasvu oli 1 560 henkilöä vähemmän kuin vuonna 2024. Väestönkasvu on tasaantunut aikaisempiin vuosiin verrattuna, mutta on edelleen voimakasta. Erityisesti lasten ja nuorten määrän kasvu poikkeaa valtakunnallisesta kehityksestä. Viiden viime vuoden aikana Espoon väkiluku on kasvanut keskimäärin 6 700 henkilöllä vuodessa.

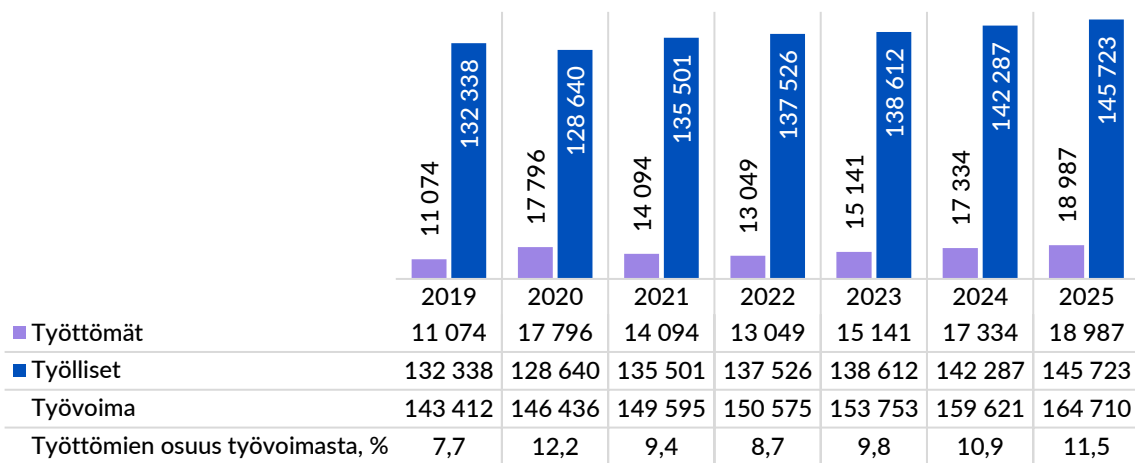
Väestömäärää ovat kasvattaneet maahanmuuton lisäksi luonnollinen väestönmuutos ja kuntien välinen nettomuutto. Ennakkotietojen mukaan Espoolle tuli vuonna 2025 muuttovoittoa 3 820 henkeä ja luonnollinen väestönlisäys oli 1 630 henkeä. Muuttovoitto ulkomailta oli 2 430 henkeä, joka oli 900 henkeä vähemmän kuin vuonna 2024. Vieraskielisiä asukkaita oli vuoden 2025 joulukuun lopussa ennakkotiedon mukaan 83 120, mikä on noin 25 prosenttia asukkaista.

Työttömien määrä kasvoi vuoden 2025 aikana – myös työllisten määrä kasvoi

Vuoden 2025 lopulla työttömien osuus työvoimasta Espoossa oli 11,5 prosenttia. Työttömiä työnhakijoita oli vuoden 2025 lopulla 18 987, joka oli 9,5 prosenttia enemmän kuin vuotta aiemmin. Ulkomaan kansalaisia oli vuoden 2025 lopulla

työttömänä 5 308 ja työttömien osuus ulkomaisesta työvoimasta oli 19,9 prosenttia. Etenkin pitkäaikaistyöttömyys ja alle 25-vuotiaiden työttömyys kasvoivat voimakkaasti vuoden 2025 aikana. Alle 25-vuotiaiden työttömien osuus samanikäisestä työvoimasta oli vuoden 2025 lopulla 13,1 prosenttia, kun vuotta aiemmin se oli 10,5 prosenttia. Pitkäaikaistyöttömiä oli vuoden 2025 lopulla 7 875, joka oli 25,7 prosenttia enemmän kuin vuotta aiemmin. Työvoiman ulkopuolella oleviin kuuluvat esimerkiksi perhevapaalla ja ase- tai siviilipalveluksessa olevat. Avoimia työpaikkoja Espoossa vuoden 2025 lopulla oli 564, kun vastaava luku vuonna 2024 oli 599. Espoon työpaikkaomavaraisuus oli viimeisimmän virallisen luvun mukaan 92,3 prosenttia vuonna 2023. Työllisten määrä kasvoi 2,4 prosenttia ja työvoiman 3,2 prosenttia vuodesta 2024.

Kuvio 3. Työllisten ja työttömien määrä työvoimasta Espoossa 2019–2025

TE-uudistus siirsi työvoimapalveluiden järjestämisvastuun ja laajemman työttömyysetuuksien rahoitusvastuun kunnille vuoden 2025 alusta. Uudistuksen jälkeen kunnat osallistuvat työttömyysetuuden perusosan suuruisen osan rahoitukseen nykyistä varhaisemmassa vaiheessa. Aikaisemmin kuntien rahoitusosuus alkoi 300 työttömyyspäivän kohdalla, kun uudistuksen jälkeen rahoitusosuus alkaa 101 työttömyyspäivän kohdalla. Kuntien rahoitusvastuuta työttömyysetuuksista laajennettiin koskemaan myös ansio- ja peruspäivärahaa.

Työttömyysetuuksien toteuma vuonna 2025 oli yhteensä 48,5 milj. euroa. Työmarkkinatuen toteuma oli 42,3 milj. euroa, peruspäivärahan 1,8 milj. euroa ja ansiopäivärahan 4,4 milj. euroa. Alkuperäinen talousarvio ylittyi noin 10,6 milj. eurolla ja työttömyysetuusmenot kasvoivat vuoden aikana 31,4 prosenttia. Vuonna 2024 työmarkkinatuen toteuma oli 29 milj. euroa.

Tilinpäätöksen ja konsernitilinpäätöksen tunnusluvut

Kaupungin tulos ylitti talousarvion

Ulkoisia toimintatuottoja kertyi 370,1 milj. euroa, joka oli 15,2 milj. euroa enemmän kuin vuonna 2024. Toimintatuotot toteutuivat lähes alkuperäisen talousarvion mukaisesti. Toimintatuottojen kertymää nostivat maankäyttösopimusten tuotot, laskennallinen kotoutumiskorvaus, varhaiskasvatuksen asiakasmaksutuotot, perusopetuksen maksutuotot sekä kaupunkitekniikassa alueiden käyttölupatuotot. Yleinen taloustilanne vaikutti kuitenkin maanmyyntituottoihin, jotka jäivät tulotavoitteestaan yhteensä 22 milj. euroa. Ulkoisia toimintakuluja kertyi 1 418,0 milj. euroa, joka oli 75,9 milj. euroa enemmän kuin vuonna 2024. Toimintakulut alittivat talousarvion 37,5 milj. eurolla.

Kaupungin vuoden 2025 vuosikate oli 315,9 milj. euroa, joka oli 50,9 milj. euroa talousarviota enemmän. Tulos oli 110,8 milj. euroa, joka ylitti talousarvion 56,7 milj. eurolla. Tulosta paransivat toimintakulujen alituksen lisäksi 67 milj. euron rahoitus-
tuotot, jotka toteutuivat 40,3 milj. euroa talousarviota parempana. Konsernin tulos oli 26,1 milj. euroa, joka oli 9 milj. euroa edellisvuotta vähemmän.

Verotulojen kasvu jäi alhaiseksi vuonna 2025

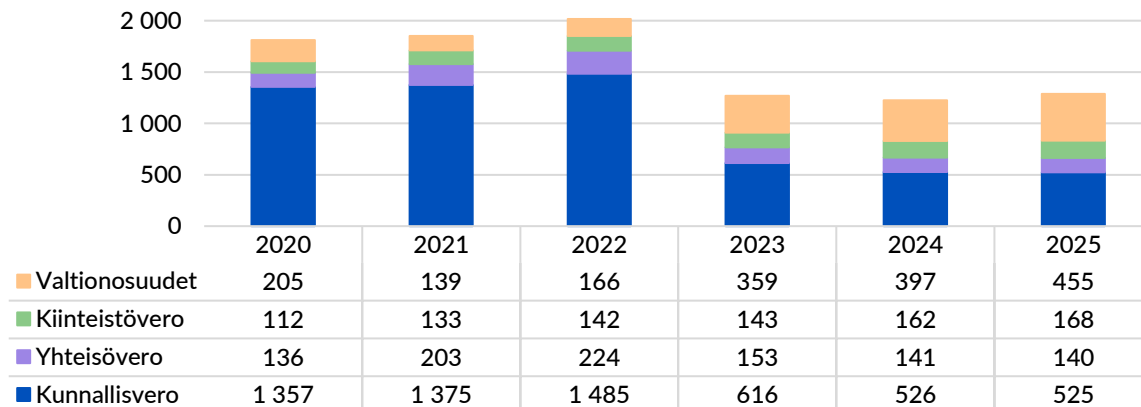
Rakenteelliset uudistukset vaikeuttavat verorahoituksen kehityksen vertailua, sillä viime vuosina verotuloissa ja valtionosuuksissa on ollut useita poikkeuseriä tai muutoksia jaksotuksissa. Espoon verorahoitus muuttui valtionosuusriippuvaisemmaksi sote-uudistuksen jälkeen. Yli 30 prosenttia verorahoituksesta koostuu valtionosuuksista, jotka eivät kehity samassa suhteessa verotulojen kanssa tai asukasmäärän ja siten palvelujen järjestämisen kanssa.

Verotuloista sekä valtionosuuksista koostuvaa verorahoitusta kertyi yhteensä 1 287,3 milj. euroa, joka oli 61,6 milj. euroa enemmän kuin vuonna 2024. Verorahoitusta kasvatti siirtyneisiin työllisyyspalveluihin saatu valtionosuusrahoitus. Verorahoituksen kertymä alitti alkuperäisen talousarvion 25,1 milj. eurolla.

Vuoden 2025 aikana verotulojen kertymiin liittyi epävarmuuksia. Verotulojen kasvu jäi alhaiseksi ja ne alittivat talousarvion 31,0 milj. eurolla. Verotulojen kertymään vaikutti muun muassa verotuksen jaksottuminen vuosien välillä ja verovuoden 2024 kunnallisveron oikaisu oli 20,1 milj. euroa negatiivinen. Vuoden 2025 verotulojen kehitykseen vaikutti myös heikko työllisyyskehitys sekä palkkatulojen arvioita alhaisempi kasvu. Kunnallisveroa vuonna 2025 kertyi 524,5 milj. euroa, joka oli 1,7 milj. euroa vähemmän kuin edellisvuonna. Kiinteistöveroa kertyi 167,8 milj. euroa ja yhteisöveroa 139,7 milj. euroa.

Valtionosuuksia kertyi 455,3 milj. euroa, joka oli 6 milj. euroa alkuperäistä talousarviota enemmän. Espoon verotuloihin perustuva valtionosuuden tasaus oli yhteensä 24 milj. euroa ja asukasta kohden noin 74 euroa.

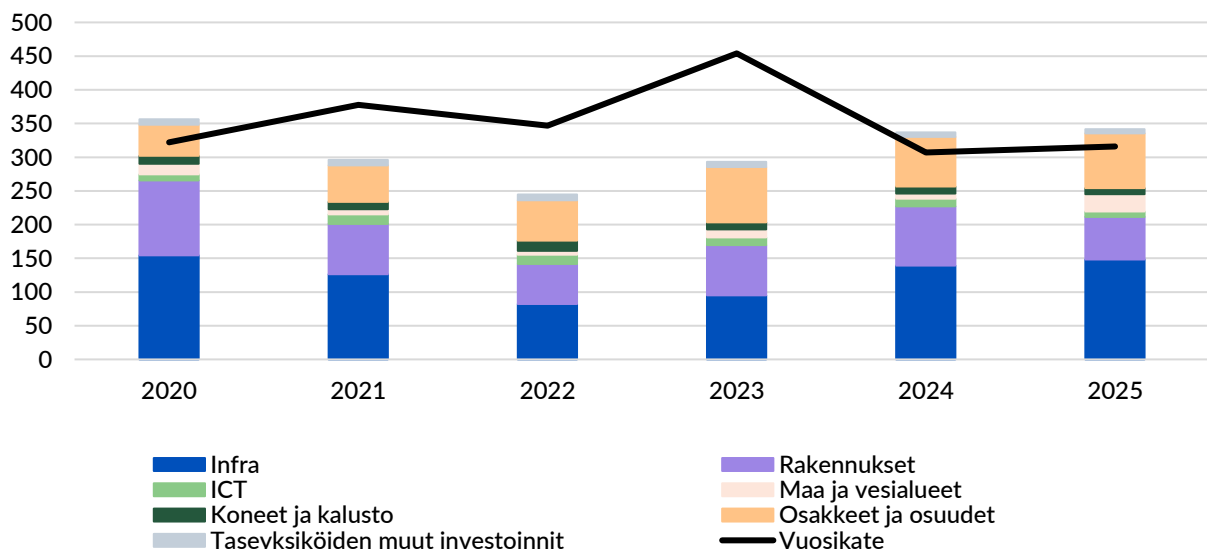
Kuvio 4. Verotulojen ja valtionosuuksien kehitys vuosina 2020–2025, milj. euroa

Kaupungin investoinnit alittivat vuoden 2025 talousarvion

Kaupungin bruttoinvestoinnit sisältäen peruskaupungin ja liikelaitokset sekä taseyksiköt olivat 342 milj. euroa ja rahoitusosuudet huomioiden nettoinvestoinnit olivat 331 milj. euroa vuonna 2025. Investoinnit toteutuivat 14 milj. euroa alle alkuperäisen talousarvion ja 45 milj. euroa alle muutetun talousarvion. Investointien tulorahoitusaste kertoo, kuinka paljon investointien omahankintamenoista on rahoitettu tulorahoituksella. Kaupungin investointien tulorahoitusaste oli 95 prosenttia eli vuosikate ei riittänyt investointien rahoitukseen.

Kuvio 5. Kaupungin investoinnit ja vuosikate vuosina 2020–2025, milj. euroa

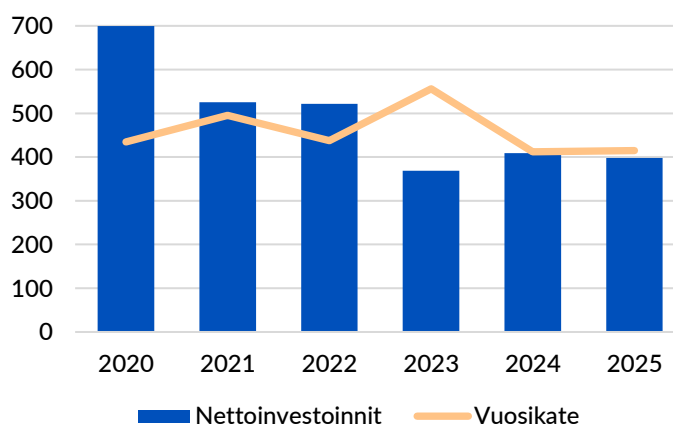
Suurimmat alitukset investointien vuoden 2025 toteumassa olivat infrarakentamisessa sekä toimitilojen uudisrakentamisessa. Hankekohtaisia jaksotuksista johtuvia alituksia oli yhteensä 17,6 milj. euroa, joista suurimmat alitukset olivat Tapiolan uimahalli 2 milj. euroa, Kaupunginpuutarhan puutyöhalli 1,45 milj. euroa ja Hösmärinpuiston koulun muutos päiväkodiksi 1,2 milj. euroa. Hankkeet jatkuvat vuonna 2026.

Konsernin investointiohjelma jatkui mittavana

Espoo-konsernin nettoinvestoinnit laskivat vuodesta 2024, mutta investointiohjelma jatkui edellisvuosien tapaan mittavana. Konsernin nettoinvestoinnit olivat 386 milj. euroa, joka oli 23

milj. euroa vähemmän kuin edellisvuonna. Investointien tulorahoitusaste vuonna 2025 oli 107,4 prosenttia, kun vastaava luku vuonna 2024 oli 100,8 prosenttia. Konserniyh-teisöistä eniten investointeja toteuttivat Espoon Asunnot Oy (76 milj. euroa), Helsingin seudun ympäristöpalvelut -kuntayhtymä HSY (Espoon osuus 47 milj. euroa) ja Länsi-metro Oy (6 milj. euroa).

Kuvio 6. Konsernin nettoinvestoinnit ja vuosikate vuosina 2020–2025, milj. euroa

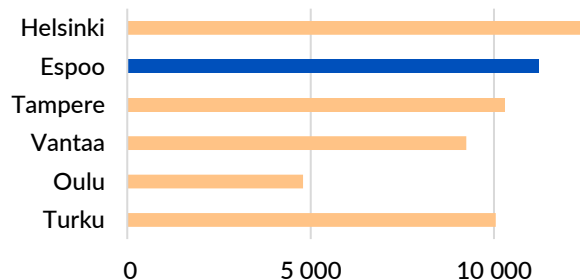
Konsernin lainakanta laski edellisvuodesta

Kaupungin lainakanta vuoden 2025 lopussa oli 858 milj. euroa ja asukasta kohden 2 630 euroa. Lainakantaa lyhennettiin noin 53 milj. eurolla. Talousarviolainoja ei nostettu vuoden 2025 aikana. Lainakanta rahoituslaitoksilta ilman konsernitilin saldoa ja muita lyhytaikaisia velkaeriä oli 737 milj. euroa, josta kiinteäkorkoista lainaa oli 73,59 prosenttia. Koko lainasalkun keskiporko oli 1,03 prosenttia.

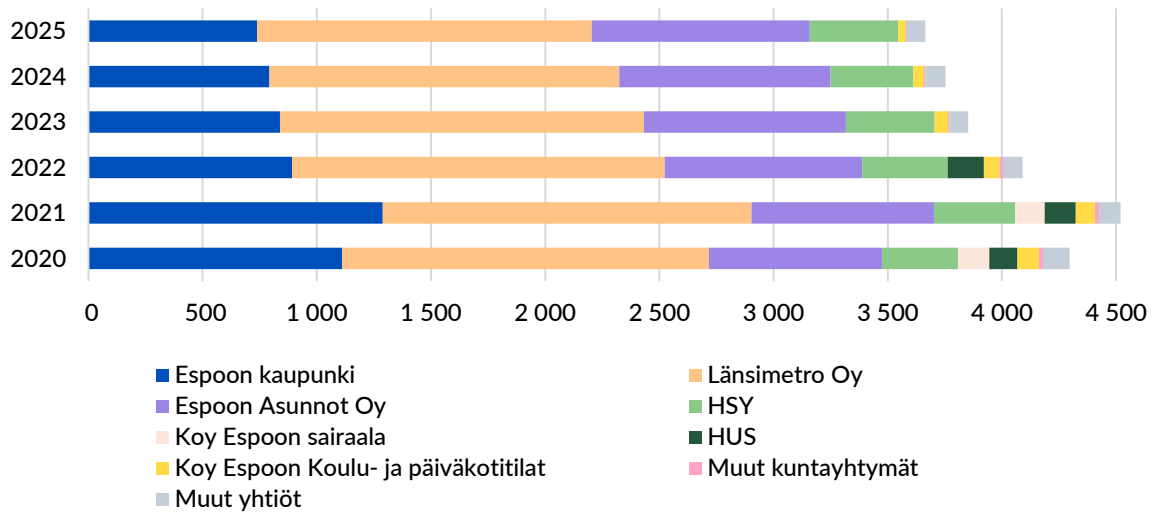
Espoon kokonaislainamäärää ei voida tarkastella ilman konsernilainoja, sillä kaupunki on investoinut kaupungin toimitiloihin ja infrarakentamiseen merkittävästi yhtiömuodossa. Vuoden 2025 lopussa konsernin lainakanta oli 3 663 milj. euroa ja asukaskohtainen lainakanta 11 227 euroa. Lainakanta pieneni 119 milj. euroa ja asukaskohtainen lainakanta pieneni 555 euroa vuodesta 2024.

Vertailussa kuuden suurimman kaupungin kesken Espoo-konsernin asukaskohtainen lainakanta vuonna 2025 oli toiseksi suurin.

Kuvio 7. Konsernilainat 2025, euroa/asukas

Kuvio 8. Konsernin lainakanta yhteisöittäin 2020–2025, milj. euroa

Oikaistu lainakanta, eli Espoon Asunnot Oy:n ja HSY:n lainat sekä Länsimetro Oy:n lainoista Helsingin osuus vähennettynä, oli 2 322 milj. euroa ja asukaskohtainen lainakanta 7 118 euroa. Oikaistu lainakanta pieneni 94 milj. euroa ja asukaskohtainen lainakanta pieneni 409 euroa.

Taloudellisesti kestävä Espoo -ohjelmaa toteutettiin vuosina 2021–2025

Valtuuston hyväksymää Espoo-tarinan tavoitteiden mukaista Taloudellisesti kestävä Espoo -tuottavuus- ja sopeutusohjelmaa toteutettiin vuosina 2021–2025. Ohjelman tavoitteena oli hidastaa käyttötalouden kasvua, laskea investointitasoa, parantaa palvelujen ja prosessien kustannusvaikuttavuutta, vahvistaa kaupungin tulopohjaa sekä sopeuttaa kaupunkia sosiaali- ja terveystoimen ja pelastustoimen uudistukseen.

Vuoden 2025 tuottavuustavoite oli 46,9 milj. euroa ja toteuma 15,1 milj. euroa. Tuottavuustavoite alittui 31,8 milj. eurolla.

Taloudellisesti kestävä Espoo -ohjelman loppuraportin mukaan ohjelmassa asetettua koko valtuustokauden kumulatiivista tuottavuus- ja sopeutustasoa, noin 116 milj. euroa perusuraan nähden, ei saavutettu täysimääräisesti. Toteuma oli 98,5 milj. euroa, joten tavoite alittui 16,7 milj. eurolla. Taloudellisesti kestävä Espoo -ohjelma hidasti käyttötalouden kasvua 94,7 milj. eurolla. Tavoite oli 86,7 milj. euroa, joten tavoite ylittyi 8,1 milj. eurolla. Ohjelma toi pysyviä tulopohjan vahvistuksia, kun muun muassa kiinteistöveron korotus ja veroselvitys saavuttivat asetetut tavoitteet. Investointien kokonaistason lasku ei toteutunut tavoitteen mukaisesti. Palvelujen ja prosessien kustannusvaikuttavuutta parannettiin digitalisaation ja johtamisjärjestelmien kehityksellä. Loppuraportin mukaan vaikuttavimmat parannukset syntyivät pysyvistä, rakenteellisista ratkaisuista, joita pystyttiin ohjaamaan ajantasaisella ja yhtenäisellä talous-, henkilöstö- ja prosessidatalla.

Sijoitusrahastot

Kaupungin sijoitusrahastoilla on omat hallintosäännön mukaiset tehtävänsä ja niille on asetettu sijoitusperiaatteiden ja -suunnitelmien mukaiset eri omaisuusluokkien painoja määrittelevät allokaatorajat, jotka määrittävät pitkälti rahastojen riskisyyden ja tuottoprofiilin. Kaupunginhallitus on hyväksynyt rahastojen päivitetty sijoitusperiaatteet joulukuussa 2024.

Kaupungin sijoitusrahastoista suurin on Peruspalvelujen ja maanhankinnan investointirahasto, jonka tarkoituksena on varmistaa kaupungin peruspalveluinvestointien ja maanhankinnan rahoitusta pitkällä aikavälillä. Rahasto perustettiin, kun kaupunki myi osuuksia Espoon Sähkö Oy:stä vuosina 2002 ja 2006. Muut kaupungin sijoitusrahastot ovat Elinkeinojen ja työllisyyden kehittämisrahasto, Vahinkorahasto sekä Investointirahasto. Lisäksi kaupungilla on päivittäisten rahavarojen hallinnoimiseksi niin kutsuttu Maksuvalmiusrahasto.

Rahastojen tuotot markkina-arvoin vaihtelivat 3,2 prosentin ja 6,8 prosentin välillä vuonna 2025. Kaupungin sijoitukset tulee arvostaa hankintahintaan ja sijoitusten arvonnousuja ei kirjata kirjanpitoon ennen niiden realisoitumista. Rahastojen kirjanpidollinen tulos oli 49,8 milj. euroa alkuperäisen talousarvion ollessa 16,5 milj. euroa. Kesäkuussa kirjattiin noin 18 milj. euroa myyntivoittoja, kun yhdessä varainhoitosalkussa tehtiin laajempia tuotemuutoksia eri osuussarjoihin ja strategioihin.

Taulukko 2. Espoon rahastojen sijoitukset 31.12.2025 markkina-arvoin sekä tuotto vuoden alusta

Rahasto	Sijoitusten arvo, milj. euroa	Tuotto vuoden alusta, milj. euroa	Tuotto vuoden alusta, %
Peruspalvelujen ja maanhankinnan investointirahasto (PMIR)	848,3	54,1	6,8
Investointirahasto (INVR)	104,6	3,3	3,2
Elinkeinojen ja työllisyyden kehittämisrahasto (ETKR)	40,1	1,7	4,5
Vahinkorahasto (VAHR)	15,6	0,6	4,2
Yhteensä	1 008,6	59,6	6,3

Peruspalvelujen ja maanhankinnan investointirahaston tarkoituksena on varmistaa kaupungin peruspalveluinvestointien ja maanhankinnan rahoitusta pitkällä aikavälillä. Rahaston tuotot tulee käyttää taloussuunnitelmassa määriteltyjen investointien ja maanhankinnan rahoitukseen ja rahaston pääoma säilytetään inflaatio huomioon ottaen vähintään alkuperäisen suuruisena. Talousarvioon on budjetoitu rahaston purkua 15 milj. euroa vuosittain. Vuonna 2025 rahaston purkua ei toteutettu kaupungin hyvän kassatilanteen vuoksi. Rahaston varojen kirjanpitoarvo vuoden 2025 lopussa oli 725,1 milj. euroa ja markkina-arvo 848,3 milj. euroa.

Investointirahaston tarkoituksena on turvata kaupungin kehittämisen edellyttämä maanhankinta sekä kaupunkirakenteen kehittämisestä aiheutuvien kynnysinvestointien toteuttaminen ja taloudellisten vaikutusten tasaaminen sekä valtuuston hyväksymän investointiohjelman ja investointien käyttöönoton toteutuminen kaupungin talouden tasapainoa vaarantamatta. Rahaston markkina-arvo vuoden 2025 lopulla oli 104,6 milj. euroa.

Elinkeinojen ja työllisyyden kehittämisrahaston tarkoituksena on edistää elinkeinotoiminnan edellytyksiä ja sitä kautta työllisyyttä Espoossa. Rahaston varoja voidaan osoittaa elinkeinotoiminnan toimintaedellytyksiä ja työllisyyttä edistäviin hankkeisiin, sijoituksina tai lainanantona. Tuottavia ja taloudellisesti terveitä hankkeita voidaan tukea siten, että rahaston pääoma voidaan turvata eikä kilpailutilanne vääristy. Rahaston oma pääoma vuoden 2025 lopussa oli yhteensä 58,4 milj. euroa.

Vahinkorahaston tarkoituksena on kattaa kaupungin takausvastuun perusteella maksettavat suoritukset kaupungin, sen tytäryhteisön tai sen vastuulla olevaa omaisuutta kohdanneet merkittävät vahingot sekä muut merkittävät vahingot, joista kaupunki on vastuussa siltä osin kuin kaupungin vakuutukset eivät niitä kata tai kun vahingon määrä alittaa vakuutuksen vahinkokohtaisen omavastuun. Myös kaupungin tytäryhteisöt on liitetty mukaan vahinkorahaston piiriin soveltuvien osien yhtenäisen vakuutussuojan ja vahinkokäsittelyn saavuttamiseksi. Vuonna 2025 vahinkorahastosta maksettiin korvauksia yhteensä 31 251,61 euroa. Korvaus liittyi huhtikuussa tapahtuneeseen laajaan vesivahinkoon.

Tarkastuslautakunnan johtopäätökset

Väestönkasvu on tasaantunut aikaisempiin vuosiin verrattuna, mutta on edelleen voimakasta. Espoossa erityisesti lasten ja nuorten määrä kasvaa voimakkaasti. Väestönkasvu lisää palvelujen tarvetta ja kasvattaa kaupungin käyttötalous- ja investointimenoja tulojen kertymää nopeammassa tahdissa. Vuosina 2021–2025 toteutettiin Taloudellisesti kestävä Espoo -ohjelmaa, jolla asetetut tasapainotustavoitteet saavutettiin osittain.

Työttömien määrä kasvoi edellisvuodesta ja vuoden 2025 lopulla työttömien osuus työvoimasta Espoossa oli 11,5 prosenttia. Vastaava luku vuonna 2024 oli 10,9 prosenttia. Myös työllisten ja työvoiman määrät kasvoivat edellisvuodesta. Vuonna 2025 työllisten määrän kasvu oli 2,4 prosenttia ja työvoiman 3,2 prosenttia. Espoon väestönkasvu oli 1,7 prosenttia. Kuntien maksuvastuu työttömyysturvan rahoitussuudesta laajentui merkittävästi vuodesta 2025 alkaen. Vuoden 2025 toteutuneet kustannukset olivat 48,5 milj. euroa. Vuoden 2024 toteutuma oli 29 milj. euroa.

Kaupungin talouden toteuma vuonna 2025 oli ennakoitua parempi. Toimintakulut toteutuivat talousarviota alempina. Kaupungin tulos ylitti alkuperäisen talousarvion 57 milj. eurolla. Tulosta paransivat 67 milj. euron rahoitustuotot, jotka toteutuivat noin 40 milj. euroa talousarviota parempina. Vuonna 2025 kaupungin investointien tulorahoitusaste oli 95 prosenttia ja konsernin 107 prosenttia.

Kaupunginhallitus päätti helmikuussa 2026 käynnistää talouden tasapainotustyön osana vuoden 2027 talousarvion ja vuosien 2028–2029 taloussuunnitelman laadintaa.

Tarkastuslautakunnan suositukset

Talouden suunnittelussa ja päätöksenteossa tulee korostaa pitkäjänteisyyttä, jotta ei jouduttaisi äkillisiin suuriin säästöohjelmiin. Kasvavassa kaupungissa vuosikatteen on oltava selvästi poistoja suurempi, jotta kaupunki selviää korvaus- ja kasvuihinvestoinneista sekä lainanlyhennyksistä. Talouden rakenteellinen tasapaino on turvattava, jotta uuden Espoo-tarinan tavoitteiden toteutuminen varmistetaan epävarmassa taloudellisessa tilanteessa.

Työttömyysturvan Espoon rahoitusosuuden alentamiseksi tehtäviä toimenpiteitä on määrätietoisesti jatkettava ja tehostettava.

2.2 Henkilöstöön liittyvät seurantatiedot

Espoo-tarinan 2021–2025 mukaan kaupungin johtaminen perustuu myönteiseen, ihmisiin luottavaan ihmiskäsitykseen. Työyhteisöt tunnetaan arvostavasta vuorovaikutuksesta sekä hyvinvoivan henkilöstön osaamisesta ja sitoutumisesta. Kannustavalla, laadukkaalla ja vastuullisella johtamisella sekä edistämällä kaupungin työntekijöiden ammatillista kehittymistä ylläpidetään edellytyksiä toiminnan asukas- ja asiakaslähtöisyydelle ja samalla varmistetaan, että arki sujuu. Espoo tunnetaan hyvänä työnantajana. Se edesauttaa kaupunkia myös osaavan henkilöstön saatavuudessa. Uuden Espoo-tarinan tavoitteena on, että henkilöstö voi hyvin ja hyödyntää kumppanuuksia.

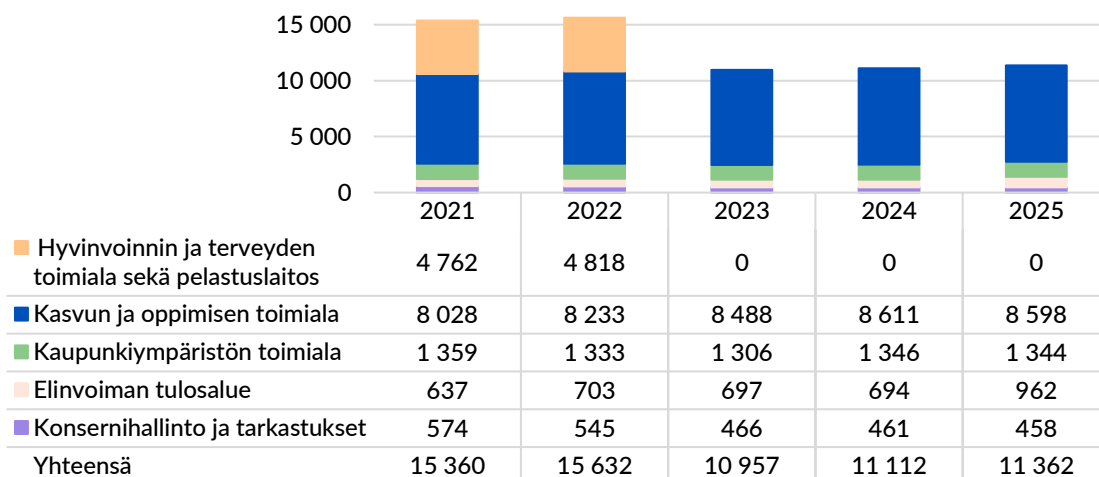
Espoon henkilöstömäärä oli 11 362 vuoden 2025 lopussa. Vakinaisia oli 8 972 ja määräaikaista 2 391. Henkilöstömäärä kasvoi vuoden aikana 250 henkilöllä. Kasvuun vaikutti pääasiassa työllisyshoidon henkilöstön siirtyminen valtiolta kaupungin palvelukseen. Työllisyshoidon henkilöstö sijoittui kaupungilla Elinvoiman tulosalueelle. Henkilöstömäärältään suurin toimiala on Kasvun ja oppimisen toimiala, johon Espoon jatkuva väestönkasvu ja sitä myöten kasvava lapsi- ja oppilasmäärä asettaa paineita henkilöstöresursointiin

Henkilöstömäärän kasvu keskittyi Elinvoiman tulosalueelle

Espoon kaupungin henkilöstömäärä oli 11 362 vuoden 2025 lopussa. Henkilöstömäärä kasvoi 250 henkilöllä vuoteen 2024 verrattuna. Vuoden 2025 alussa valtion työllisyshoidon henkilöstö siirtyi kaupungin palvelukseen Elinvoiman tulosalueelle, johon suurin henkilöstömäärän kasvu kohdistui. Kaupungin henkilöstä noin 76 prosenttia työskenteli Kasvun ja oppimisen toimialalla vuonna 2025.

Seuraavassa kuviossa on kuvattu palvelussuhteiden määrien kehitystä toimialoitain vuosina 2021–2025. Kuviossa näkyvät vuoden 2022 loppuun asti Hyvinvoinnin ja terveyden toimiala sekä pelastuslaitos ja terveyden toimiala sekä pelastuslaitos, jotka siirtyivät hyvinvointialueelle vuonna 2023.

Kuvio 9. Palvelussuhteiden lukumäärä toimialoittain vuosina 2021–2025

Vakinaista henkilöstöä kaupungilla oli 79 prosenttia ja määräaikaisia 21 prosenttia henkilöstöstä vuonna 2025. Vakinaisten määrä nousi ja määräaikaisten laski vuoden aikana. Henkilöstö- ja vuokratyökustannukset kasvoivat yhteensä 6,3 prosenttia. Henkilöstökustannukset nousivat 7,2 prosenttia ja vuokratyökustannukset laskevat 16 prosenttia vuoteen 2024 verrattuna. Henkilöstökustannuksia nostivat työllisyydenhoidon henkilöstön siirtyminen valtiolta kaupungin palvelukseen, työehtosopimusten mukaiset palkankorotukset sekä vuoden 2025 aikana kunta-alalla tapahtunut valtakunnallinen siirtyminen tasopalkkamalliin. KVTES:in ja OVTES G-osion piirissä olevat varhaiskasvatuksen opetushenkilöstön tehtävät luokiteltiin ja sijoitettiin tasopalkkamalliin valtakunnallisen rakenteen pohjalta. Palvelutarpeen kasvu edellytti uusien tehtävien perustamista etenkin varhaiskasvatuksessa ja ope- tuksessa. Vuokratyövoiman käyttöä pystyttiin vähentämään työvoiman yleisen saatavuuden parannuttua.

Kaupunki tarjosi nuorille 419 kesätyöpaikkaa. Eniten kesätyöpaikkoja tarjottiin Liikunnan ja urheilun tulosityksikössä, Kaupunkitekniikan keskuksessa ja Suomenkielissä varhaiskasvatuksessa. Lisäksi kaupunki tuki nuorten työllistymistä muiden työnantajien palvelukseen jakamalla 1 685 kesäseteliä. Harjoittelupaikkoja kaupunki tarjosi vuoden 2025 aikana 1 150.

Henkilöstön terveysperusteiset poissaolot laskivat kolmatta vuotta peräkkäin. Keskimäärin poissaoloja työntekijää kohden vuonna 2025 oli 14,2 päivää, vastaava luku vuonna 2024 oli 14,4 ja 15,6 vuonna 2023. Terveysperusteisten poissaolojen laskuun vaikutti muun muassa laskeva trendi tuki- ja liikuntaelinsairauksien sekä mielen- terveyden häiriöiden vuoksi kirjoitettujen sairauspoissaolopäivien määrässä. Es- poossa terveysperusteisten poissaolojen määrä oli 3,9 prosenttia vuonna 2025, vastaava luku Helsingissä oli 4,9 prosenttia ja Vantaalla 6,0 prosenttia.

Vuonna 2024 tehdyn Kunta10-tutkimuksen tulosten perusteella suunniteltuja toi- menpiteitä toteutettiin vuoden 2025 kuluessa. Erityisesti töistä palautumista tuke- via toimenpiteitä kehitettiin vuoden aikana. Kunta10-tutkimus on kahden vuoden välein toteutettava kysely, jonka tavoitteena on selvittää kunta-alan henkilöstön työolosuhteita ja työssä tapahtuvia muutoksia sekä työelämän vaikutuksia henki- löstön terveyteen ja hyvinvointiin. Työterveyslaitoksen toteuttaman tutkimuksen tuloksia käytetään henkilöstön hyvinvoinnin ja työelämän laadun parantamiseksi.

Kunta10-tutkimusta täydentävä Työfiilismittari-kysely lähetetään henkilöstölle neljä kertaa vuodessa. Joulukuussa 2025 työfiiliskyselyyn vastasi 38 prosenttia Es- poon kaupungin henkilöstöstä. Kyselyyn vastanneista 79 prosenttia suosittelee työ- yksikköään ystävilleen ja tuttavilleen, mikä ylittää kaupungin 70 prosentin suositte- lun tavoitetason. Kaupungin käyttämä suositteluprosentti on prosenttiosuus arvo- sanan 6–10 antaneista, kun vastausasteikko on 0–10. Joulukuun 2025 tuloksissa oli lievä laskeva trendi aikaisempiin tuloksiin verrattuna.

Työvoimapula helpottui erityisesti Kasvun ja oppimisen toimialan peruspalveluissa

Työvoiman saatavuus kaupungin tehtäviin parani vuoden 2025 aikana. Sekä yleinen hakijamäärä että tehtävien kelpoisuusehdot täyttävien hakijoiden määrä kaupungin tehtäviin kasvoi edellisvuodesta. Työvoimapula helpottui erityisesti Kasvun ja oppimisen toimialan peruspalveluissa, kun kelpoisuusehdot täyttävien hakijoiden määrä jatkoi kasvuaan edellisiin vuosiin verrattuna. Tilinpäätöksen mukaan kuitenkin kaupungin suurimpana toiminnallisena riskikokonaisuutena näyttäytyvät edelleen henkilöstön veto- ja pitovoimaan liittyvät haasteet ja työntekijöitä sekä kelpoista henkilöstöä puuttuu useista kaupungin toiminnoista.

Kaupungilla on yhä vaikeuksia rekrytoida työntekijöitä erityisesti ruotsinkieliseen varhaiskasvatukseen ja opetukseen, suomenkieliseen erityisopetukseen sekä varhaiskasvatuksen opettajien ja erityisopettajien tehtäviin. Espoossa on kaupunkitasoisesti ollut käynnissä erillinen ohjelma työvoimapula-alojen henkilöstön saatavuuden parantamiseksi. Samalla yksiköissä tehdään erityisesti omaan toiminta-alueeseen liittyvää työtä työvoiman pito- ja vetovoiman parantamiseksi.

Vuonna 2025 hakemuksia yhtä avoinna olevaa tehtävää kohden tuli keskimäärin 23,6 kappaletta. Vastaava luku vuonna 2024 oli 15 kappaletta. Keskimäärin kelpoisuusehdot täyttäviä hakijoita oli avoinna olevaa tehtävää kohden 12,3 vuonna 2025, kun vastaava luku vuonna 2024 oli 7,7. Avoinna olevista tehtävistä täytettiin noin 66 prosenttia. Kaupungin vakinaisen henkilöstön lähtövaihtuvuus laski edellisvuoteen verrattuna. Vuonna 2025 lähtövaihtuvuus oli 8 prosenttia, kun vastaava luku vuonna 2024 oli 9,4 prosenttia. Vertailussa Helsingin ja Vantaan kanssa Espoon lähtövaihtuvuus vuonna 2025 oli suurin. Helsingin vakinaisen henkilöstön lähtövaihtuvuus oli 6,8 prosenttia ja Vantaan 6,9 prosenttia.

Työsuojelu- ja työturvallisuustoimenpiteet sekä tapaturmien torjunta ovat osa arjen johtamista

Tarkastuslautakunta antoi vuoden 2024 arviointikertomuksessa suosituksen, jonka mukaan työ- ja työmatkatapaturmien sekä väkivalta- ja uhkatilanteiden määrien alentamiseksi on kaupungissa edelleen tehostettava työsuojelu- ja työturvallisuustoimenpiteitä. Kasvun ja oppimisen toimialan ja Konsernihallinnon työsuojelun valtuustolle arviointikertomussuosituksista antaman vastauksen mukaan Espoossa on tunnustettu, että rakenteet ja ohjeet ovat olemassa, mutta haasteita on niiden noudattamisessa ja resursseissa.

Työturvallisuuslain mukaan työnantaja huolehtii työntekijän turvallisuudesta ja terveydestä ottaen huomioon työn, työolosuhteet ja muun työympäristön sekä työntekijän henkilökohtaiset edellytykset ja tekee tarvittavat toimenpiteet työolosuhteiden parantamiseksi. Vuoden 2025 aikana Aluehallintovirasto (AVI) kävi tutkimaan kahdeksan vakavaa tapaturmaa Espoossa, joista kuusi oli väkivaltatapaturmia. Kaupunki on saanut tarkastuksissa neljästä tapaturmasta yhteensä kahdeksan

toimintaohjetta havaituista puutteista. Toimintaohjeet liittyivät muun muassa työnantajan valvontavastuuseen, toimenpiteisiin väkivalta- ja uhkatilanteiden varalle, työhön perehdyttämiseen ja opastukseen sekä henkilösuojainten tarpeen arviointiin ja valintaan.

Tapaturmien torjunta perustuu lähtökohtaisesti työpaikkakohtaiseen vaarojen ja riskien arviointiin sekä ennaltaehkäisyyn. Ilmoitettujen vahinko- ja vaaratapahtumien, kuten työtapaturmien sekä väkivalta- ja uhkatilanteiden tutkinta tehdään kaupungin käyttämän työturvallisuusjärjestelmän avulla.

Työ- ja työmatkatapaturmia oli yhteensä 1 252 vuonna 2025, kun niitä oli 1 320 vuonna 2024. Noin puolet tapaturmista on aiheutunut varhaiskasvatuksen henkilöstölle. Korvatuista tapaturmista noin 40 prosenttia tapaturmamäärästä, 79 prosenttia poissaolopäivistä ja 68 prosenttia korvauksista aiheutui liukastumisista. Koska liukkautta ei aina voida poistaa, sen haittoja voidaan torjua asianmukaisilla työvarusteilla.

Työmatkatapaturmia oli 227 vuonna 2025 ja 319 vuonna 2024. Työtapaturmia vuonna 2025 sattui 1 025. Työtapaturman syy 29 prosentissa tapauksista oli väkivalta tai järkyttävä tilanne.

Tarkastuslautakunnan johtopäätökset

Kaupungin henkilöstömäärä vuoden 2025 lopussa oli 11 362. Henkilöstöstä suurin osa työskentelee Kasvun ja oppimisen toimialalla, jonka henkilöstöresursointiin kohdistuu jatkossakin paineita kasvavan väestön määrän ja erityisesti lasten ja nuorten määrän kasvun vuoksi. Vuoden 2025 alussa valtion työllisyyden hoidon henkilöstö siirtyi kaupungin palvelukseen Elinvoiman tulosalueelle.

Henkilöstön saatavuus parani edellisvuodesta ja vakinaisen henkilöstön määrä kasvoi. Kaupungilla on kuitenkin yhä vaikeuksia rekrytoida työntekijöitä erityisesti ruotsinkieliseen varhaiskasvatukseen ja opetukseen, suomenkieliseen erityisopetukseen sekä varhaiskasvatuksen opettajien ja erityisopettajien tehtäviin.

Työ- ja työmatkatapaturmien yhteismäärä laski edellisvuodesta, mutta oli edelleen korkealla tasolla. Työtapaturmia sattui 1 025 ja työmatkatapaturmia 227. Vuoden 2025 aikana Espoossa tutkittiin kahdeksan vakavaa tapaturmaa, joista kuusi oli väkivaltatapaturmia. Kaupunki sai toimintaohjeita liittyen muun muassa työnantajan valvontavastuuseen, toimenpiteisiin väkivalta- ja uhkatilanteiden varalle, työhön perehdyttämiseen ja opastukseen sekä henkilösuojainten tarpeen arviointiin ja valintaan.

Tarkastuslautakunnan suositukset

Uuden Espoo-tarinan henkilöstötavoitteen saavuttamiseksi kaupungin on valmisteltava selkeämmät henkilöstöstrategiset linjaukset.

Kaupungin tulee kehittää keinoja henkilöstön kuulemiseen ja työhyvinvoinnin tukemiseen. Lisäksi henkilöstökyselyiden vastausprosentin parantamiseksi tulee tehdä toimenpiteitä, kuten varmistaa mahdollisuus vastata kyselyihin työaikana.

Väkivalta- ja uhkatilanteiden määrien alentamiseksi on kaupungissa edelleen tehostettava työsuojelu- ja työturvallisuustoimenpiteitä.

2.3 Vastuullisuus kaupungin Hankintakeskuksen hankinnoissa

Julkisella hankinnalla tarkoitetaan julkisilla varoilla tapahtuvaa tavaroiden ja palvelujen ostamista sekä rakennusurakoiden teettämistä muuna kuin omana työnä. Kansallisesti julkisista hankinnoista säännellään hankintalaissa. Hankintalain tavoitteena on tehostaa julkisten varojen käyttöä sekä edistää laadukkaiden, innovatiivisten ja kestävien hankintojen tekemistä. Kansallisten kynnyksarvojen alle jäävät niin sanotut pienhankinnat eivät lähtökohtaisesti kuulu hankintalain soveltamisalaan. Espoon kaupungin hankintoja tehtäessä noudatetaan hankintalain lisäksi kaupungin hankintasääntöä ja -ohjetta sekä hankintaohjetta täydentäviä menettelytapa- ja pienhankintaohjeita.

Hankintalaki mahdollistaa kestävyysnäkökulmien huomioon ottamisen julkisissa hankinnoissa. Kestävä eli vastuullinen hankinta tarkoittaa ekologisen, sosiaalisen ja taloudellisen vastuun eli kestävyysnäkökulmien tavoitteiden edistämistä ja näihin liittyvien näkökohtien huomioon ottamista hankintoja tehtäessä. Kestävien, innovatiivisten ja vaikuttavien hankintojen tekeminen edellyttää, että organisaatio kytkee kestävyysnäkökulmien edistämisen koko hankintaprosessiin hankintojen suunnittelusta sopimus- ja toimittajahallintaan asti.

Arvioinnin tavoitteena oli selvittää, onko vastuullisuus huomioitu Espoon kaupungin Hankintakeskuksen vetovastuulla olevissa hankinnoissa ja onko vastuullisuuden toteutumista edistetty. Tarkastelun ulkopuolelle on rajattu Kaupunkiympäristön toimialan vastuulla olevat urakkahankinnat ja suunnittelukilpailutukset.

Hankintakeskus vastaa keskitetysti hankintojen kilpailuttamisesta ja sopimushallinnasta

Espoon kaupungin Hankintakeskuksen tehtävänä on vastata keskitetysti kaupungin yhteisten ja eri toimialojen hankintojen kilpailuttamisesta ja sopimushallinnasta. Hankintakeskus toteuttaa vuosittain 80–100 kilpailutusta sekä hallinnoin

noin 400 hankintaa ja 1400 sopimusta. Vuonna 2025 Hankintakeskuksen henkilöstömäärä oli 31.

Hankintakeskuksen vastuualueelle kuuluvat hankintalain kynnysarvot ylittävät kilpailutukset muiden kuin Kaupunkiympäristön toimialan rakennusurakoiden ja suunnittelukilpailutusten osalta, toimittaja- ja sopimushallinnan toimintamallit sekä kaupallinen ja juridinen tuki. Lisäksi vastuualueelle kuuluvat hankintojen prosessi- ja menetelmäkehitys, hankintajärjestelmät sekä neuvonta ja koulutus. Hankintakeskuksen tekemät hankinnat toteutetaan aina työryhmässä, jossa sisältöosaaminen tulee toimialalta, tilaamiseen liittyvä osaaminen Talouspalveluilta ja hankintatekninen osaaminen sekä hankinnalle osoitettu projektipäällikkö ja hankinta-asiantuntija Hankintakeskuksesta.

Vuonna 2025 Hankintakeskuksen visio oli olla julkisen hankinnan suunnannäyttävä ja missio oli tehdä vaikuttavaa hankintaa kumppaneiden kanssa. Hankintakeskuksen omat strategiset tavoitteet olivat olla vastuullinen hankkija, vaikuttava kumppani sekä erinomainen työpaikka. Hankintakeskuksen oma strategia vuosille 2026–2030 päivitettiin loppuvuodesta 2025.

Hankintaprosessin osana arvioidaan mahdollisuudet vastuullisuuden huomioimiseen

Jokaisen Hankintakeskuksen valmisteluvastuulla olevan kilpailutuksen kohdalla arvioidaan vastuullisuusnäkökulmat ja mahdollisuudet sisällyttää niihin liittyviä vaatimuksia sekä asetetaan vastuullisuudelle tavoitteet osana hankintaprosessia. Tarkasteltavana on kestävyuden kaikki osa-alueet eli ekologinen, sosiaalinen, taloudellinen ja kulttuurillinen kestävyys. Myös innovatiivisuutta arvioidaan.

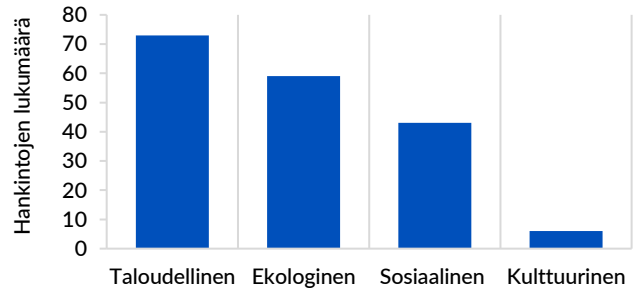
Vastuu vastuullisuuden huomioimisesta on lähtökohtaisesti hankinnan omistavalla kaupungin toimialalla tai yksiköllä, mutta Hankintakeskus on tehnyt toimenpiteitä hankintojen vastuullisuuden huomioimisen vahvistamiseen. Toimenpiteitä ovat olleet esimerkiksi henkilöstön osaamisen ja vastuullisuuden huomioimista tukevien työkalujen kehittäminen sekä yhteistyön vahvistaminen. Varsinainen vaikutusmahdollisuus vastuullisuuden huomioimiseen hankintaprosessi on prosessin alkuvaiheessa sekä sopimuskauden aikana. Haasteita vastuullisuuden näkökulmien huomioimisessa liittyy muun muassa säädöksiin jatkuvaan muutokseen, hankintojen erilaisuuteen sekä näkökulmien laajuuteen ja monimuotoisuuteen.

Espoo on mukana tammikuussa 2025 käynnistyneessä valtion kestävä kehityksen yhtiön Motivan vetämässä VAUHTI-verkostossa. Verkoston kautta kaupungin hankintoja valmistelevien tahojen on mahdollista saada sähköpostitse neuvoja ja apua hankintojen vastuullisuusasioihin liittyen.

Vastuullisuustavoitteiden toteutumista seurataan

Vastuullisuuden toteutumisen seuranta Hankintakeskuksen valmistelemissa hankinnoissa vaihtelee sopimukseen kirjattujen vaatimusten ja kriteerien mukaan ja sopimuskauden aikaisesta seurannasta vastaa toimiala. Hankintojen hallintajärjestelmä Hansa tukee toimialoja vastuullisuustavoitteiden seurannassa. Seurannassa käytettäviä menetelmiä ovat esimerkiksi kilpailutuksessa asetettujen valintakriteerien tai vähimmäisvaatimusten toteutumisen tarkastelu kilpailutuksen yhteydessä, toimialoilla tapahtuva sopimuse seuranta sekä erityyppiset sopimustoimittajien tekemät raportoinnit.

Kuvio 10. Kestävyyden huomioiminen
Hankintakeskuksen vetovastuulla olleissa hankinnoissa 2025

Vuonna 2025 Hankintakeskuksen vastuulla valmistui 88 hankintaa. Vastuullisuuden osa-alueista eniten hankinnoissa huomioidaan raportoinnin mukaan taloudellista ja ekologista kestävyttä.

Sosiaalisen kestävyden toimenpiteenä on käytössä esimerkiksi hankinnoilla työllistäminen. Hankinnoilla työllistäminen tarkoittaa, että julkinen hankkija liittää tarjouspyyntöönsä ja hankintasopimukseensa työllistämistä koskevan ehdon tai liittää sen arviointikriteeriksi. Työllistämisehdossa edellytetään, että valittu sopimus-kumppani työllistää sopimuskauden aikana tilaajan määrittelemiä muita heikommassa työmarkkina-asemassa olevia henkilöitä, esimerkiksi pitkäaikaistyöttömiä tai nuoria, joilla työttömyys on pitkittynyt. Vuonna 2025 työllistämisehto sisällytettiin kahdeksaan sopimukseen, joista yhden sopimuksen osalta ehto täytettiin jo saman vuoden aikana. Työllistämisehdon toteutumista seuraa kaupungin Työllisyyspalvelut.

Innovatiivisuutta on hankinnoissa ollut mukana muun muassa potentiaalisten tarjoajien tukemisessa. Esimerkiksi lapsille ja ikäihmisille kohdennetun taiteen ja kulttuuripalvelujen hankinnassa järjestettiin erillinen infotilaisuus, osallistumispyynnön liitteenä oli erillinen täyttöohje ja hankintaa markkinoitiin laajasti kaupungin sosiaalisen median kanavissa.

Tarkastuslautakunnan johtopäätökset

Espoon kaupungin Hankintakeskus vastaa keskitetysti kaupungin yhteisten ja eri toimialojen hankintojen kilpailuttamisesta ja sopimushallinnan ohjauksesta vastuun mukaisesti. Hankintakeskuksen vuoden 2025 yksi strateginen tavoite oli olla vastuullinen hankkija.

Vastuullisuuden osa-alueista Hankintakeskuksen vetovastuulla olevissa hankinnoissa huomioidaan raportoinnin mukaan eniten taloudellista ja ekologista kestävyttä. Sosiaalisen kestävyden toimenpiteenä on käytössä esimerkiksi hankinnoilla työllistäminen. Innovatiivisuutta on ollut mukana hankinnoissa muun muassa potentiaalisten tarjoajien tukemisessa.

Hankintakeskus on tehnyt toimenpiteitä hankintojen vastuullisuuden huomioimisen edistämiseksi. Toimenpiteitä ovat olleet esimerkiksi henkilöstön osaamisen ja vastuullisuuden huomioimista tukevien työkalujen kehittäminen sekä yhteistyön vahvistaminen.

3 Elinvoiman tulosalueen palvelujen arvioinnit

3.1 Yrittäjyyden tukeminen sekä yritysten ja investointien houkuttelu kaupungin ja Enter Espoo Oy:n toimin

Espoon vetovoima kansainvälisten osaajien ja tutkijoiden keskuudessa perustuu erityisesti Aalto-yliopistoon, Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy:hyn sekä yritysten ja alueen huippuosaamiseen esimerkiksi kvanttiteknologian, mikroelektroniikan, puolijohteiden sekä terveys- ja bioteknologian aloilla. Espoossa on tunnistettu yhdeksän yritysklusteria, joista kolme vetovoimaista osaamis- ja yrityskeskittymää ovat Kvanttinova, Green Line ja Defence Tech Hub.

Espoo-tarinassa 2021–2025 Espoon tavoitteena on ollut olla kansainvälisesti vetovoimainen yrittäjyys- ja innovaatiopääkaupunki. Myös uudessa Espoo-tarinassa 2026 tavoitteena on, että Espoo on paras paikka innovoida, yrittää ja työlistää. Kilpailu kansainvälisen tason osaajista ja yrityksistä on taloudellisesti haastavassa tilanteessa kova, samalla kun sekä Espoon että Suomen kestävä kasvu on riippuvainen Espoon yritys- ja innovaatioyhteisön kilpailukyvyistä ja koutumisen onnistumisesta.

Kaupungilla on vuodelta 2023 Espoo-tarinaa perustuvat elinkeino- ja työllisyyspoliittiset painopisteet elinkeinotoiminnan toimenpiteiden tarkentamiseksi. Elinkeinotoimintaa kehitetään ja toteutetaan painopisteiden mukaisesti. Painopisteet päivitetään vuoden 2026 aikana vastaamaan uutta Espoo-tarinaa.

Kaupungin Elinvoiman tulosalueeseen kuuluva Elinkeino-tulosityksikkö vastaa kaupungin elinvoimaisuuden ja kilpailukyvyyn kehittämistä ja niihin liittyvistä kumppanuuksista ja kaupunkimarkkinoinnista, kaupunkitasoisesta maahanmuuttajien kotouttamisen sekä kansainvälisten osaajien veto- ja pitovoiman edistämistä ja ohjauksesta. Tulosityksikkö vastaa myös yrityspalveluiden verkostomaisesta kehittämisestä ja koordinoinnista sekä tulosityksikön vastuulla olevien yrityspalvelujen järjestämisestä. Tulosityksikön henkilöstömäärä on 50.

Enter Espoo Oy on kaupungin sataprosenttisesti omistama voittoa tavoitteilematon yhtiö, jonka tavoitteena on saada lisää työpaikkoja, verotuloja ja kestävä kasvua Espooseen sekä kumppaneille. Yhtiön tehtävänä on houkuttaa Espooseen yrityksiä, investointeja ja vierailijoita sekä auttaa Espoon innovaatio- ja matkailuekosysteemien toimijoita menestymään. Yrityksiä, sijoittajia ja vierailijoita houkuttelee Espooseen innovaatioiden ja elämysten avulla. Yhtiön henkilöstömäärä on 19.

Arvioinnin tavoitteena oli selvittää, onko kaupunki luonut tavoitteen mukaiset edellytykset tieto- ja osaamisintensiivisille yrityksille sijoittua ja pysyä Espoossa sekä yritystyöpaikkojen määrän kasvamiselle Espoossa. Arvioinnissa selvitettiin Elinkeino-tulosityksikön ja Enter Espoo Oy:n toimenpiteitä.

Elinkeino-tulosityksikkö ja Enter Espoo Oy ovat osa Business Espoon yrityspalveluverkostoa

Business Espoon yrityspalveluverkoston tehtävänä on tuottaa palveluita yrittäjyyden ensiaskeliin, kuten yrityksen perustamiseen ja toiminnan suunnitteluun, lupa-asioihin sekä rahoitukseen. Sen tehtävänä on myös auttaa rekrytoinnissa, kasvua tukevan rahoituksen hakemisessa, osaamisen kehittämisessä ja kansainvälistymisessä. Yrityspalveluverkosto tukee muutostilanteissa sekä tarjoaa palveluita esimerkiksi yrityskauppaan, talousvaikeuksiin, irtisanomisiin tai konkurssiin liittyen.

Yritysneuvonta tarjoaa maksutonta ja luottamuksellista neuvontaa Business Espoon osana ja palvelee noin 2 200 asiakasta vuodessa. Noin puolet yritysneuvonnan asiakkaista on maahanmuuttajataustaisia. Yritysneuvontakäynti on asetettu ehdoksi starttirahan myöntämiselle Espoon ja Kauniaisten työllisyysalueella. Yritysneuvonnassa vuoden 2025 aikana käyneiden asiakkaiden perustamien yritysten määrä oli 386. Yritysneuvonnan NPS-tulos oli 71 vuonna 2025, kun erinomainen tulos on 40.

Elinkeino-tulosityksikön vuoden 2025 tulostavoite, jossa tavoiteltiin Business Espoo-verkoston asiakaskohtaamisten lisääntymistä 1 000 kohtaamisella vuodessa valtuustokauden loppuun mennessä ja verkoston palvelujen tunnettuuden kasvamista toteutui tilinpäätöksen mukaan. Vuonna 2025 asiakaspalvelutilanteita Business Espoon organisaatiossa oli 18 506, kun tavoitearvo oli 18 283. Tunnettuuden kasvamista mitattiin Espoo yritysten toimintaympäristönä -tutkimuksen tunnettuusmittarilla, jossa tavoiteltiin kolmen prosentin kasvua vuodessa. Vuonna 2025 Business Espoon palveluja käytti tai tunsu espoolaisista yrityksistä 55 prosenttia, kun tavoitearvo oli 54 prosenttia.

Business Espoon verkkosivuilta löytyy tietoa toimitiloista, yritystonteista, kaavoituksesta ja lupa-asioista. Yritysneuvonnassa ohjataan tila- ja tonttiasioista kiinnostuneita eri palveluihin ja kartoitetaan aluemarkkinaa yhdessä yrittäjän kanssa. Elinkeino-tulosityksikkö on järjestänyt yhdessä Kaupunkiympäristön toimialan kanssa tilaisuuksia yrityksille kommentoida yleiskaavan 2060 valmistelua. Elinkeino-tulosityksikkö tavoittelee tiivistä yritysvuoropuhelua, joka mahdollistaa paremman tilanekuvan rakentamisen yritysten ja yrittäjien tila- ja tonttitarpeista kaupungin päätöksenteon sekä elinkeinopolitiikan ja maankäytön yhteensovittamisen tueksi.

Tunnistettuja tarpeita toimistotilojen osalta ovat edulliset ja pienet tilat, jotka sijaitsevat lähellä Otaniemeä. Tuotanto- ja laboratoriotilojen tarve korostuu syväteknologiayrityksillä. Teollisuusyritykset hakeutuvat tyypillisesti suurien väylien varalle, jossa on hyvä saavutettavuus autolla sekä suuria ja monimuotoisia tiloja. Osa teollisuuden toimijoista voi hakeutua tulevaisuudessa Otaniemen läheisyyteen ja osalle teollisille toimijoille mahdollisuudet löytyvät Kehä III:n ja Turunväylän ympäristöstä.

Ajankohtaiseksi haasteeksi on koettu, että kaupungin omistuksessa on ainoastaan muutamia vapaita yritystontteja teollisuuden ja liike-elämän tarpeisiin. Espoossa kokonaisuudessaan oli vuonna 2025 rekisteriaineistojen perusteella 183 tyhjää (rakentamatonta) liike- ja toimistorakennusten tai teollisuus- ja varastorakennusten tonttia. Arvioinnissa saadun tiedon mukaan kaupungilta puuttuu prosessista kohta, jossa yritys ohjattaisiin yksityisten tonttien omistajien luokse. Espoossa on toimitiloja, jotka eivät mene kaupaksi, jonka takia tonttien ja toimitilojen käyttötarkoitusten muutoksille tarvittaisiin Elinkeino-tulosityksikön mukaan lisää joustavuutta.

Espoo Talent Hub edistää kansainvälisten osaajien työllistymistä erilaisin tapahtumin ja ohjelmin

Kasvavan vieraskielisen väestön työllistyminen on keskeisimpiä elinvoimaisuuden, työvoiman saatavuuden ja julkistalouden kestävyysosatekijöitä. Espoo Talent Hub on Elinkeino-tulosityksikön Talent-tiimin koordinoima kokonaisuus, jossa tavoitteena on tukea kansainvälisiin osaajiin liittyvää veto- ja pitovoimaa. Espoo Talent Hubissa toimivat työllisyyspalveluiden osana toimiva Korkeasti koulutettujen maahanmuuttajien osaamiskeskus, kaupungin työnantajapalvelut sekä Talent Espoo. Talent Espoo on Espoon kaupungin ja laajan kumppaniverkoston tapa toteuttaa kansallista Talent Boost -toimenpideohjelmaa. Kaupunki tekee yhteistyötä maahanmuuttajayhteisöjen kanssa yritysten toimintaedellytysten kehittämiseksi.

Enter Espoo Oy pyrkii jatkuvaan vuoropuheluun sekä asiakkaiden että kumppanien kanssa

Enter Espoo Oy:n yritysten ja sijoitusten houkuttelutyö perustuu Espoon kaupungin linjauksiin ja paikallisten toimijoiden tarpeisiin. Yhtiön hallitus, jossa on kaupungin edustajien lisäksi Aalto-yliopiston, VTT:n ja Hanaholmenin edustajat, linjaa Enter Espoon strategiaa ja toimintaa. Asettumisprojektit ja niiden sijaintimahdollisuudet käydään säännöllisesti läpi Espoon kaupungin kanssa.

Enter Espoo Oy jakautuu GROWTH- ja VISIT-tiimeihin. Innovaatioekosysteemiä palveleva GROWTH-tiimi toteuttaa Espoo-tarinaa houkuttelemalla Espooseen investointeja ja yrityksiä sekä auttaa olemassa olevia yrityksiä kasvamaan. Tiimi käyttää asiakkuuksien ja kumppanuuksien hallintamallia ja prosesseja, jotka varmistavat, että kullakin asiakkaalla on nimetty yhteyshenkilö, joka mahdollistaa jatkuvan vuoropuhelun sekä asiakkuuden ja palveluiden kehittämisen.

Aalto-yliopiston, VTT:n ja avainyritysten toiveet ovat keskeisessä roolissa GROWTH-tiimin toiminnan kehittämisessä palveluiden laadun varmistamiseksi. Tiimi tapaa säännöllisesti paikallisia suuryrityksiä ja kerää palautetta selvittääkseen, millaisia yrityksiä Espooseen halutaan houkuttaa ja miten kumppaneiden toimintaa voidaan tukea entistä paremmin. Kansainvälisiä asiakkuuksia hallitaan proaktiivisesti asiakkuuksien suunnittelusta tarvekartoitukseen ja projektien päätyttyä palautteiden keräämiseen.

Enter Espoo on tunnistanut, että muissa kuutoskaupungeissa panostukset markkinointiin sekä yritysten houkuttelussa että matkailupuolella ovat olleet merkittäviä viime vuosina.

Vetovoimaisia osaamis- ja yrityskeskittymiä ovat Kvanttinova, Green Line ja Defence Tech Hub

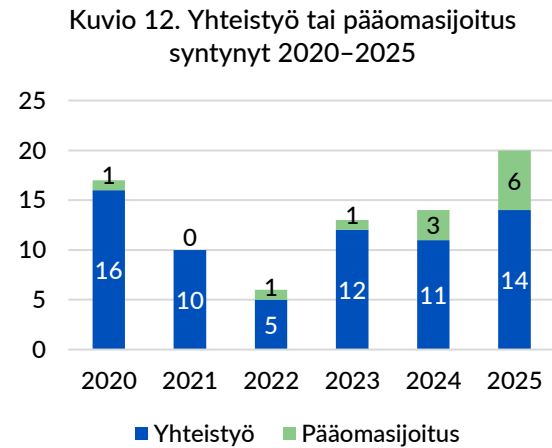
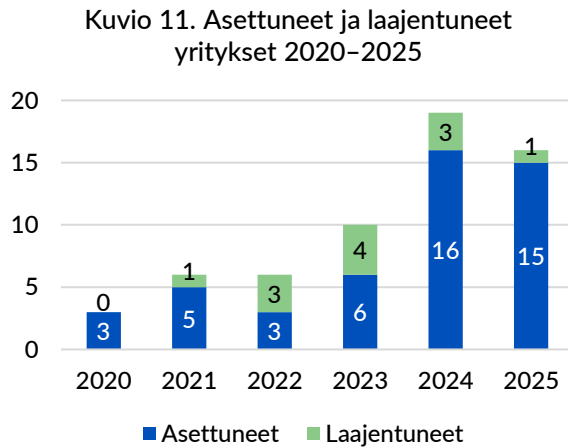
Enter Espoo on suunnitellut yhdessä Espoon innovaatioyhteisön avaintoimijoiden kanssa kansainvälisten yritysten houkuttelevuusohjelman. Ohjelmassa on määritetty vetovoimaisia keskittymiä sekä millaisia yrityksiä tarvitaan avaintoimijoiden lähelle, jotta avaintoimijat menestyisivät. Kvanttinovan, Green Linen ja Defence Tech Hubin avulla houkuttelutyö on merkittävästi helpompaa. Potentiaalisten asetettujen yritysten (casejen) määrä on kasvanut 145 prosenttia ja kumppanien yhdistämiset ovat kasvaneet 132 prosenttia Espoo-tarinan 2021–2025 aloituksesta. Kasvu on ollut potentiaalisten asetettujen yritysten osalta 35 casesta 101 caseen vuodessa ja kumppanien yhdistämisten osalta 238 törmäytyksestä 512 törmäytykseen vuodessa.

Elinkeino-tulosyksikön mukaan yritysclusterien kanssa työskentely on vaativaa, ja työntekijät työskentelevät klusterien kanssa muun työn ohessa, mikä nähdään resursseja kuormittavana. Pääkaupunkiseudun kaupunkeihin verrattuna tulosyksikössä työskentelee vähemmän vakituisia yritysneuvoja. Tulosyksikkö on myös tunnistanut, että sen tulee käydä jatkuvaa yritys- ja kumppanivuoropuhelua, määrätietoisesti kehittää yhteisöjä ja yhteistyötä vuoropuhelun perusteella ja tarjota toimijoille perustelluita syitä Espooseen juurtumiselle ja kasvulle.

Enter Espoo Oy:n tavoitteista kaksi toteutui ja yksi toteutui osittain

Enter Espoo Oy:n vuoden 2025 tulostavoitteet rakentaa kestävää kasvua houkuttelemalla kansainvälisiä yrityksiä Espooseen sekä tunnistaa ja lähestyä yritysasiakkaita, jotka voisivat asettua Espooseen toteutuivat. Tulostavoite houkutelulla vierailijoita, kokouksia ja kongresseja Espooseen toteutui osittain, sillä voitettujen kongressien määrä jäi hieman alle tavoitteen.

Seuraavissa kuvioissa on Enter Espoon toiminnan avulla asettuneiden ja laajentuneiden yritysten määrät sekä syntyneiden yhteistöiden ja pääomasijoitusten määrät vuosina 2020–2025. Asettuneet-mittari viittaa kokonaan uusiin yrityksiin Espoossa, kun taas laajentuneet-mittari kuvaa jo alueella toimivien yritysten kasvua tai uusien toimintojen avaamista. Yhteistyö/pääomasijoitus syntynyt -mittari kuvaa Enter Espoon toimenpiteiden tuloksena syntyneitä konkreettisia yhteistyö- ja sijoitussovimuksia. Yhteistyö-mittari voi tarkoittaa esimerkiksi yhteisiä tuotekehityshankkeita, kaupallisia sopimuksia tai kumppanuuksia, kun taas pääomasijoitus-mittari viittaa rahoitustapahtumaan, jossa sijoittaja on tehnyt investoinnin Espoon alueen yritykseen.

Tieto- ja osaamisintensiivisten yritysten ja työpaikkojen määrän kehitys

Yritysrekisterin tilastossa yritykset jaetaan henkilöstön määrän mukaan pieniin alle 50 työntekijän yrityksiin, keskisuuriin 50–249 työntekijän yrityksiin ja suuriin yli 250 työntekijän yrityksiin. Yritysrekisterin vuoden 2024 aineiston mukaan yrityksistä, joiden kotipaikka oli Espoo, oli pieniä 28 228, keskisuuria 179 ja suuria 64. Tieto- ja osaamisintensiivisille yrityksille ei ole virallista määritelmää.

Vuonna 2025 Espoossa yritystyöpaikkoja kaikilla toimialoilla oli noin 116 000 ja kolmannes Espoon yritystyöpaikoista on korkean osaamisen toimialoja. Vuonna 2024 Espoossa aloitettiin yhteensä 4 037 yritystä ja viidennes kaikista aloitetuista yrityksistä oli ammatillisen, tieteellisen ja teknisen toiminnan toimialalla. Myös työntekijämäärissä suurin toimialaluokka oli ammatillinen, tieteellinen ja tekninen toiminta. Vuoden 2025 tulostavoitteelle yritystyöpaikkojen määrä kasvaa Espoossa ja kasvukäytävillä on haettu kolmannen osavuositarkastuksen yhteydessä valtuustolta poikkeama, sillä yritystyöpaikkojen määrän kehitys on ollut negatiivista.

Tulostavoite Espoo houkuttelee tieto- ja osaamisintensiivisiä yrityksiä sijoittumaan ja pysymään Espoossa toteutui osittain tilinpäätöksen mukaan. Vuonna 2025 yritysten halukkuus suositella Espoota NPS-tuloksena oli heikko -3, mikä on laskenut lähtöarvosta 1. Helsingin NPS-tulos oli -5 ja Vantaan -22. Tieto- ja osaamisintensiivisten työpaikkojen määrä on hieman laskenut. Tilinpäätöksessä on raportoitu, että yritysmäärän kehityksen tiedon raportointi on muuttunut, joten se ei ole vertailtavissa aikaisempaan. Tarkastuslautakunnan arvion mukaan tavoite ei toteutunut.

Tulostavoite Espoo profiloituu Pohjoismaiden parhaana startup-yrittäjyyden ja kasvuyritysten sijaintikaupunkina toteutui tilinpäätöksen mukaan. Vuoden 2025 aikana espoolaiset yritykset ovat keränneet rahoitusta 579,36 milj. euroa. Määrä on suurempi kuin kahtena edellisena vuotena yhteensä. Kokonaismäärää nostavat erityisesti ICEYE- ja IQM-yritysten keräämät rahoituskierrokset. Tilinpäätöksessä on raportoitu, että startup-yritysten määrästä ei ole saatavilla vertailukelpoista tietoa. Tarkastuslautakunnan mukaan tavoitteen toteutumista ei voida arvioida kokonaisuudessaan ilman vertailukelpoista tietoa startup-yritysten määrästä sekä

yri­tysten keräämän rahoitus­määrän pohjalta, joka koostuu suurelta osin kahden yri­tyksen keräämästä rahoituksesta.

Elinkeino-tulosityksikön vuoden 2025 toimintatulot olivat 677 084 euroa ja toiminta­menot 7,7 milj. euroa. Henkilöstömenot olivat 2,9 milj. euroa, joka sisältää ulkoisen rahoituksen hankkeiden henkilöstökulut. Enter Espoon tuotot olivat tilinpäätöksen 2025 mukaan 2,3 milj. euroa, jotka koostuivat myyntituloista, kaupungin avustuk­sesta, hankerahoituksesta sekä muista tuotoista. Liikevaihto oli 186 682 euroa ja tilikauden tulos oli 12 948 euroa.

Tarkastuslautakunnan johtopäätökset

Espoo-tarinassa 2021–2025 Espoon tavoitteena on ollut olla kansainvälisesti veto­voimainen yrittäjyys- ja innovaatiopääkaupunki. Myös uudessa Espoo-tarinassa 2026 tavoitteena on, että Espoo on paras paikka innovoida, yrittää ja työllistää. Kolme vetovoimaista osaamis- ja yritys­keskittymää ovat Kvanttinova, Green Line ja Defence Tech Hub. Kilpailu kansainvälisen tason osaajista ja yritysistä on talou­dellisesti haastavassa tilanteessa kova, samalla kun sekä Espoon että osaltaan Suomen kestävä kasvu on riippuvainen Espoon yritys- ja innovaatioyhteisön kilpai­lukyvystä ja kotoutumisen onnistumisesta.

Yritysrekisterin vuoden 2024 aineiston mukaan Espoossa oli 28 471 yritystä. Elin­keino-tulosityksiköllä ja Enter Espoo Oy:llä on erilaisia palveluja ja toimenpiteitä, joilla ne voivat edistää yritysten toimintaedellytyksiä. Moninaiseen toimintaympä­ristöön nähden yksiköiden resurssit ovat vähäiset. Tieto- ja osaamisintensiivisten työpaikkojen määrä on hieman laskenut ja yritysten halukkuus suositella Espoota on myös laskenut lähtöarvoon nähden. Business Espoo -verkoston asiakaskohtaa­miset ovat nousseet tavoitearvosta.

Kaupungilla on ainoastaan muutamia vapaita tontteja teollisuuden ja liike-elämän tarpeisiin. Elinkeino-tulosityksikö tavoittelee tiivistä yritys­vuoropuhelua, joka mah­dollistaisi paremman tilannekuvan rakentamisen yritysten ja yrittäjien tila- ja tont­titarpeista kaupungin päätöksenteon sekä elinkeinopolitiikan ja maankäytön yh­teensovittamisen tueksi.

Elinkeinoelämän tutkimuslaitoksen mukaan työllisyyden ja tuottavuuden kasvu Suomessa keskittyy erityisesti pääomasijoittajien omistamiin yritys­isiin. On tärkeä pitää yllä aktiivista ja pysyvää yhteyttä pääomasijoittajiin.

Tarkastuslautakunnan suositus

Elinkeino-tulosityksikön ja Enter Espoo Oy:n tulee työpaikkaomavaraisuuden kasvatamiseksi osaltaan panostaa yritysten ja yrittäjien tila- ja tonttitarpeista huolehtimiseen ja selkeämmin viestiä tarpeista Kaupunkiympäristön toimialalle.

3.2 Kaupunkilaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen sekä ehkäisevä päihdetyö ja yhteistyö Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen kanssa

Kuntalain mukaan kunnan on edistettävä asukkaidensa hyvinvointia ja alueensa elinvoimaa sekä järjestettävä asukkailleen palvelut taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestävällä tavalla. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain mukaan kunnan on nimettävä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vastuutaho sekä valmistettava valtuustokausittain hyvinvointikertomus- ja suunnitelma. Lisäksi kunnan on toimittava hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa ja tuettava sitä asiantuntemuksellaan. Lain ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä mukaan kunta huolehtii ehkäisevän päihdetyön tarpeen mukaisesta organisoinnista alueellaan ja nimeää ehkäisevän päihdetyön tehtävistä vastaavan toimielimen.

Hyvinvointialueuudistuksen myötä sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisvastuu siirtyi Espoon kaupungilta Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueelle. Uudistuksessa osa hyvinvointityön vastuusta jäi Espoon kaupungille. Hyvinvointia ja terveyttä edistäviä toimia tehdään kaupungin eri toimialoilla ja tulosityksiköissä. Kaupungin hyvinvointityön edistämisestä vastaa hyvinvoinnin, terveyden ja osallisuuden hyteo-tiimi.

Arvioinnin tavoitteena oli selvittää, onko hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen Espoossa lainmukaisella tasolla. Arvioinnissa selvitettiin, vastaako hyvinvointisuunnitelma kaupungin tarpeisiin, onko kaupungin tekemä yhteistyö Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen kanssa toimivaa ja ovatko ehkäisevän päihdetyön toimenpiteet riittäviä ja ajantasaisia. Arviointi rajattiin koskemaan Elinvoiman tulosalueen Espoossa tekemää hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työtä sekä Kasvun ja oppimisen toimialan, Työllisyyspalvelujen ja Maahanmuuttopalvelujen tekemää yhteistyötä hyvinvointialueen kanssa.

Hyteo-tiimi vastaa kaupungin hyvinvointityön edistämisestä

Hyvinvointityön päätarkoituksena on kehittää kaikkien kaupungin asukkaiden hyvinvointia ja terveyttä, vähentäen näin eri väestöryhmien välisiä hyvinvointi- ja terveyseroja. Espoon kaupungin hyvinvointityöllä on neljä eri päätavoitetta: osallisuuden edistäminen, järjestöyhteistyö, kaupungin tulosityksiköiden tukeminen sekä ehkäisevä päihdetyö.

Hyteo-tiimi vastaa kaupungin hyvinvointi- ja osallisuustyön kehittämisestä, lakisääteisten velvoitteiden täyttämistä ja poikkihallinnollisten yhteistyöverkostojen rakentamisesta. Tärkeitä yhteistyökumppaneita ovat hyvinvointialue sekä kansalliset ja kansainväliset hyvinvointityön verkostot ja viranomaiset. Tiimi koordinoi hyvinvoinnin ja osallisuuden edistämistä, järjestö- ja yhteisötyötä sekä ehkäisevää päihdetyötä. Tiimi vastaa myös lakisääteisten vaikuttamistoimielimien, kuten vanhus- ja vammaisneuvostojen, toimintaan liittyvistä tehtävistä.

Hyteo-tiimi on päivittänyt järjestöavustusten periaatteita, valmistellut järjestöjen yhteistyölinjauksia sekä valmistellut yhteistyössä Kulttuurin tulosyksikön ja Tilapalveluiden kanssa tilojen kuntalaiskäytön periaatteita eri järjestöjen ja yhteisöjen tarpeisiin. Lisäksi on selvitetty Hyteo-tiimin mahdollisuuksia toimia erimerkiksi eläkeläis- ja maahanmuuttajajärjestöjen päävuokralaisena, sillä hyvinvointialuemuutoksen jälkeen havaittiin, että osalla hyvinvointia ja terveyttä edistävillä järjestöillä ei ole kunnan puolella luontevaa omistajaa, jolta vuokrata tiloja. Espoossa ei ole tarjolla kohtaamispaikkatiloja tai yhteisötaloja kaupungin omana toimintana Olarissa käynnissä olevan tilapilotin lisäksi. Järjestöyhteistyötä tiimi tekee esimerkiksi eläkeläisjärjestöjen kanssa rajallisten resurssien puitteissa muun muassa käymällä keskusteluita eläkeläisjärjestöjen edustajien kanssa sekä vierailemalla tilaisuuksissa ja olemalla mukana Ison Omenan kohtaamiskahvilan toiminnassa.

Hyteo-tiimin vuoden 2025 budjetti oli 759 000 euroa, josta 350 910 euroa oli henkilöstökuluja ja 250 000 euroa avustuksia. Tiimin käyttötalous oli 158 000 euroa. Tämän lisäksi kaupunginjohtajan kustannuspaikalta osoitettiin 250 000 euroa lisää järjestöavustuksiin.

Hyvinvointisuunnitelma keskittyy yksinäisyyden vähentämiseen, turvallisuuden vahvistamiseen ja mielen hyvinvointiin

Espoon hyvinvointisuunnitelma 2026–2029 määrittää kaupungin yhteisen tahtotilan kuntalaisten hyvinvoinnin, terveyden ja osallisuuden edistämiseksi. Suunnitelma keskittyy kolmeen keskeiseen ilmiöön: yksinäisyyden vähentämiseen, arjen turvallisuuden vahvistamiseen sekä mielen hyvinvoinnin tukemiseen koko elämänkaaren ajan. Hyvinvointisuunnitelmaa valmisteltiin vuonna 2025 ja suunnitelma hyväksyttiin valtuustossa maaliskuussa 2026.

Hyvinvointisuunnitelma pitää sisällään tavoitteita lapsia ja nuoria, työkäisiä ja ikääntyneitä koskien, mutta tavoitteiden osalta otetaan huomioon erityisesti heikommassa asemassa olevat kuntalaiset. Tällaisia vähemmistöryhmiä ovat esimerkiksi vammaiset, toimintaesteiset, maahanmuuttajat tai seksuaalivähemmistöihin kuuluvat. Hyvinvointisuunnitelmissa asetettuja tavoitteita seurataan vuosittain tilinpäätöksessä ikäryhmittäin sekä valtuustokausittain hyvinvointikertomuksessa.

Tulostavoite Espoon kaupungin ja Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen rajapinnoista ja palveluketjujen toimivuudesta toteutui osittain

Yhteistyötä Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen kanssa tehdään esimerkiksi hyte-neuvotteluissa ja yhteisissä työryhmissä kuukausittain tai harvemmin. Yhteistyön toimivuudessa hyvinvointialueen kanssa on vaihtelua eri toimialojen välillä. Espoon muuttuva väestörakenne, kasvava lasten ja nuorten määrä sekä ruotsinkielisten palveluiden riittävyys haastavat yhteistyötä, minkä lisäksi sekä kaupungin että hyvinvointialueen resurssien riittävydessä on ongelmia.

Kasvun ja oppimisen toimialalla yhteistyötä hyvinvointialueen kanssa on tehty laajasti, mutta kokonaisuus on edelleen muotoutumassa ja vaatii monelta osin vahvistamista. Varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa yhteistyön ydinkysymyksiä ovat olleet kuntoutuspalvelut, vammaispalvelut, opiskeluhoolto sekä perheneuvolan ja lääkehoidon järjestelyt. Suurimmiksi yhteistyön kysymyksiksi hyvinvointialueen kanssa on tunnistettu lääkehoidon kokonaisuus, aggressiivisten lasten hoitopolku ja apuvälineisiin liittyvät prosessit. Hyvinvointialue on toimittanut lääkehoitosuunnitelmien luonnokset kommentoitavaksi kaupungille huhtikuussa 2026. Myös toimivia ja vaikuttavia yhteistyömalleja on lakkautettu, kuten Moniku-ohjaajat neuvolassa ja psykiatriset sairaanhoitajat varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. Alkuvaiheen vaikeuksien jälkeen myönteisenä kehityksenä opiskeluhoollon resursointi on lisääntynyt ja kouluihin on saatu aiempaa paremmin täytettyä psykologien, kuraattorien ja terveydenhoitajien tehtäviä.

Työllisyyspalveluiden yhteistyö hyvinvointialueen kanssa on monella tavalla sujuvaa ja rakentavaa, mutta laajempaan haasteena on se, ettei hyvinvointialueilla ole kannusteita edistää niiden työttömien työkykyä, joiden työllistyminen ei ole todennäköistä tavanomaisten työllisyyspalvelujen keinoin. Aktivointipäiviä on järjestetty yhteistyössä, ja asiakkaiden osallistumisprosentti on ollut kohtuullinen. Verkostotyö ja tiedonkulku asiakkaista ovat toimineet hyvin. Myös työttömien terveystarkastuksia on pystytty vuoden 2026 alussa käyttöönotetulla uudella mallilla lisäämään ja ne toimivat paremmin kuin aiemmin, mutta jatkopolkujen puutteet herättävät huolta. Tarkastusten jälkeen ei aina seuraa jatkotoimenpiteitä, vaikka työ- ja toimintakyvyn ongelmia havaittaisiin.

Maahanmuuttopalveluiden yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa keskeinen kysymys on se, ettei hyvinvointialueella ole selkeästi nimettyä henkilöä, joka vastaisi maahanmuuttajiin liittyvistä kysymyksistä sektorirajat ylittävästi. Tämä on johtanut siihen, että keskustelu on vähäistä tai pirstaloituu eri toimijoiden kesken. Hello Espoo -infossa työskentelee kaksi hyvinvointialueen sosiaaliohjaajaa, jotka ovat tärkeitä yhteistyön jatkuvuuden kannalta ja kaupunki toivoo, että yhteistyö terveyspalveluiden neuvonnan osalta voisi jatkua.

Espoo on hyvinvointialueen kanssa mukana HyteData-hankkeessa, jolla pyritään yhdistämään hyvinvointialueen ja kaupungin dataa. Dataa kootaan räätälöityyn

raporttinäkymään koko valtuustokauden ajan ja pyrkimyksenä on tehostaa vaikuttavuutta hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtamisessa.

Ehkäisevä päihdetyö painottuu pääasiassa päihdevalistukseen sekä lasten ja nuorten suojaamiseen

Ehkäisevä päihdetyö kattaa lain mukaan alkoholin, tupakan, huumausaineiden ja muiden päihtymiseen käytettävien aineiden sekä rahapelaamisen aiheuttamien haittojen ehkäisyn. Myös pelikasvatus sekä digilaitteiden käytöstä aiheutuvien haittojen ehkäisy ovat osa ehkäisevää päihdetyötä. Ehkäisevä päihdetyö on käytännön tasolla esimerkiksi yksinäisyyden lieventämistä, varhaista tukea orastaviin ongelmiin, viestinnällisiä toimia, päihteiden käytön ja mielenterveysasioiden puhekeskustelun tukemista eri palveluissa sekä turvallisten ja viihtyisien arkiympäristöjen mahdollistamista sekä harrastus- ja toimintamahdollisuuksien tarjoamista eri kohderyhmille. Ehkäisevän päihdetyön resurssit ovat Espoossa niukat. Työ painottuu pääasiallisesti viestintään, kuten päihdevalistukseen sekä erityisesti lasten ja nuorten suojaamiseen.

Espoolla on kaupungin laajuinen ehkäisevän päihdetyön suunnitelma, joka on yksi hyvinvointisuunnitelmaan 2026–2029 sisältyvistä hyvinvointia tukevista suunnitelmista. Opiskeluhoitosuunnitelman liitteinä ovat ehkäisevän päihdetyön suunnitelma esiopetuksessa ja päihteiden käytön ehkäisyn ja käyttöön puuttumisen suunnitelma Espoon perusopetuksessa ja lukioissa.

Espoon kouluissa järjestetään päihdekasvatusoppitunteja osana ehkäisevää päihdetyötä. Näiden lisäksi lasten ja nuorten huoltajille pyritään viestimään ehkäisevästä päihdetyöstä esimerkiksi asiantuntijawebinaarien avulla. Työikäisillä ja ikään-työneillä ehkäisevän päihdetyön tavoitteet kohdistuvat enemmän yleisen hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen, minkä lisäksi toiminta rajoittuu käytännössä viestintään ja tiedonjakoon.

Tarkastuslautakunnan johtopäätökset

Hyvinvointityö Espoon kaupungilla on monipuolista ja monilta osin poikkihallinnollista. Hyteo-tiimin ja sen toiminnan vakiintuminen edesauttaa jatkossa vaikuttavan hyvinvointityön tekemistä. Hyvinvointisuunnitelmassa asetetaan ikäryhmittäin asukkaiden hyvinvointia ja terveyttä mittaavia tavoitteita, minkä lisäksi uusi vuosien 2026–2029 hyvinvointisuunnitelma linkittyy entistä paremmin Espoo-tarinaan.

Kaupungin tavoite hyvinvointialueen kanssa tehtävästä yhteistyöstä toteutui vain osittain. Espoon ja hyvinvointialueen yhteistyön rajapinnat, yhteyshenkilöt ja tiedonvaihto ovat vielä osittain vakiintumattomia ja puutteellisia. Ongelmia on havaittu esimerkiksi työttömien terveystarkastuksien puutteellisissa jatkopoluissa. Yhteistyötä kehitetään kohti parempia tuloksia samalla, kun molemmilla

organisaatioilla on tarve kustannustehokkuuteen. Espoon muuttuva väestörakenne, kasvava lasten ja nuorten määrä ja väestön ikääntyminen sekä ruotsinkielisten palveluiden riittävyys haastavat yhteistyötä.

Kaupunki on valmistellut yhteisiä linjauksia järjestöjen tilojen kuntalaiskäytöstä sekä päävuokralaismallia Hyteo-tiimin kautta. Espoossa ei ole ollut tarjolla riittävästi kohtaamispaikkatiloja tai yhteisöotaloja kaupungin omana toimintana Olarissa käynnissä olevan tilapilotin lisäksi. Järjestöt tekevät merkittävää hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä. Elä ja Asu -seniorikeskukset ovat hyvinvointialueen vastuulla.

Ehkäisevän päihdetyön niukat resurssit rajaavat työn tekemisen mahdollisuuksia. Huolta kannetaan lasten ja nuorten päihteidenkäytöstä, sillä kouluissa ei esimerkiksi aina ole riittävästi aikuisia tukena, eivätkä kaikki nuoret tiedä, mistä voisivat saada apua ja tukea päihteisiin liittyen.

Tarkastuslautakunnan suositukset

Espoon kaupungin tulee osaltaan varmistaa, että kaupunki tuottaa yhteistyössä Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen sekä järjestöjen ja yhdistysten kanssa espoolaisille laadukkaita ja kustannusvaikuttavia hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen palveluja. Kaupungin tulee osaltaan edesauttaa, että yhteistyön rajapintoihin, yhteyshenkilöihin ja tiedonvaihtoon liittyvät puutteet korjataan.

Koulujen päihdetyötä tulee vahvistaa ajankohtaisella päihdetiedolla, varmistamalla turvallisten aikuisten läsnäolo ja parantamalla opiskeluhuollon päihde- ja mielen-terveyspalvelujen tunnettuutta.

3.3 Espoon kaupungin uimarantojen turvallisuus

Espoon Liikunnan ja urheilun tulosityksikkö vastaa kaupungin uimarantojen hoidosta. Turvallisuus- ja kemikaaliviraston (Tukes) uimarantojen turvallisuuden toimintaohjeen mukaan palveluntarjoajan tulee varmistua siitä, että uimaranta on käyttäjilleen turvallinen eikä aiheuta vaaraa käyttäjille tai sivullisille. Palveluntarjoajan tulee varmistaa, että uimarannalla ovat tarvittavat opasteet ja varoitukset, ilmoitustaulu sekä pelastusväline.

Korkeariskisille ja kävijämääriltään suurille uimarannoille pitää ohjeen mukaan järjestää rantavalvonta uintikauden ajaksi. Rantavalvojien tärkein tehtävä on asiakasturvallisuuden ylläpitäminen uimarannalla. Siihen kuuluvat asiakkaiden opastaminen, turvallisuustilanteen jatkuva seuranta, vaaratilanteiden ennaltaehkäiseminen ja puuttuminen vaaralliseen käyttäytymiseen sekä tehokas toiminta hätätilanteissa.

Arvioinnin tavoitteena oli selvittää, onko Liikunnan ja urheilun tulosityksikön vastuulla olevien Espoon kaupungin uimarantojen turvallisuuden varmistamiseksi tehty tarvittavia toimenpiteitä ja rantavalvonta järjestetty riittävällä tasolla.

Espoon isoimmilla uimarannoilla on järjestetty kesäisin rantavalvonta

Espoossa on 21 yleistä uimarantaa, joista kahdeksalla on järjestetty rantavalvonta. Kaikki yleiset uimarannat tarkastetaan yhdessä kaupungin Ympäristöterveyden kanssa ennen uimakauden alkua. Toukokuun aikana kaikkien yleisten uimarantojen uintialueet merkitään ja tarkastetaan sukeltajien toimesta. Lisäksi veden laatua seurataan kesäkaudella säännöllisesti. Uimarantojen pelastusvälineistö tarkastetaan ennen uimakautta ja välineistöä täydennetään tarvittaessa.

Vuoden 2025 kesällä Espoossa oli valvotuilla uimarannoilla yhteensä 39 rantavalvojaa ja yksi uimarantakoordinaattori. Uimarantakoordinaattorilla on apunaan tiiminvetäjä jokaisella uimarannalla. Rantavalvojat jakaantuivat uimarannoille uimarannan koon mukaan. Vastaavasti Helsingissä valvottuja uimarantoja on 15 ja rantapelastajia on yhteensä 45. Kesällä 2025 uimarantojen kävijämäärät kasvoivat suureksi ja isoimmilla uimarannoilla saattoi olla kerrallaan yli 500 ihmistä. Suurten kävijämäärien lisäksi Espoon rannoilla havaittiin myös aiempaa enemmän lapsia, jotka uivat ilman vanhemman tai muun aikuisen läsnäoloa. Uimarannoilla ja vesillä liikuttaessa huoltajilla on vastuu lapsista. Palveluntarjoaja on osaltaan vastuussa siitä, että uimarantojen turvallisuusjärjestelyt ovat kunnossa.

Turvallisuus- ja kemikaaliviraston mukaan vuoden 2025 kesällä tapahtui poikkeuksellisen paljon onnettomuuksia ja vaaratilanteita uimarannoilla valtakunnallisesti. Espoon uimarannoilla tapahtuneet onnettomuudet, läheltä piti -tilanteet sekä uimarannoilta tulleet palautteet on käyty läpi Liikunnan ja urheilun tulosityksikössä ja analysoinnin perusteella on kehitetty toimintamalleja ja käytänteitä. Uimavalvojille

toteutettua kriisiapua on myös arvioitu ja tapahtumia on käsitelty yhdessä uima-
valvojen kouluttajien kanssa sekä kehitetty koulutusten sisältöä.

Rantavalvojen työtehtäviin kuuluvat uimareiden valvonta näkyvällä paikalla, turva-
tarkastus- ja huoltotoimenpiteet, turvallisuusohjeista tiedottaminen ja valvonta,
kävijämäärien seuranta, onnettomuustilanteiden ja läheltä piti -tilanteiden kirjauk-
set ja selvitykset, asiakaspalvelu sekä jatkuva pelastus- ja ensiapuvalmius.

Rantavalvojille järjestetään perehdytys- ja koulutustilaisuus ennen rantavalvonta-
kautta. Koulutus koostuu muun muassa ensiapuvalmiuksien harjoittelemisesta,
hukkuvan tunnistamisesta sekä pelastusvälineiden käytöstä. Valvojille annetaan
myös toimintaohjeistusta tilanteisiin, joista on mahdollisuus aiheutua vaaraa itselle
tai muille.

Uimarantojen turvallisuuden kehittämiseksi tehdään toimenpiteitä

Uimarantojen turvallisuutta seurataan ja kehittämistoimenpiteitä sekä uimaranto-
jen riskiarvioita päivitetään säännöllisesti turvallisuuden ja laadun varmistamiseksi.
Yleisten uimarantojen rantaturvallisuuden kehittämistoimet aloitettiin Liikunnan ja
urheilun tulosityksikössä vuonna 2025.

Tietoa uimarantojen käytännöistä ja vesiturvallisuudesta tullaan Liikunnan ja urhei-
lun tulosityksikön raportoinnin mukaan lisäämään. Uimarantojen kyltteihin lisätään
selkeämpiä ohjeita huoltajavastuusta, syvyysmerkinnöistä ja hyppykielloista. Kyl-
teissä otetaan huomioon monikielisyys ja kylttien näkyvä sijainti. Toimintamalleja
selkeytetään tilanteisiin, joissa lapsi jää ilman valvontaa tai katoaa uimarannalla.
Tähän liittyy esimerkiksi prosessi viranomaisen kutsumiselle. Kaikille suurille ran-
noille otetaan käyttöön radiopuhelimet ja kuulutusjärjestelmät, joiden avulla tur-
vallisuustiedotteet voidaan välittää monikielisien äänitteiden avulla kaikille rannalla
oleskeleville. Tiedottamista rantaturvallisuudesta tehdään myös ennen uintikauden
alkua. Yhteistyötä pääkaupunkiseudun kuntien kanssa tiivistetään rantaturvallisuu-
den ja toimintamallien yhtenäistämiseksi.

Rantavalvojen koulutusta kehitetään vuonna 2026. Rantavalvojille järjestetään pi-
dempi koulutus ja koulutuksen sisältöön lisätään Suomen Uimaopetus- ja Hengen-
pelastusliitto SUH:n mallin mukainen avovesiharjoitus. Lisäksi kesän aikana järjes-
tetään uimarantakoordinaattorin tai kouluttajan pitämiä harjoituksia. Uimaranta-
vastaaville järjestetään SUH:n rantapelastajakurssi. Koulutettu rantapelastaja orga-
nisoivat valvonnan sekä kouluttaa rantavalvojia valvontakauden aikana.

Liikuntapalvelut tarjoaa uimaopetusta

Nykyisen mallin mukaan Espoossa uimaopetuksen järjestää Liikunnan ja urheilun
tulosityksikkö esiopetukseen osallistuville ja alakoululaisille. Espoon kaupungin Lii-
kuntapalvelut tarjoaa uimaopetusta esikoululaisille kaksi kertaa, 1.–4. -luokkai-
sille neljä kertaa sekä uimataidottomille 5.–6. -luokkalaisille 1–4 kertaa lukuvuoden

aikana. Uimaopetusta järjestetään neljässä uimahallissa ja uimaopetuksesta vastaa joko kaupungin liikunnanohjaaja tai ostopalveluyrityksen uimaopettaja. Lisäksi kesällä tarjotaan tuleville 1. -luokkalaisille kaksi vapaaehtoista ja maksutonta uimaopetuskertaa yhteistyössä espoolaisen uimaseuran kanssa. Uimaseurat ja eri yhdistykset järjestävät myös maksullisia uimakouluja.

Esikoululaisten uimaopetuksessa on ensisijaisesti kyse leikin ja mielikuvien avulla tapahtuvasta veteen ja uimaopetustilanteeseen totuttautumisesta sekä omatoimisen liikkumisen harjoittelemisesta vedessä. Alakoululaisten tavoitteena on oppia ensin 25 metrin uimataito vatsallaan ja selällään. Neljäsluokkalaisten tavoitteeksi on määritelty vähintään 100 metrin yhtäjaksoinen uimataito, josta puolet uidaan vatsallaan ja puolet selällään. Tavoitteen saavutti 71 prosenttia Espoon 4. -luokkalaisista lukuvuonna 2024–2025. Myös SUH:n mukainen 200 metrin uimataito testataan.

Erityiskoulujen oppilaiden uimaopetus toteutetaan kerran viikossa. Uintivuoroja on jaettua koulujen oppilasmäärän mukaan ja koulua kohti on ollut neljästä kymmeneen vuoroa. Jokaisella oppilaalla on vedessä mukana oma avustaja.

Uimaopetukseen tulevilla lapsilla on havaittu erilaisia lähtötasoja. Veteen totuttomien lasten määrä on viime vuosina kasvanut selkeästi ja haasteena uimaopetuksessa näkyvät muun muassa erilaiset tavat sekä käytännöt perheiden harastustottumuksissa.

Espoon kaupunki käynnisti elokuussa 2025 Liikunnan ja urheilun, Suomenkielisen perusopetuksen, Suomenkielisen varhaiskasvatuksen ja Ruotsinkielisten sivistyspalvelujen tulosityksikköjen yhteisen uimaopetuksen muutostyön. Tavoitteena on lasten ja nuorten uimataidon oppimisen parantaminen, vesipätevyyden lisääminen sekä yleisen vesiturvallisuustietoisuuden kehittäminen. Toimenpiteinä ovat yhteistyön parantaminen tulosityksiköiden välillä, informaation jakaminen huoltajille, huoltajien, varhaiskasvattajien ja opettajien osaamisen kehittäminen, uimaopetuksen määrän lisääminen tietyllä luokkatasolla sekä ulkopuolisen rahoituksen hakeminen. Tämän lisäksi Liikunnan ja urheilun tulosityksikkö tekee yhteistyötä uimaseurojen ja järjestöjen kanssa uinninopetuksen mahdollistamisesta laajemmin myös aikuisille ja erityisesti maahanmuuttajille. Keski-Espoon uimahallissa oleviin naisten uimavuoroihin on lisätty uimakoulut tytöille ja naisille.

Tarkastuslautakunnan johtopäätökset

Kesällä 2025 Espoon uimarantojen kävijämäärät kasvoivat suuriksi ja valvotuilla rannoilla havaittiin myös aiempaa enemmän lapsia, jotka uivat ilman vanhemman tai muun aikuisen läsnäoloa. Onnettomuus- ja läheltä piti -tilanteisiin on Liikunnan

ja urheilun tuloksyksikössä reagoitu ja uimarantojen turvallisuuden kehittämiseksi tehdään toimenpiteitä.

Toimenpiteitä ovat muun muassa selkeämpien ohjeiden lisääminen uimarantojen kyltteihin, suurille rannoille käyttöön otettavat radiopuhelimet ja kuulutusjärjestelmät sekä toimintamallien selkeyttäminen tilanteissa, joissa lapsi jää ilman valvontaa tai katoaa uimarannalla. Rantaturvallisuuden monikielisestä viestinnästä on huolehdittava kattavasti.

Espoon kaupungin uimarannoista kahdeksalla on järjestetty rantavalvonta. Vuoden 2025 kesällä valvotuilla rannoilla oli 39 rantavalvojaa ja yksi uimarantakoordinaattori. Rantavalvojen koulutusta kehitetään kuluvana vuonna ja siihen lisätään Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto SUH:n mallin mukainen avovesiharjoitus. Ennen uimakauden alkua uimarannat tarkastetaan yhdessä kaupungin Ympäristöterveyden kanssa ja toukokuun aikana kaikkien yleisten uimarantojen uintialueet merkitään sekä tarkastetaan sukeltajien toimesta. Uimarantojen pelastusvälineistö tarkastetaan ennen uimakautta ja välineistöä täydennetään tarvittaessa.

Uimaopetuksen tarjoamisen tärkeys korostuu. Espoon Liikuntapalvelut tarjoaa uimaopetusta esiopetukseen osallistuville ja alakoululaisille. Lisäksi kesällä tarjotaan tuleville 1. -luokkalaisille kaksi vapaaehtoista ja maksutonta uimaopetuskertaa yhteistyössä espoolaisen uimaseuran kanssa. Uimataidon oppimisen parantamiseksi on aloitettu yhteinen uimaopetuksen muutostyö Liikunnan ja urheilun, Suomenkielisen perusopetuksen, Suomenkielisen varhaiskasvatuksen ja Ruotsinkielisten sivistyspalvelujen tuloksyksiköiden välillä.

A photograph of a colorful hopscotch path on asphalt. The path consists of numbered squares in various colors (red, yellow, blue, green, purple) with white numbers. In the background, there is a red building with windows and some children's toys like a blue and yellow tricycle. A dark blue semi-transparent text box is overlaid on the right side of the image.

4 Kasvun ja oppimisen toimialan palvelujen arvioinnit

4.1 Varhaiskasvatuspalvelujen laatu, palveluverkko ja henkilöstön saatavuus

Varhaiskasvatuspalvelujen keskeisin tavoite on edistää lasten kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia sekä tukea lapsen oppimisen edellytyksiä, edistää elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista. Varhaiskasvatuksen laadun perustana ovat varhaiskasvatustalain, varhaiskasvatussuunnitelman perusteet sekä perusteiden pohjalta laaditut Espoon suomen- ja ruotsinkieliset varhaiskasvatussuunnitelmat.

Varhaiskasvatuspalvelut sisältää varhaiskasvatuksen, viisivuotiaiden maksuttoman varhaiskasvatuksen (20 viikkotuntia), esiopetuksen, esiopetusikäisten lasten valmistavan opetuksen, lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuen, palvelusetelin, ostopalvelupäiväkodin sekä avoimen varhaiskasvatuksen. Varhaiskasvatusta järjestetään ja kehitetään inkluusioperiaatteen mukaisesti, jolloin kaikilla lapsilla on oikeus osallistua yhdessä varhaiskasvatukseen esimerkiksi tuen tarpeista, vammaisuudesta tai kulttuurisesta taustasta riippumatta.

Kaupungin talousarviovuoden 2025 tulostavoitteena oli, että espoolaiset lapset osallistuvat laadukkaaseen varhaiskasvatukseen. Tavoitteen toteutumista mitattiin osallistumisasteen lisäksi huoltajien tyytyväisyydellä lapsen varhaiskasvatuspaikkaan ja lapsen saamaan varhaiskasvatukseen, henkilöstön tyytyväisyydellä onnistumisestaan pedagogisessa työssä ja toiminnassa sekä johtajien arvioilla pedagogisen toiminnan onnistumisesta.

Arvioinnin tavoitteena oli selvittää, onko Varhaiskasvatuspalvelut päässyt tavoitteeseen järjestää espoolaisille lapsille laadukasta varhaiskasvatusta. Lisäksi arvioinnissa selvitettiin, onko julkisen ja yksityisen muodostama varhaiskasvatuksen palveluverkko tarvetta vastaava. Arvioinnissa selvitettiin myös kelpoisen ja osaavan henkilöstön saatavuutta. Arviointi kohdistui Suomenkielisen varhaiskasvatuksen tulosityksikön ja Ruotsinkielisten sivistyspalvelujen tulosityksikön varhaiskasvatuspalvelujen toiminnan järjestämiseen.

Lasten osallistumisaste varhaiskasvatukseen on korkea

Vuoden 2025 lopun tilanteessa suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa lapsia on ollut keskimäärin 16 124 ja ruotsinkielisessä 1 571. Vuonna 2025 Espoon 1–6-vuotiaiden lasten osallistumisaste oli 84,3 prosenttia ja vuonna 2024 Espoossa vastaava luku oli 84,6 prosenttia. Osallistumisaste nousee lähinnä alle 3-vuotiaiden lasten kohdalla. Osallistumisaste on noussut viime vuosien aikana erityisesti vieraskielisillä ja ruotsinkielisillä lapsilla, jonka voi havaita seuraavasta kuviosta. Vieraskielisten lasten osuus suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa oli vuoden 2025 lopussa 32,3 prosenttia ja ruotsinkielisessä kolme prosenttia. Vieraskielisten lasten määrässä ja osuudessa on suurta vaihtelua suomenkielisen varhaiskasvatuksen palvelualueilla. Varhaiskasvatuksen järjestämisessä ajankohtaisia kysymyksiä ovat vieraskielisyyden lisääntyminen sekä asiakaskunnan ja henkilöstön segregaatio.

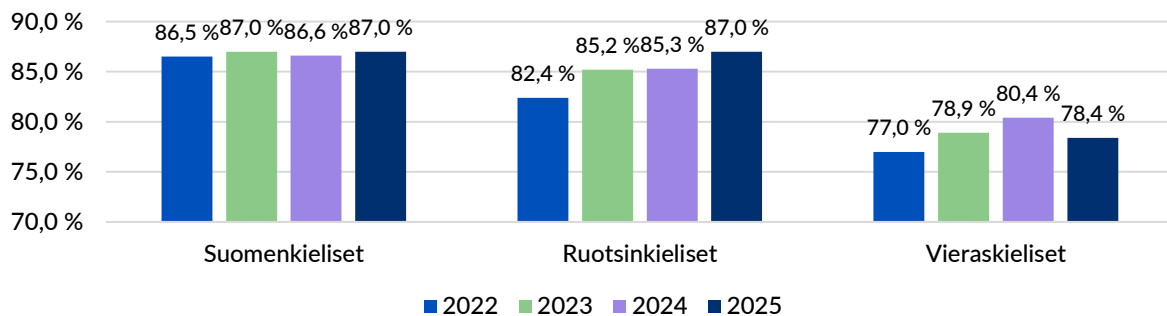
Seuraavassa taulukossa on kunnallisten päiväkotien varhaiskasvatuksen osalta (ei sisällä esiopetusta tai valmistavaa opetusta) tiedot kokopäiväisesti ja osapäiväisesti osallistuvista lapsista vuoden 2025 lopussa.

Taulukko 3. Osallistumistapa kunnallisen päiväkodin varhaiskasvatukseen 2025

Osallistuminen	Yhteensä	Suomenkieliset	Ruotsinkieliset	Vieraskieliset
Kokopäiväisesti	10 530	6 437	1 090	3 003
Osapäiväisesti	152	70	N < 10	79

Elinkeino-tulosyksikön Koto-Espoo tarjoaa maahan muuttaneille kotivanhemmille, usein äideille, alkukartoituksia, ohjausta ja kielikoulutusta. Koulutuksen ajaksi jär-

Kuvio 13. 1–6 -vuotiaiden lasten osallistumisaste varhaiskasvatukseen kielen mukaan 2022–2025

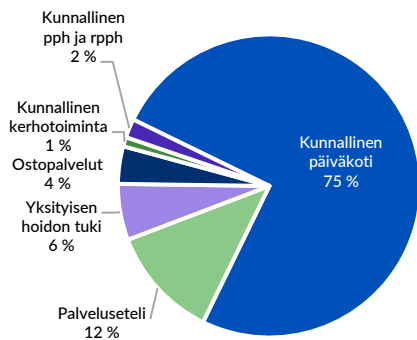

jestetään lastenhoito osana avoimen varhaiskasvatuksen kerhotoimintaa. Näin perheet pääsevät myös tutustumaan suomalaiseen varhaiskasvatusjärjestelmään, mikä voi kohentaa osallistumisastetta varhaiskasvatukseen ja tukea lasten kotoutumista ja valmiuksia suomenkieliselle koulupolulle.

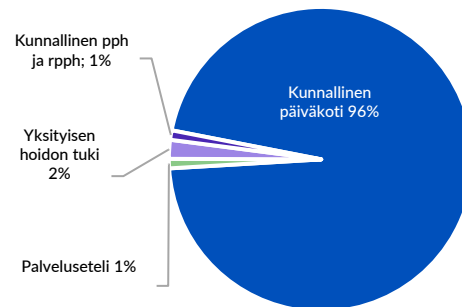
Kasvava kysyntä ylittää nykyisen palveluverkon kapasiteetin

Yksityisen varhaiskasvatuksen osuus suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa oli 22 prosenttia vuoden 2025 lopussa. Palveluseteli on yleisin tapa toteuttaa yksityistä varhaiskasvatusta. Suomenkielisten palvelusetelipäiväkotien määrä on kasvanut tavoitteen mukaisesti vuodesta 2021 lähtien. Ruotsinkielisessä varhaiskasvatuksessa yksityisen varhaiskasvatuksen osuus on marginaalinen, koska palveluntuottajia ei ole markkinoilla. Seuraavista kuvioista näkee järjestämismuotojen osuuksien jakautumisen sekä suomen- että ruotsinkielisissä varhaiskasvatuspalveluissa vuonna 2025.

Kuvio 14. Suomenkielisen varhaiskasvatuksen järjestämismuotojen osuudet joulukuussa 2025

Kuvio 15. Ruotsinkielisen varhaiskasvatuksen järjestämismuotojen osuudet joulukuussa 2025

Suomenkielisten varhaiskasvatuspalvelujen mukaan varhaiskasvatuspaikat on järjestetty varhaiskasvatuslain edellyttämällä tavalla kaikille hakijoille. Noin 90 prosenttia perheistä saa lapselle toiveidensa mukaisen varhaiskasvatuspaikan. Nykyinen varhaiskasvatuksen palveluverkko ei ole kasvaneeseen kysyntään nähden riittävä. Päiväkodit ovat erittäin täynnä, eikä vapaata kapasiteettia ole. Kunnallisiin päiväkoteihin on vaihdellen kuukausittain sijoitettuna 300–500 lasta enemmän kuin mihin ne on suunniteltu. Sama havainto tilojen kapasiteettitilanteesta tehtiin varhaiskasvatuspalvelujen arvioinnissa vuonna 2023.

Ruotsinkielisen varhaiskasvatuksen palveluverkko on suomenkielistä harvempi. Välimatka kotoa ruotsinkieliseen päiväkotiin saattaa osalla perheistä muodostua ongelmaksi, jos vapaata paikkaa lähimmässä päiväkodissa ei ole.

Valtuusto on asettanut tavoitteeksi nostaa yksityisen varhaiskasvatuksen osuus 35 prosenttiin investointikaudella 2026–2035. Investointiohjelmaan sisältyvät kunnalliset päiväkotihankkeet vastaavat palvelutarpeen ennakoituun kasvuun investointikaudella, mikäli yksityiselle varhaiskasvatukselle suunniteltu merkittävä osuus toteutuu. Valtuuston vuoden 2025 talousarvion neuvottelutuloksessa on linjattu, että kaupunki tekee kattavan kartoituksen päiväkodeille sopivista tonteista ja kaavoitusta vaativista maa-alueista.

Kaupungin talousarvion 2026 mukaan uusien päiväkotien osalta lähtökohtaisesti haetaan yksityistä toimijaa toteuttamaan tietty määrä päiväkoteja, mutta jos yksityistä toimijaa ei löydy, niin kaupunki toteuttaa kohteet omina investointeina. Kasvun ja oppimisen toimialan mukaan yksityisten päiväkotien sijainteja suunnitellaan siten, että ne täydentävät tarkoituksenmukaisesti kunnallista palveluverkkoa.

Kasvun ja oppimisen toimiala tekee yhteistyötä Kaupunkiympäristön toimialan ja muiden kaupungin yhteistyötahojen kanssa kaavoituksen eri vaiheissa. Lisäksi käydään säännöllisesti läpi esimerkiksi pitkän tähtäimen palveluverkkosuunnittelua tai

laajempien alueiden kaavoitustilannetta ja tarpeita. Kaupungin omistamia tontteja vuokrataan yksityisille toimijoille julkisen hakumenettelyn kautta.

Tulostavoite lasten osallistumisesta laadukkaaseen varhaiskasvatukseen toteutui osittain

Vakinaisen varhaiskasvatuksen henkilöstön ja myös sijaisten saamisessa on vaikeuksia. Erityisen kova pula on varhaiskasvatuksen opettajista ja erityisopettajista. Seuraavien taulukoiden mukaan suomenkielisten ja ruotsinkielisten tehtäviin kelpoisten varhaiskasvatuksen opettajien, erityisopettajien, lastenhoitajien ja sosionomien prosenttiosuudet ovat nousseet vuodesta 2024, mutta osuudet eivät ole vuoden 2020 tasolla. Henkilöstön kelpoisuuden muutoksiin vuosina 2020–2025 merkittävimmin ovat vaikuttaneet koronavuosien jälkeen henkilöstövaihtuvuuden kasvaminen ja hankehenkilöstön määrän kasvaminen, jolloin varhaiskasvatuksen omia kelpoisia työntekijöitä on ollut työllistettyinä hankkeissa sekä vuoden 2021 palkkatietojärjestelmän vaihdoksesta johtuva raportointitavan muutos.

Taulukko 4. Suomenkielisen varhaiskasvatuksen henkilökunnan kelpoisuusaste 2020–2025

Suomenkielinen varhaiskasvatus	10/2020	9/2021	9/2022	9/2023	9/2024	9/2025
Varhaiskasvatuksen opettaja	64,6 %	58,7 %	45,9 %	49,4 %	51 %	54,7 %
Varhaiskasvatuksen erityisopettaja	86 %	79,2 %	68,4 %	66 %	72,3 %	74,3 %
Varhaiskasvatuksen lastenhoitoja	81,3 %	76 %	58,9 %	61 %	67,3 %	73,4 %
Varhaiskasvatuksen sosionomi	-	-	-	-	-	38,9 %

Taulukko 5. Ruotsinkielisen varhaiskasvatuksen henkilökunnan kelpoisuusaste 2020–2025

Ruotsinkielinen varhaiskasvatus	10/2020	9/2021	9/2022	9/2023	9/2024	9/2025
Varhaiskasvatuksen opettaja	68 %	60 %	59 %	36 %	36 %	53 %
Varhaiskasvatuksen erityisopettaja	100 %	100 %	100 %	78 %	100 %	100 %
Varhaiskasvatuksen lastenhoitoja	85 %	55 %	54 %	54 %	53 %	61 %
Varhaiskasvatuksen sosionomi	-	-	-	-	-	25 %

Vieraskielisen henkilökunnan määrä on laskenut joulukuun 2024 18,6 prosentista joulukuuhun 2025 17,1 prosenttiin. Henkilöstön saatavuutta ja pitovoimaa edistään saatavuusohjelmalla, johon sisältyy monipuolisesti toimenpiteitä muun muassa palkkojen tarkistuksia ja kannustuslisä 31.7.2025 asti, jonka jälkeen osana tasopalkkamallia, päiväkotiapulaiset, johtajien tuki sekä henkilöstön urapolkujen tukeminen ja rekrytointimarkkinointi. Ruotsinkielisten varhaiskasvatuksen opettajien kelpoisuusaste on noussut 37 prosentista syyskuusta 2024 53 prosenttiin syyskuuhun 2025.

Suomenkielisen varhaiskasvatuksen henkilöstön arvio onnistumisestaan pedagogisessa työssä ja toiminnassa oli pysynyt lähtöarvossa keskiarvolla 4,7 (asteikolla 1–6). Johtajien arvio pedagogisen toiminnan onnistumisesta oli keskiarvolla 4,6 (asteikolla 1–6), mikä on hieman laskenut lähtöarvosta 4,7. Henkilöstön joulukuun

2025 työfiilismittarin tulos työssä jaksamisesta on hyvällä tasolla ja pysynyt lähtöarvon kanssa samalla tasolla.

Huoltajien tyytyväisyys oli pysynyt lähtöarvon tasolla keskiarvolla 5,6 (asteikolla 1–6). Pääkaupunkiseudun kaupunkien vuoden 2025 varhaiskasvatuksen asiakaskyselyn mukaan espoolaiset huoltajat ovat erittäin tyytyväisiä lasten osallisuuteen ja toiminnan laatuun varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. Espoon tuloksissa nousivat esiin samat vahvuudet kuin muualla pääkaupunkiseudulla.

Tarkastuslautakunnan johtopäätökset

Kaupungin talousarviovuoden 2025 tulostavoite espoolaisten lasten osallistumisesta laadukkaaseen varhaiskasvatukseen toteutui osittain. Henkilöstön ja johtajien tyytyväisyys varhaiskasvatuksen pedagogiseen toimintaan on hyvällä tasolla. Espoolaiset huoltajat ovat erittäin tyytyväisiä lasten osallisuuteen ja toiminnan laatuun varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa.

Espoolaisten lasten osallistumisaste 84,3 prosenttia varhaiskasvatuksessa on korkea. Espoossa varhaiskasvatukseen väestön ja etenkin vieraskielisen väestön enustetaan edelleen kasvavan tulevina vuosina. Varhaiskasvatuksen osallistumisaste on noussut viime vuosien aikana erityisesti vieraskielisillä ja ruotsinkielisillä lapsilla.

Varhaiskasvatuksen järjestämistä haastaa palveluverkon riittämättömyys kysyntään nähden. Päiväkodit ovat erittäin täynnä, eikä vapaata kapasiteettia ole. Kunnallisiin päiväkoteihin on vaihdellen kuukausittain sijoitettuna 300–500 lasta enemmän kuin mihin ne on suunniteltu. Investointiohjelmaan sisältyvät kunnalliset päiväkotihankkeet vastaavat palvelutarpeen ennakoituun kasvuun investointikaudelle, mikäli yksityiselle varhaiskasvatukselle suunniteltu merkittävä osuus toteutuu. Kasvun ja oppimisen toimiala tekee yhteistyötä Kaupunkiympäristön toimialan kanssa edistääkseen pitkän tähtäimen palveluverkkosuunnittelua. Suomenkielisten palvelusetelipäiväkotien määrä on kasvanut tavoitteen mukaisesti vuodesta 2021 lähtien.

Vakinaisen varhaiskasvatuksen henkilöstön ja myös sijaisten saamisessa on vaikeuksia. Erityisen kova pula on varhaiskasvatuksen opettajista ja erityisopettajista. Vieraskielisen henkilökunnan määrä on laskenut joulukuusta 2024 joulukuuhun 2025. Henkilöstön saatavuutta ja pitovoimaa edistetään saatavuusohjelmalla. Kaupunki osallistuu myös allianssiyhteistyöhön varhaiskasvatuksen alan työntekijöiden kouluttamiseksi. Hyvänä uudistuksena pidetään apulaisjohtajien ja päiväkotiapulaisten palkkaamista päiväkodinjohtajien työn tueksi.

Tarkastuslautakunnan suositus

Palveluverkon kapasiteetin vahvistamiseksi varhaiskasvatuksen tulee osaltaan edistää yksityisten varhaiskasvatuspalvelujen osuuden nostamista valtuuston tavoitteen mukaisesti.

4.2 Oppimisen ja koulunkäynnin tuki perusopetuksessa

Oppimisen tukea ohjaavat periaatteet perusopetuksessa ovat perusopetuslaki, opetussuunnitelman perusteet ja Espoon kaupungin opetussuunnitelma. Perusopetuslain mukaan oppilaalla on oikeus saada oppimisen ja koulunkäynnin tukea, kun hän sitä tarvitsee.

Valtakunnallinen oppimisen tuen uudistus astui voimaan elokuussa 2025. Perusopetuksessa luovuttiin kolmiportaisen tuen mallista ja siirryttiin tukitoimiin perustuvaan järjestelmään. Jatkossa oppimisen tuki järjestetään ensisijaisesti ryhmäkohtaisena tukena, sekä oppimista tukevilla opetusjärjestelyillä, joihin on oikeus jokaisella oppilaalla. Mikäli ryhmäkohtaiset tukimuodot eivät ole riittäviä, oppilas voi saada oppilaskohtaisia tukitoimia. Uudistuksen tavoitteena on, että kaikki oppilaat ovat yhdenvertaisia ja saavat tarvitsemansa tuen ajoissa. Jokaisella oppilaalla on oikeus saada riittävää tukea heti, kun tuen tarve huomataan.

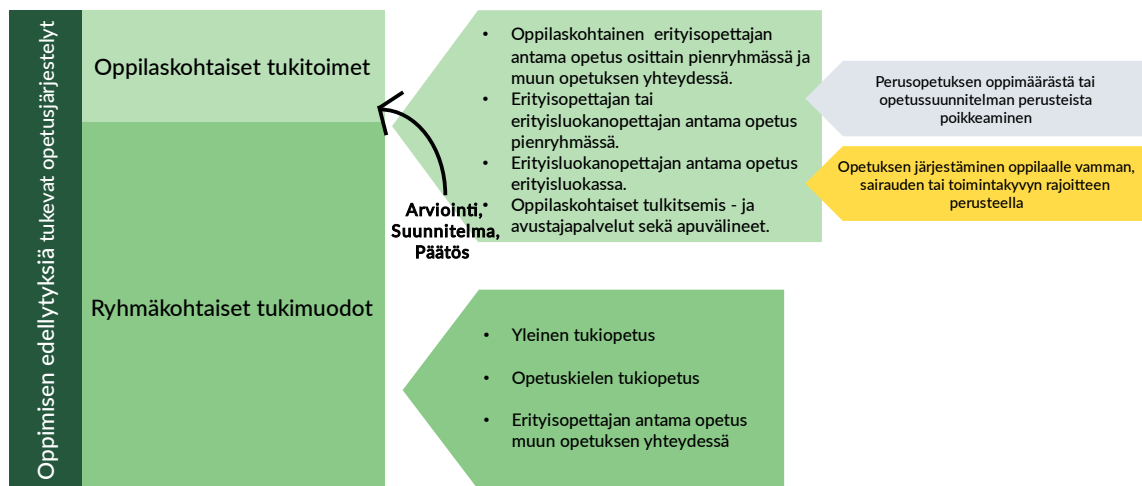
Oppimisen tuen uudistuksen osalta lukuvuosi 2025–2026 on siirtymäaikaa. Perusopetuksen erityisen tuen päätökset tarkistetaan lukuvuoden 2025–2026 aikana vastaamaan uutta lainsäädäntöä.

Arvioinnin tavoitteena oli selvittää, onko oppimisen ja koulunkäynnin tuen uudistus perusopetuksessa toimeenpantu siirtymäaikana lain edellyttämällä tavalla. Arvioinnissa selvitettiin oppimisen edellytyksiä tukevia järjestelyjä sekä ryhmäkohtaisten tukimuotojen ja oppilaskohtaisten tukitoimien järjestämistä. Arviointi kohdistui suomen- ja ruotsinkieliseen perusopetukseen. Suomenkielisen perusopetuksen järjestää Suomenkielisen perusopetuksen tuloksikkö ja ruotsinkielisen perusopetuksen järjestää Ruotsinkielisten sivistyspalvelujen tuloksikkö.

Tuki järjestetään opetussuunnitelman ja lukuvuosisuunnitelman mukaan

Espoon suomenkielisen ja ruotsinkielisen perusopetuksen opetussuunnitelmiin on lisätty uudet paikalliset tarkennukset koskien oppimisen ja koulunkäynnin tuen uudistusta opetussuunnitelman perusteiden määräysten mukaan. Muutokset tulivat voimaan 1.8.2025 alkaen. Koulujen lukuvuosisuunnitelmissa täsmennetään, miten opetussuunnitelmaa toteutetaan kussakin koulussa lukuvuoden aikana. Seuraavassa kuviossa on havainnollistettu oppimisen ja koulunkäynnin tuen järjestämistä Espoon perusopetuksessa.

Kuvio 16. Oppimisen ja koulunkäynnin tuen järjestäminen

Tuki järjestetään ensisijaisesti ryhmäkohtaisena tukena ja oppimisen edellytyksiä tukevin opetusjärjestelyin

Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt koskevat kaikkea perusopetuksen toimintaa ja ne ottavat huomioon oppilaiden erilaiset tarpeet ja edellytykset. Tämä sisältää eriyttämisen, kielitietoisuuden opetuksen, opetusryhmien muodostamisen sekä pedagogiset ratkaisut, jotka tukevat sekä tukea tarvitsevia että tavoitekokonaisuuksittain eteneviä oppilaita. Espoon kouluissa oppimisen edellytyksiä tukevien opetusjärjestelyiden toteuttamisen periaatteita ovat inklusiivisuus, kielitietoisuus sekä yhteistyön tekeminen ja suunnitelmallisuus.

Ryhmäkohtaisia tukimuotoja tarjotaan kaikissa Espoon peruskouluissa suunnitelmallisesti koko lukuvuoden ajan osana koulun perustoimintaa. Ryhmäkohtaiset tukimuodot eli yleinen tukiovetus, opetuskielen tukiovetus ja erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä pyritään järjestämään niin, että mahdollisimman moni oppilas hyötyy niistä.

Ryhmäkohtaiset tukimuodot ovat ensisijaisia tukimuotoja ja kaikkien oppilaiden oikeus, eikä niistä tehdä oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskevaa suunnitelmaa tai tukea koskevaa päätöstä. Ryhmäkohtaiset tukimuodot toteutetaan ensisijaisesti joustavasti ryhmämuotoisesti. Ryhmän kokoa ei ole rajattu. Tuki annetaan lähtökohteisesti ryhmän tarpeisiin kohdennetusti, tilapäisesti tai lyhytaikaisesti. Ryhmäkohtaiset tukimuodot kohdennetaan aina ryhmälle, ei ryhmässä olevalle yksittäiselle oppilaalle.

Oppilaskohtaiset tukitoimet annetaan oppilaan yksilölliseen tilanteeseen soveltuvasti, säännöllisesti ja usein pitkäkestoisesti

Tuen riittävyden arviointi aloitetaan, kun oppilasta opettavat opettajat toteavat, että ryhmäkohtaiset tukimuodot eivät ole riittäviä. Oppilaskohtaisten tukitoimien

suunnittelu aloitetaan arvioimalla oppilaan jo saamien ryhmäkohtaisten tukimuotojen riittävyttä. Prosessin vastuuhenkilönä on luokanopettaja tai luokanvalvoja. Tukitoimien arviointi ja suunnitelma laaditaan yhdessä oppilasta opettavien opettajien kanssa. Tarvittaessa konsultoidaan opiskeluhuollon henkilöstöä. Oppilaalle tehdään oppilaskohtaisia tukitoimia koskeva suunnitelma yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa. Oppilaskohtaisista tukitoimista tehdään hallintopäätös. Suomenkielisessä perusopetuksessa hallintopäätöksen voi muun kuin vaativan tuen osalta tehdä koulun rehtori, jolloin päätöksenteko nopeutuu. Ruotsinkielisessä perusopetuksessa päätösvalta on jaettu rehtoreiden ja opetuspäällikön kesken.

Vanhat erityisen tuen päätökset tulee tarvittaessa korvata uuden lain mukaisilla oppilaskohtaisen tuen päätöksillä elokuun 2026 loppuun mennessä. Syyskuun 2025 tietojen mukaan suomenkielisessä perusopetuksessa erityisen tuen päätöksellä opiskelee lukuvuonna 2025–2026 yhteensä 2 981 oppilasta, joista 1 253 oppilasta opiskelee integroituneena yleisopetuksen luokassa ja 1 728 oppilasta erityisluokassa. Tammikuun 2026 tilanteessa on tehty noin 120 oppilaskohtaisen tuen päätöstä. Määrä on vielä pieni, koska käytännössä päätöksiä on voinut tehdä vasta marraskuusta 2025 alkaen.

Oppilaskohtaiset tukitoimet ovat oppimisen ja koulunkäynnin tuen toteuttamistapa, jossa tuki annetaan oppilaan yksilölliseen tilanteeseen soveltuvasti, säännöllisesti ja usein pitkäkestoisesti. Tukitoimia ovat oppilaskohtainen erityisopettajan antama opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä, erityisopettajan tai erityisluokanopettajan antama opetus pienryhmässä, erityisluokanopettajan antama opetus erityisluokassa sekä oppilaskohtaiset tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä apuvälineet. Oppilaskohtaiset tukitoimet järjestetään oppilaan etu huomioon ottaen ensisijaisesti oppilaan omassa koulussa.

Uudistus edellyttää opettajien yhteistyötä ja jaettua vastuuta opetuksesta ja oppimisen tuesta

Uudistus on toimeenpantu nopealla aikataululla, joten toimintatapojen ja opettajien osaamisen kehittäminen on edelleen käynnissä. Oppimisen ja koulunkäynnin tuen uudistus edellyttää opettajien yhteistyötä ja jaettua vastuuta opetuksesta ja oppimisen tuesta. Haasteena on, että osa opettajista ei ole vielä tottunut tekemään yhteistyötä uuden lain edellyttämällä tavalla. Henkilöstön keskinäisen yhteistyön lisääntyminen parantaisi sekä opettajien työhyvinvointia että oppimistuloksia.

Varmistaakseen sen, että oppilaat saavat tarvitsemansa tuen, opettajat arvioivat tuen tarvetta osana omaa työtään sekä suunnittelevat opetusta yhdessä esimerkiksi luokka-astekohtaisissa tiimeissä, joissa voi olla mukana erityisopettaja tai erityisluokanopettaja. Tavoitteena on, että tuki on niin vaikuttavaa, että tukitoimia voidaan vähitellen keventää. Toisen asteen koulutuksessa pienempiä opetusryhmiä on tarjolla vain vaativan tuen oppilaille.

Oppimisen tuen järjestämiseen ja tarvittaessa lähikoulun erityisluokkien perustamiseen kohdennetaan valtakunnallisesti laskennallisesti yhteensä 64,4 milj. euroa vuodessa. Vuoden 2025 talousarvioon varattiin 2,4 milj. euron lisämääräraha oppimisen tuen uudistuksen toteuttamiseen. Lisäraha kohdennettiin koulujen toimintaan. Kaupunginhallitus on perustanut erityisluokanopettajan virkoja oppimisen tuen uudistuksen tarpeisiin. Espoo tukee kelpoisuuden hankkimista työvoimapulalojen tehtäviin, kuten erityisluokan opettajaksi, neljän kuukauden palkallisella opiskeluvapaalla.

Erytisluokan erityisopettajien sijaisten saamisessa on vaikeuksia. Perusopetuksessa pyritään olemaan ennakoivia rekrytoinnissa. Hyvin pian talousarvioneuvottelutuloksen jälkeen kouluille ilmoitetaan seuraavan lukuvuoden resurssit, jotta tarvittavat rekrytoinnit pystytään aloittamaan ajoissa. Pitkäaikaisiin sijaisuuksiin on helpompi saada sijaisia.

Oppilailla on oikeus käydä Espoon heille osoittamaa lähikoulua

Lähikoululla tarkoitetaan jotakin oppilaan asuinpaikan mukaisen oppilasalueen koulua, ei aina maantieteellisesti lähintä tai huoltajan toivomaa koulua. Lakiuudistuksen myötä tuki tuodaan jatkossa yhä enemmän lapsen luo, eikä lasta siirretä tuen luo.

Suomenkielisessä perusopetuksessa oppilasalueita on kuusi. Suomenkielisessä perusopetuksessa alueellisia erityisluokkia ei perustettu syksystä 2025 alkaen vuosiluokille 1. ja 7., vaan oppilaiden tuki järjestetään lähikoulussa. Lähikoulut perustavat koulukohtaisia erityisluokkia oppilaidensa tarpeiden mukaisesti. Suomenkielisen perusopetuksen tulosyksikön mukaan Espoo ei ole uudistuksen myötä vähentämässä erityisluokkia, vaan niiden määrä tulee ennemmin kasvamaan koulukohtaisten erityisluokkien myötä. Alueellisen erityisluokan ei nähdä tuottavan lisäarvoa, koska sama tuki voidaan järjestää omassa lähikoulussa, oppilaan omassa sosiaalisessa ympäristössä ja ilman pitkää koulumatkaa. Espoon järjestämistapa on hyvin samanlainen kuin Helsingin ja Vantaan.

Vaativa tuki järjestetään pääsääntöisesti omalla alueella aluepäällikköjaon mukaan. Vaativa tuki sisältää vammaisopetuksen erityisluokan, kuntouttavan erityisluokan ja sairaalaopetuksen.

Ruotsinkielisessä perusopetuksessa on koulukohtaiset oppilaaksiottoalueet. Oppilaan lähikoulu määräytyy ruotsinkielisessä opetuksessa oppilaan kotiosoitteen mukaan. Lähtökohtana on, että oppilas käy omaa lähikouluun. Lähikoulujen resurssia ja henkilöstörakennetta kehitetään vastaamaan paremmin nykyiseen tarpeeseen. Vaativin tuki järjestetään alueellisessa yhteistyössä Helsingissä. Mikäli joku keskitetty ratkaisu vastaa paremmin oppilaan tuen tarpeeseen, tarjotaan tätä vaihtoehtoa oppilaalle ja huoltajille.

Tarkastuslautakunnan johtopäätökset

Oppimisen ja koulunkäynnin tuen uudistuksen keskeinen ajatus on se, että oppilaalla on oikeus opiskella omassa lähikoulussaan ja omassa opetusryhmässään. Tämä edellyttää opettajien yhteistyötä, moniammatillista tukea ja koulun johdon tukea. Tuen järjestäminen on koko koulu yhteisön yhteinen vastuutehtävä.

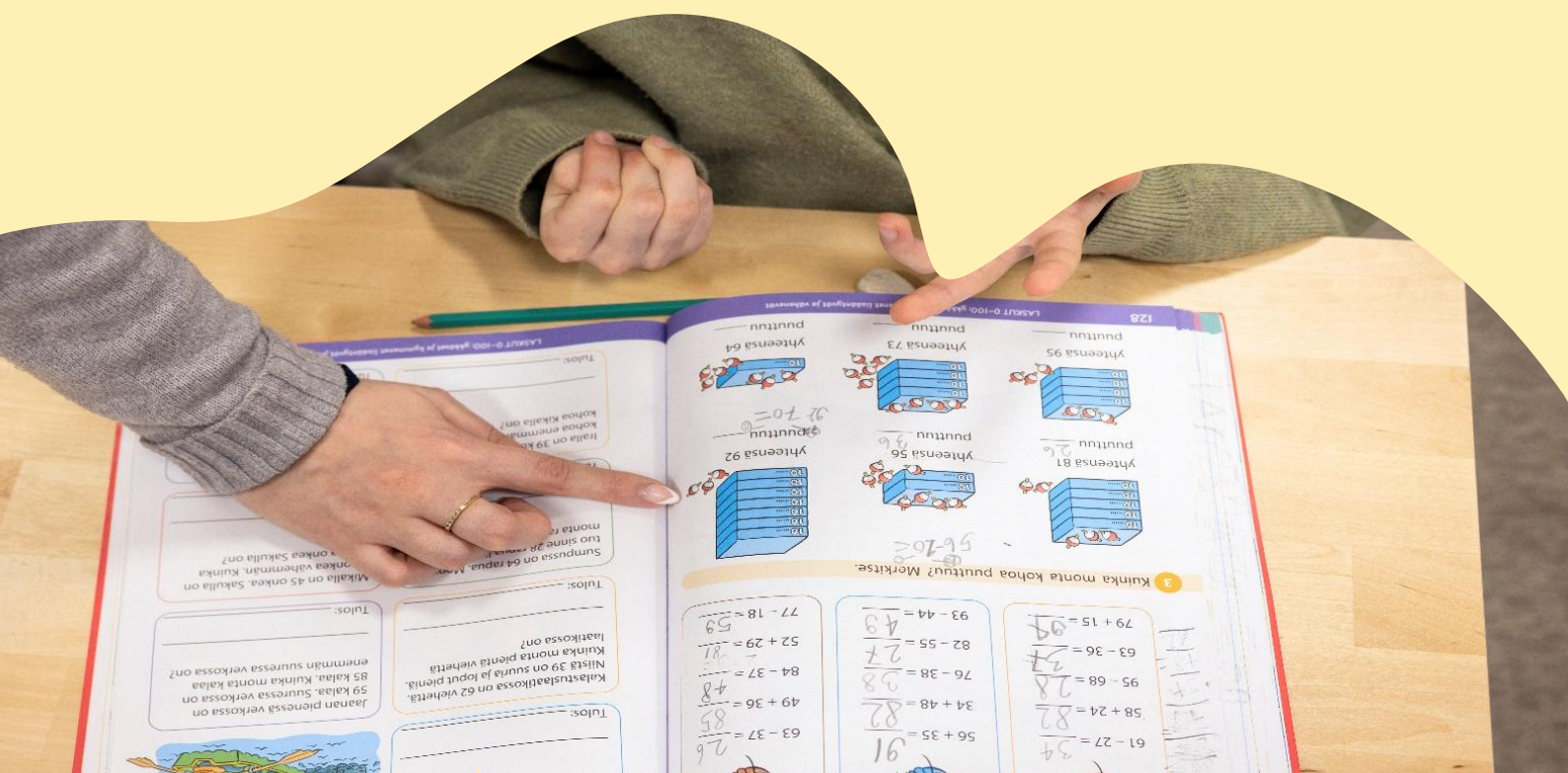
Espoon suomenkielisen ja ruotsinkielisen perusopetuksen opetussuunnitelmiin on lisätty uudet paikalliset tarkennukset koskien oppimisen ja koulunkäynnin tuen uudistusta opetussuunnitelman perusteiden määräysten mukaan. Koulujen lukuvuosisuunnitelmissa täsmennetään, miten opetussuunnitelmaa toteutetaan kussakin koulussa lukuvuoden aikana.

Uudistus on toimeenpantu nopealla aikataululla, joten toimintatapojen ja opettajien osaamisen kehittäminen on edelleen käynnissä. Varmistaakseen sen, että oppilaat saavat tarvitsemansa tuen, opettajat arvioivat tuen tarvetta osana omaa työtään sekä suunnittelevat opetusta yhdessä esimerkiksi luokka-astekohtaisissa tiimeissä, joissa voi olla mukana erityisopettaja tai erityisluokanopettaja. Oppilaille, jotka hyötyvät oppimisen eriyttämisestä ylöspäin, tarjotaan opiskelumateriaaleja ja mahdollisuutta esimerkiksi seurata ylempää luokkaa opetuksessa. On tärkeää, että oppilaiden yksilölliset tarpeet ja edellytykset otetaan huomioon oppimisen ja koulunkäynnin tuessa.

Tarkastuslautakunnan suositukset

Perusopetuksen tulee varmistaa, että resurssit vastaavat inklusion tarpeita ja ne jakautuvat kouluille tasapuolisesti tarvetta vastaavasti.

Perusopetuksen tulee varmistaa, että oppimisen ja koulunkäynnin tuen uudistus ei tuo oppilaiden kouluarkeen tarpeettomia muutoksia eikä heikennyksiä.

4.3 Perusopetukseen valmistava opetus

Perusopetuslaissa säädetään maahanmuuttajille järjestettävästä perusopetukseen valmistavasta opetuksesta. Opetuksen tavoitteena on antaa oppilaille tarvittavat valmiudet suomen tai ruotsin kielessä ja tarpeelliset muut valmiudet esi- tai perusopetukseen siirtymistä varten sekä edistää oppilaiden tasapainoista kehitystä ja kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan.

Perusopetukseen valmistava opetus on tarkoitettu oppilaille, joiden suomen kielen taito ei vielä riitä perusopetuksessa opiskeluun. Valmistavassa opetuksessa opiskellaan suomen kieltä ja perusopetuksessa tarvittavia taitoja. Lisäksi tutustutaan suomalaiseen kulttuuriin ja yhteiskuntaan. Suomenkielisessä perusopetuksessa valmistavan opetuksen opetuskieli on suomi. Opetusta on tarjolla myös ruotsinkielisessä perusopetuksessa. Opetusta on 23–26 tuntia viikossa ja opetus kestää noin vuoden.

Opetuksen järjestäjän tulee hyväksyä perusopetukseen valmistavaa opetusta varten opetussuunnitelma. Lähtökohdan opetussuunnitelman laatimiselle muodostavat perusopetuslaki ja -asetus, valtioneuvoston asetuksessa määritellyt yleiset ja perusopetukseen valmistavaa opetusta koskevat valtakunnalliset tavoitteet, perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelman perusteet 2015 sekä soveltuvin osin perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014.

Arvioinnin tavoitteena oli selvittää, onko valmistava opetus järjestetty niin, että se edistää opetukseen osallistuvan oppilaan suomen tai ruotsin kielen taitoa, tasapainoista kehitystä ja kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan sekä antaa tarvittavia valmiuksia perusopetusta varten. Arviointi kohdistui suomen- ja ruotsinkieliseen perusopetukseen. Suomenkielisen perusopetuksen järjestää Suomenkielisen perusopetuksen tulosityksikkö ja ruotsinkielisen perusopetuksen järjestää Ruotsinkielisten sivistyspalvelujen tulosityksikkö. Arvioinnista rajattiin pois valmistava opetus esiopetuksessa, jonka järjestää suomenkielinen varhaiskasvatus.

Valmistavaa opetusta järjestetään inklusiivisesti omassa lähikoulussa tai alueellisessa ryhmässä

Suomenkielisen valmistavan opetuksen koulupaikka päätetään monikulttuurisissa opetuspalveluissa. Oppilaan valmistavan opetuksen päätöksen valmistelevat koordinaattori ja suunnittelijat. Päätöksen valmistavasta opetuksesta tekee monikulttuuristen opetuspalvelujen päällikkö. Rehtori tekee IVAL-oppilaalle oppilaaksiotto-päätöksen omaan lähikouluun. Ruotsinkielisessä opetuksessa valmistavan opetuksen koulupaikasta päättää opetuspäällikkö.

Suomen- ja ruotsinkielisessä valmistavassa opetuksessa noudatetaan valmistavan opetuksen opetussuunnitelmaa. Jokaiselle oppilaalle laaditaan oma opinto-ohjelma. Opinto-ohjelmaan kirjataan oppilaan omat tavoitteet ja opiskeltavat aineet. Valmistavassa opetuksessa annetaan suomi/ruotsi toisena kielenä -opetuksen lisäksi opetusta perusopetuksen oppiaineissa. Valmistava opetus on alusta lähtien kielitietoista ja tiedonalojen kielen alkeet opitaan valmistavan vuoden aikana. Valmistavassa opetuksessa on käytössä Espoossa vuonna 2025 käyttöön otettu DigiLukiseula.

Suomenkielinen perusopetus tarjoaa valmistavaa opetusta joko oppilaan omassa lähikoulussa (IVAL) tai alueellisessa ryhmässä (RVAL) seuraavan taulukon mukaan. Ruotsinkielisessä perusopetuksessa ei ole erillisiä valmistavan opetuksen ryhmiä, vaan koulut järjestävät opetuksen räätälöitynä oppilaan tilanteen mukaan lukuvuoden aikana. Kouluja kannustetaan vahvasti toteuttamaan opetus inklusiivisena ja käyttämään joustavia opetusjärjestelyitä. Yhteistyö opettajien kesken on keskeinen edellytys onnistuneessa opetuksessa.

Taulukko 6. Valmistavan opetuksen järjestäminen vuosiluokittain suomenkielisessä perusopetuksessa

Vuosiluokka	Opetusmuoto	Lisätieto
Vuosiluokat 1-2.	Inklusiivisesti oppilaan omassa lähikoulussa	Opetus toteutetaan perusopetuksen ryhmässä valmistavan opetuksen opetussuunnitelman ja oppilaan oman opinto-ohjelman mukaisesti.
Vuosiluokat 3-6.	Joko oppilaan omassa lähikoulussa tai alueellisessa ryhmässä	Omassa lähikoulussa valmistava opetus voidaan järjestää joustavasti inklusiivisena perusopetuksen ryhmässä ja/tai koulukohtaisessa valmistavan opetuksen ryhmässä. Koulut päättävät opetusjärjestelyistä itsenäisesti. Mikäli oppilaan omassa lähikoulussa ei järjestetä valmistavaa opetusta, oppilas sijoitetaan alueelliseen valmistavan opetuksen ryhmään.
Vuosiluokat 7-9.	Alueellisessa ryhmässä	Oppilas sijoitetaan alueen lähimpään mahdolliseen kouluun, jossa on tilaa.

Valmistavan opetuksen toteuttamista inklusiivisesti suomenkielisessä alkuopetuksessa on pilotoitu Matinkylä-Olarin alueella lukuvuosina 2023–2024 ja 2024–2025. Valmistavan opetuksen pilotin arviointitulokset osoittivat, että yleisopetuksen luokassa inklusiivisessa valmistavassa opetuksessa opiskelevat ystävystyivät yleisopetuksen oppilaiden kanssa ja integroituivat suomenkieliseen opetusympäristöön selvästi paremmin kuin ryhmämuotoisen valmistavan opetuksen oppilaat.

Suomenkielisen perusopetuksen monikulttuuristen opetuspalveluiden palvelualueen toteuttaman kyselyn mukaan haasteet inklusiivisessa valmistavassa opetuksessa liittyivät muun muassa osaamisen kehittämiseen, resurssien jakoon ja niiden puutteeseen, oppilasmäärien ennakoimattomuuteen ja suuriin ryhmäkokoihin sekä

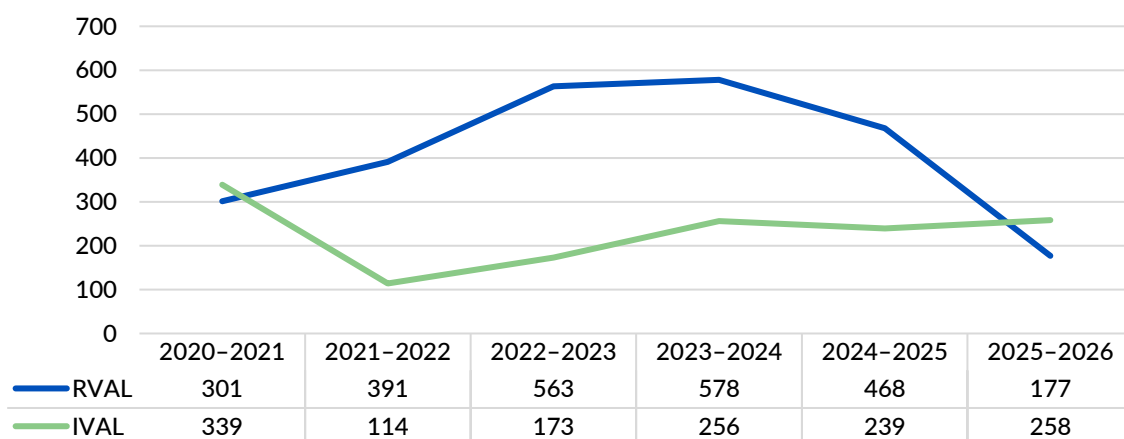
kielitaidon puutteisiin. Opetuksen järjestämisen kehittämiseksi ehdotettiin joustavuutta, selkeämpää mallia resurssien jakoon ja oppilasmäärien tarkasteluun, opettajille tarjottavaa lisäkoulutusta ja suunnittelu-aikaa, hyvien käytäntöjen jakamista benchmarking-mallilla sekä pienryhmien tukemista.

Suomalainen koulutusjärjestelmä on useimmille valmistavan opetuksen oppilaiden huoltajille uusi asia, minkä vuoksi koulun käytänteitä ja suomalaista koulutusjärjestelmää on tärkeää avata huoltajille huolellisesti. Suomenkielisen perusopetuksen mukaan maahanmuuttajataustaisissa perheissä, mutta myös kantasuomalaisissa perheissä vaihtelee se, miten lapsen koulunkäyntiä tuetaan. Perheissä ei välttämättä tiedetä, mitä heiltä odotetaan ja miten lasta tuetaan.

Valmistavan opetuksen oppilasmäärä on laskenut viime lukuvuodesta

Suomenkielisen valmistavan alkuopetuksen resursseja vahvistettiin lukuvuodeksi 2025–2026, mikä on auttanut opetuksen järjestämistä. Vuoden 2026 alussa suomenkieliseen ryhmämuotoiseen valmistavaan opetukseen osallistui 118 oppilasta ja peruskouluissa toimi 24 perusopetukseen valmistavan opetuksen luokkaa. Inklusiivisessa valmistavassa opetuksessa opiskeli yhteensä 237 oppilasta ilman esiopetuksen valmistavan oppilaiden määrää. Valmistavan opetuksen oppilasmäärä on laskenut viime lukuvuodesta. Suomenkielisen perusopetuksen mukaan parhaimmillaan valmistavaan opetukseen on osallistunut yhteensä noin 800 oppilasta. Oppilasmäärät ovat pudonneet, koska matalasuhdanteen vuoksi huoltajien on vaikeampi saada töitä Suomesta. Seuraavassa kuviossa on esitetty suomenkielisen ryhmämuotoisen (RVAL) ja inklusiivisen (IVAL) valmistavan opetuksen oppilasmäärät lukuvuosina 2020–2026.

Kuvio 17. Valmistavan opetuksen oppilasmäärät lukuvuosittain 20.9. tilastopäivämäärän tilanteen mukaan

Elokuusta 2026 alkaen kunta voi järjestää perusopetukseen valmistavaa opetusta vain ulkomailla syntyneille ulkomaalaistaustaisille oppilaille. Poikkeuksena ne Suomessa syntyneet, jotka ovat aloittaneet perusopetukseen valmistavan opetuksen oppilaana ennen lakimuutoksen voimaantuloa. Valmistavan opetuksen lisäopetus alkaa myös elokuussa 2026. Jatkossa oppilas voi tietyin edellytyksin osallistua

valmistavan opetuksen jälkeen perusopetuksessa järjestettävään valmistavan opetuksen lisäopetukseen enintään vuoden ajan. Lisäopetus on tarkoitettu erityisesti niille oppilaille, joilla on vain vähän koulunkäyntitaitausta ja jotka ovat tulleet suomalaisen kouluun vasta perusopetuksen loppuvaiheessa.

Tarkastuslautakunnan johtopäätökset

Valmistavassa opetuksessa noudatetaan valmistavan opetuksen opetussuunnitelmaa ja jokaiselle oppilaalle laaditaan oma opinto-ohjelma. Yhteistyö opettajien kesken on keskeinen edellytys onnistuneessa opetuksessa. Suomenkielisen valmistavan opetuksen oppilasmäärä on laskenut viime lukuvuodesta, sillä suhdannetilanteen vuoksi huoltajien on vaikeampi saada töitä Suomesta.

Suomenkielinen perusopetus tarjoaa valmistavaa opetusta joko oppilaan omassa lähikoulussa tai alueellisessa ryhmässä. Opetusmuoto riippuu oppilaan vuosiluokasta ja lähikoulusta. Ruotsinkielisessä perusopetuksessa ei ole erillisiä valmistavan opetuksen ryhmiä, vaan koulut järjestävät opetuksen räätälöitynä oppilaan tilanteen mukaan lukuvuoden aikana. On hyvä, että inklusiivisessa valmistavassa opetuksessa oppilas pääsee opiskelemaan alusta asti omassa lähikoulussaan ja siten oppilas voi luontevasti luoda sosiaalisia suhteita oman kotinsa lähellä asuvien lasten kanssa.

Suomenkielisen inklusiivisen valmistavan opetuksen haasteet liittyvät muun muassa osaamisen kehittämiseen, resurssien jakoon ja niiden puutteeseen, oppilasmäärien ennakoimattomuuteen ja suuriin ryhmäkokoihin sekä kielitaidon puutteisiin. Opetuksen järjestämisen kehittämiseksi on ehdotettu joustavuutta, selkeämpää mallia resurssien jakoon ja oppilasmäärien tarkasteluun, opettajille tarjottavaa lisäkoulutusta ja suunnittelu-aikaa, hyvien käytäntöjen jakamista benchmarking-mallilla sekä pienryhmien tukemista. Suomenkielisen valmistavan alkuopetuksen resursseja vahvistettiin lukuvuodeksi 2025–2026, ja tämän on todettu auttaneen opetuksen järjestämistä.

Riittävä kielitaito on keskeinen edellytys koulunkäynnille. Hyvä oppimateriaali ja itseopiskelumahdollisuudet tukevat kielenopiskelua.

Tarkastuslautakunnan suositukset

Perusopetuksen tulee vahvistaa suomenkielisen inklusiivisen valmistavan opetuksen rakenteellisten ja pedagogisten ratkaisujen toimivuutta.

Perusopetuksen tulee avata huolellisesti huoltajille, mitä koulujärjestelmä heiltä odottaa ja miten lasta tuetaan koulunkäynnissä.

4.4 Perusopetuksen iltapäivätoiminta ja -hoito

Iltapäivätoiminnan tarkoituksena on vähentää lasten yksinäistä aikaa ilman turvallisen aikuisen läsnäoloa ja ohjausta sekä tarjota lapselle kasvua ja oppimista edistävää monipuolista ja tarkoituksenmukaista toimintaa. Perusopetuksen iltapäivätoiminnan laadullisen arvioinnin perustana ovat lainsäädäntö ja Opetushallituksen laatimat valtakunnalliset aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteet. Espoon kaupunki on laatinut perusteiden pohjalta perusopetuksen iltapäivätoiminnan järjestämisperiaatteet sekä toimintasuunnitelman.

Espoossa on 70 suomenkielistä peruskoulua ja 10 ruotsinkielistä peruskoulua, joissa opiskelee yhteensä yli 30 000 lasta ja nuorta. Lisäksi kaupungissa on kaksi yksityiskoulua, Espoon kristillinen koulu ja Espoon Steinerkoulu. Iltapäivätoimintaa järjestetään kaikissa espoolaisissa ala- ja yhtenäiskouluissa. Toimintaa järjestetään joko omana toimintana, ostopalveluna tai avustettuna toimintana.

Arvioinnin tavoitteena oli selvittää, onko perusopetuksen iltapäivätoiminta ja -hoito toimintasuunnitelman ja järjestämisperiaatteiden mukaista. Suomenkielisen perusopetuksen iltapäivätoiminnan järjestää Suomenkielisen perusopetuksen tulosityksikkö ja ruotsinkielisen perusopetuksen iltapäivätoiminnan järjestää Ruotsinkielisten sivistyspalvelujen tulosityksikkö. Espoon kaupunki ei järjestetä aamutoimintaa, joten tässä arvioinnissa arviointiaiheesta käytetään termiä iltapäivätoiminta. Erityisryhmille Espoo järjestää aamu- ja iltapäivähoitoa sekä loma-ajan hoitoa, mikä on otettu huomioon arvioinnissa.

Iltapäivätoimintaa järjestetään ensimmäisen ja toisen luokan oppilaille koulupäivän jälkeen

Espoossa perusopetuksen iltapäivätoiminta on ohjattua ryhmämuotoista vapaa-ajan toimintaa, jossa 15–18 lapsen lapsiryhmää ohjaa yksi aikuinen. Iltapäivätoimintaan haetaan lukuvuodeksi kerrallaan. Iltapäivätoimintaa järjestetään ensimmäisen ja toisen luokan oppilaille sekä oppimisen ja koulunkäynnin tukea saaville oppilaille koulupäivän jälkeen kaikissa espoolaisissa ala- ja yhtenäiskouluissa.

Espoon perusopetuksen iltapäivätoiminnan toimintasuunnitelma koostuu yleisestä osuudesta ja yksikkökohtaisesta osuudesta. Jokainen Espoon perusopetuksen iltapäivätoimintaa toteuttava yksikkö täyttää omaa yksikköään koskevat keskeiset tiedot toimintasuunnitelmassa sille erikseen varattuun kohtaan. Toimintasuunnitelman tulee sisältää mahdollisimman konkreettiset, toimintaa laadullisesti kuvaavat toiminnan toteuttamisen käytännöt.

Lapset valitaan iltapäivätoimintaan lapsivalintakriteerien mukaisessa, järjestämisperiaatteissa päätetyssä etusijajärjestyksessä. Joulukuun 2025 tilanteessa kaikille lapsille on pystytty osoittamaan iltapäivätoiminnan paikka ja paikan on saanut

5 250 lasta. Ensimmäisen luokan oppilaista 70 prosenttia osallistuu iltapäivätoimintaan ja toisen luokan oppilaista 50 prosenttia. Vieraskielisten lasten osuus suomenkielisessä iltapäivätoiminnassa on 31 prosenttia ja ruotsinkielisessä iltapäivätoiminnassa kolme prosenttia. 80 prosenttia iltapäivätoiminnan lapsista osallistuu ostopalveluna ja avustettuna toimintana järjestettyyn iltapäivätoimintaan.

Tammikuun 2026 tilanteessa suomenkielisen perusopetuksen iltapäivätoiminnan ohjaajista 87 prosenttia on kelpoisia. Kasvun ja oppimisen toimialan mukaan pääsääntöisesti iltapäivätoiminnan palveluntuottajien henkilöstön tulee olla kelpoista. Epäkelpoisesta henkilöstöstä sanktioidaan palveluntuottajia. Kaupungin omassa iltapäivätoiminnassa toimivat samat henkilöt, jotka koulupäivän aikana toimivat koulunkäynninohjaajina. Vallitsevan työmarkkinatilanteen vuoksi Espoon iltapäivätoiminnan henkilöstön saatavuustilanne on parempi kuin muutama vuosi sitten.

Seuraavassa taulukossa on tietoa suomenkielisen iltapäivätoiminnan asiakasmaksuista. Suomenkielisessä ja ruotsinkielisessä iltapäivätoiminnassa huoltajan on mahdollista hakea asiakasmaksun perimättä jättämistä tai maksun alentamista perhekoon ja perheen bruttotulojen perusteella. Asiakasmaksujen vapautukset ja huojennukset ovat olleet nousussa, koska lapsiperheköyhyys on lisääntynyt.

Taulukko 7. Suomenkielisen iltapäivätoiminnan asiakasmaksut vuosina 2020–2026

Lukuvuosi	Maksu/osa-aika	Maksu/kokoaika	Huojennuspäätökset	Huojennusmäärä yht.
2022–2023	80 €/kk	140 €/kk	550 kpl	523 970 €
2023–2024	90 €/kk	150 €/kk	710 kpl	678 830 €
2024–2025	90 €/kk	150 €/kk	782 kpl	752 316 €
2025–2026	90 €/kk	150 €/kk	arvio n. 800 kpl	arvio n. 850 000 €

Huoltajat ja koulut ovat iltapäivätoiminnan tärkeimpiä yhteistyökumppaneita

Iltapäivätoiminnan peruseriaatteena on, että toiminnassa pyritään noudattamaan koulun sääntöjä ja toimintatapoja. Yhtenäinen toimintakulttuuri koulussa ja iltapäivätoiminnassa on lapsen etu. Huoltajat nähdään koulun ohella iltapäivätoiminnan tärkeimpinä yhteistyökumppaneina.

Kasvun ja oppimisen toimialan mukaan yhteistyötä ja yhtenäistä toimintakulttuuria koulun ja iltapäivätoiminnan välillä edistää se, että koulu toimii itse iltapäivätoiminnan toteuttajana. Yhteistyötä helpottava tekijä on myös samojen työntekijöiden työskentely sekä koulupäivän että iltapäivätoiminnan aikana. Osalla palveluntuottajista yhteistyö koulun kanssa ei ole ollut yhtä sujuvaa. Usein ongelmia aiheuttavat muun muassa toimimaton tiedonvälitys ja kommunikointi alaluokkien opettajien ja iltapäivätoiminnan henkilöstön välillä, tilojen puute, iltapäivätoiminnasta lähtevä meteli ja haastavien lasten kanssa toimiminen.

Iltapäivätoiminta järjestetään koulujen tiloissa. Suositus on, että jokaista koulun 1. luokkaa kohden osoitetaan iltapäivätoiminnan käyttöön yksi luokkatila ja koulun 2.

luokkaa kohden puoli luokkatilaa. Turvallisuuskäytökulmasta olisi tärkeää, että iltapäivätoiminnan käytössä olevat tilat olisivat lähellä toisiaan, jotta ohjaajat pystyvät tarvittaessa saamaan apua toisiltaan nopeasti ja helposti. Tämä ei kaikissa kouluissa tilan puutteen vuoksi toteudu.

Suomenkielisen iltapäivätoiminnan asiakastyytyväisyyskyselyn vastaajamäärät ovat viimeisten vuosien aikana pienentyneet, koska huoltajat ovat saattaneet saada kaupungin iltapäivätoiminnan asiakastyytyväisyyskyselyn lisäksi jo yhden koulua ja yhden erillisen iltapäivätoimintaa koskevan kyselyn lukuvuoden aikana. Vuonna 2024 asiakastyytyväisyyskyselyjen vastausprosentti oli alle 20 prosenttia. Heikon vastausprosentin vuoksi asiakaskysely liitettiin osaksi suomenkielisen perusopetuksen huoltajakyselyä. Huoltajakyselyssä 2025 huoltajat antoivat iltapäivätoiminnan kouluarvosanan keskiarvoksi 8,2, mikä kuvaa huoltajien yleistä tyytyväisyyttä, palvelun koettua laatua ja luottamusta henkilökuntaan ja toimintaan. Ruotsinkielisen iltapäivätoiminnan asiakastyytyväisyyskyselyssä kokonaisarvosanan keskiarvo oli 8,56, kun huoltajat antoivat kouluarvosanan toiminnalle kokonaisuutena. Tulos oli hieman parempi kuin viime vuoden mittauksessa.

Näkemysero aamu-, iltapäivä- ja loma-ajan hoidossa kaupungin ja hyvinvointialueen välillä

Erityisryhmien aamu- ja iltapäivähoito sekä loma-ajan hoito on tarkoitettu lapsille, joilla on vammaispalvelulain tai kehitysvammalain mukainen voimassa oleva päätös aamu- ja iltapäivähoidon tai loma-ajan hoidon järjestämisestä. Huoltajat hakevat palvelupäätöstä Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen vammaispalveluista. Espoon kaupungin suomenkielinen perusopetus toteuttaa hoidon järjestämisen. Kustannukset laskutetaan Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen vammaispalveluilta.

Espoon kaupungilla ja Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella ei ole yhtenäistä näkemystä siitä, kenen vastuulle vammaisten ja autististen lasten aamu- ja iltapäivähoidon järjestäminen kuuluu. Lukuvuodelle 2025–2026 ei vielä ole sopimusta aamu- ja iltapäivähoidosta. Epäselvään kokonaisuuteen opetus- ja kulttuuriministeriö sekä sosiaali- ja terveysministeriö ovat antaneet ohjauskirjeen 19.6.2025. Lukuvuoden 2026–2027 osalta on saatu sovittua hyvinvointialueen kanssa, että aamu-, iltapäivä- ja loma-ajan hoito jatkuu kuten aiemmin.

Vaativaa erityistä tukea tarvitsevat ruotsinkieliset oppilaat saavat opetuksensa Helsingissä, Zacharias Topeliuskolan -koulussa, alueellisen yhteistyösopimuksen mukaisesti. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella on Helsingin kaupungin kanssa suora sopimus oppilaiden aamu-, iltapäivä- ja loma-ajan hoidosta.

Tarkastuslautakunnan johtopäätökset

Espoon perusopetuksen iltapäivätoiminta järjestetään järjestämisperiaatteissa kuvattujen oman toiminnan, ostopalvelutoiminnan ja avustetun toiminnan periaatteiden mukaisesti. Iltapäivätoiminnan palveluntuottajat ja oman iltapäivätoiminnan koulut päivittävät vuosittain yksikkökohtaiset iltapäivätoiminnan toimintasuunnitelmat, joiden tulee sisältää mahdollisimman konkreettiset, toimintaa laadullisesti kuvaavat toiminnan toteuttamisen käytännöt. Iltapäivätoiminta on tärkeä kaupungin tarjoama palvelu.

Ensimmäisen luokan oppilaista 70 prosenttia osallistuu iltapäivätoimintaan ja toisen luokan oppilaista 50 prosenttia. Vieraskielisten lasten osuus suomenkielisessä iltapäivätoiminnassa on 31 prosenttia ja ruotsinkielisessä iltapäivätoiminnassa kolme prosenttia. Asiaksmaksujen vapautukset ja huojennukset ovat olleet nousussa, koska lapsiperheköyhyys on lisääntynyt.

Yhteistyötä ja yhtenäistä toimintakulttuuria koulun ja iltapäivätoiminnan välillä edistää se, että koulu toimii itse iltapäivätoiminnan toteuttajana. Yhteistyötä helpottava tekijä on myös samojen työntekijöiden työskentely sekä koulupäivän että iltapäivätoiminnan aikana. Vallitsevan työmarkkinatilanteen vuoksi Espoon iltapäivätoiminnassa henkilöstön saatavuustilanne on parempi kuin muutama vuosi sitten.

Osalla palveluntuottajista yhteistyö koulun kanssa ei ole ollut sujuvaa. Iltapäivätoiminnan järjestämistä vaikeuttavat toimimaton tiedonvälitys ja kommunikointi alaluokkien opettajien ja iltapäivätoiminnan henkilöstön välillä, tilojen puute, iltapäivätoiminnasta lähtevä meteli ja haastavien lasten kanssa toimiminen. Lisäksi vammaisten ja autististen lasten aamu-, iltapäivä- ja loma-ajan hoidon järjestämistä vaikeuttaa näkemysero kaupungin ja hyvinvointialueen välillä.

Tarkastuslautakunnan suositukset

Perusopetuksen tulee vahvistaa koulun ja iltapäivätoiminnan yksityisten palveluntuottajien välistä yhteistyötä luomalla yhtenäiset toimintamallit tiedonvälitykseen ja kommunikointiin.

Perusopetuksen tulee osaltaan edesauttaa aamu-, iltapäivä- ja loma-ajan hoidon kaupungin ja hyvinvointialueen välisen näkemyseron ratkaisemista.

5 Kaupunkiympäristön toimialan palvelujen arvioinnit

5.1 Maapolitiikka ja maaomaisuuden hallinta

Alueidenkäyttölain mukaan kunnan on huolehdittava alueiden käytön suunnittelusta ja maapolitiikan harjoittamisesta alueellaan. Alueidenkäyttölain mukaan kunnan maapolitiikka käsittää kunnan maanhankintaan ja kaavojen toteuttamiseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet, joilla luodaan edellytykset yhdyskuntien kehittämiseksi.

Kaupunkiympäristön toimialan esikuntaan kuuluvan Tonttiyksikön tehtävänä on huolehtia kaupungin maaomaisuuden kehittämisestä ja maan saatavuudesta yhdyskuntarakentamiseen sekä hankkia ja luovuttaa maata ja vastata maankäytösopimuksista.

Arvioinnin tarkoituksena oli selvittää, tukeeko kaupungin maapolitiikka ja maaomaisuuden hallinta Espoo-tarinan toimeenpanoa. Arviointi on rajattu koskemaan Tonttiyksikön toimintaa. Arviointikriteereinä tarkasteltiin maapolitiikan ja maaomaisuuden hallinnan suunnitelmallisuutta, kaupungin tulopohjan vahvistamista ja Espoo-tarinan toimeenpanoa.

Kaupunki omistaa maata noin kolmanneksen Espoon pinta-alasta

Kaupunki omistaa maata noin 11 500 ha, joka vastaa noin kolmannesta kaupungin pinta-alasta. Vertailuksi, Helsingin kaupunki omistaa noin kaksi kolmasosaa kaupunkinsa maapinta-alasta. Espoon maanomistuksen määrään vaikuttaa maanomistuksen historia pidemmällä aikavälillä ja rakenne juontuu vuosisatojen takaa. Sekä asemakaava- että yleiskaava-alueella Espoon kaupunki omistaa eniten virkistysalueita. Alueiden luovutusten osalta potentiaalisimmat ovat asemakaava-alueen asuntotontit, yleisten rakennusten tontit eli y-tontit sekä työpaikkatontit.

Tietoja kaupungin omistamista tonteista ylläpidetään sähköisesti ja niihin päivitetään tontteihin liittyviä ominaisuuksia, rakentamiskelpoisuutta ja siihen liittyviä toimenpiteitä sekä tonttien luovutusaikatauluun liittyviä suunnitelmia. Saadun selvityksen mukaan Espoo haluaa olla pitkäjänteinen maapolitiikassa ja maaomaisuutensa hallinnassa. Tällä tarkoitetaan vakaata ja vakiintuneisiin periaatteisiin perustuvaa toimintaa. Lisäksi suunnitelmien toteutumista ja taloudellisia vaikutuksia seurataan säännöllisesti.

Asumisen ja maankäytön periaatteiden toteutumista seurataan vuosittain

Espoon maapolitiikkaan ja maaomaisuuden hallintaan suunnitelmallisuutta tuo erityisesti vuonna 2023 valtuuston hyväksymät asumisen ja maankäytön periaatteet, joissa määritellään asuntopolitiikan lisäksi maanhankintaan ja -luovutukseen sekä maankäytösopimuksiin liittyviä periaatteita valtuustokauden 2021–2025 Espoo-tarinan tavoitteiden pohjalta. Asumisen ja maankäytön periaatteiden mukaan niiden laadinnassa tärkeimpiä ratkaistavia asioita olivat asuntotuotannon

monipuolisuuden lisäksi maanhankintaan, tasaiseen vuokratulovirtaan sekä riittävään yritystonttivarantoon ja yritystonttien luovutukseen liittyvät kysymykset.

Periaatteiden toteutumista seurataan vuosittain asuntopolitiikan toteutumisen osalta kaupunginhallituksen konserni- ja tilajaostossa sekä maankäytön osalta elinkeino- ja kilpailukykyjaostossa. Maapolitiikkaa ja maaomaisuuden hallintaa ohjaavat lainsäädännön lisäksi muun muassa Helsingin seudun maankäytön, asumisen ja liikenteen sopimuksen (MAL) tavoitteet.

Maapolitiikka ja maaomaisuuden hallinta kytkeytyy olennaisesti kaupunkisuunnitteluun ja kaavoitukseen. Espoossa on voimassa 14 yleiskaavaa tai osayleiskaavaa ja yli 40 prosenttia Espoon maapinta-alasta on asemakaavoitettu. Espoossa valmistellaan parhaillaan Espoon yleiskaavan 2060 kaavaehdotusta.

Maanhankinnalla pyritään vastaamaan kaupungin kasvuun

Asumisen ja maankäytön periaatteiden mukaan aktiivinen maanhankinta tukee Espoo-tarinan tavoitteiden toteutumista. Periaatteissa on todettu, että kaupungin omistama tämänhetkinen rakentamaton tonttivaranto on kaupungin asettamien tavoitteisiin ja kysyntään nähden vähäinen.

Tonttiyksikön mukaan maanhankintatavoitetta ohjaavat yleiskaavoituksen maankäytön kehityssuunnat, voimaan tulevat asemakaavat sekä yleisten alueiden rakentamisen aikataulu. Asumisen ja maankäytön periaatteiden mukaista strategista, maankäytön kehittämistä ennakoivaa maanhankintaa tehdään Espoossa vapaaehtoiisiin kauppoihin perustuen. Maanhankinnalla pyritään vastaamaan kaupungin kasvuun ja varmistamaan kaupungin maavarannon riittävyys myös tulevaisuudessa. Maanhankinnan toteumaa ja suunnitelmaa seurataan aktiivisesti. Haasteena on määrärahan riittävyys sekä maankäyttösopimusten yhteydessä sovittujen maanhankintojen toteutumisen aikataulun heikko ennakoitavuus erityisesti kaavavalitus-tilanteissa.

Talousarviossa ja -suunnitelmassa 2025–2027 maanhankintaan on vuosille 2025–2027 varattu 5 milj. euroa vuosittain. Valtuusto myönsi vuonna 2025 maanhankintaan lisämäärärahaa ja maanhankintaan käytettiin yhteensä noin 26 milj. euroa.

Omakotitonttien luovutustavoite ei ole toteutunut

Tonttien luovutus perustuu käyttötarkoituksesta riippumatta ensisijaisesti julkisiin menettelyihin. Kaupunki luovuttaa ammattimaiseen asuntorakentamiseen suunnatut rakentamiskelpoiset rivi- ja kerrostalotontit pääsääntöisesti hakumenettelyiden sekä hinta- ja laatukilpailujen kautta. Asuntotontteja osoitetaan sekä tuettuun että vapaarahoitteiseen rakentamiseen. Valtion tukemaan vuokra-asuntotuotantoon tarkoitettut tontit kaupunki luovuttaa ensisijaisesti Espoon Asunnot Oy:n toteutettavaksi.

Omakotitontit luovutetaan pääasiassa vuosittain järjestettävän tonttiarvonnan kautta. Asumisen ja maankäytön periaatteissa on asetettu numeerinen tavoite luovuttaa vuosittain 200 omakotitonttia. Tavoitteeseen ei olla päästy. Luovutusmäärissä on ollut suurta vaihtelua. Enimmillään on luovutettu 80–90 tonttia vuodessa, kun matalimmillaan luovutettuja tontteja on ollut 18.

Saadun selvityksen mukaan juurisyynä pientalotonttien luovutusta koskevan tavoitteen alittamiselle on, ettei kaupunki omista tavoitteen saavuttamiseksi vaadittavaa määrää rakentamiskelpoisia tontteja. Tavoitetta on pyritty edistämään maanhankinnalla. Tonttien luovutuskelpoisuuteen vaikuttavat muun muassa kunnallistekniikan valmiusaste ja ympäristötekijät kuten liito-oravat. Tonttiyksikkö käy Kaupunkitekniikan keskuksen kanssa neuvotteluja Tonttiyksikön näkökulmasta tärkeimmistä kohteista kahdesti vuodessa. Saadun tiedon mukaan kaikki luovutuskelpoiset pientalotontit laitetaan haettaviksi. Kaupungilla on tonttien luovuttamisessa yksityishenkilöille erityisen suuri vastuu siitä, että tontit ovat rakentamiskelpoisia.

Yritystonttien kysyntä vaihtelee, mutta yksityisten palveluntuottajien kiinnostus Y-tonteista on kasvanut

Yritystonttien luovutuksesta päättää kaupunginhallituksen elinkeino- ja kilpailukykyjaosto. Päätökset tehdään tontti- ja yrityskohtaisesti neuvotellun luovutusesityksen pohjalta. Tonttiyksikön mukaan työpaikkatonttien kysyntä on vaihtelevaa. Kaupungin tonttivaranto on ollut vähäistä myös yritystonttien kohdalla, minkä vuoksi tontinluovutuksia priorisoidaan hankkeen loppukäyttäjille.

Kaupunki osoittaa asemakaavan mukaiset yleisten rakennusten tontit (Y-tontit) ensisijaisesti kaupungin omaan käyttöön muun muassa päiväkotien, koulujen ja palveluasuntohankkeiden rakentamista varten. Y-tonttien kysyntä yksityisten palveluntuottajien tarkoituksiin on lisääntynyt, ja tontteja luovutetaankin erilaisten hakujen kautta myös yksityisille toimijoille.

Maanvuokratuotot ovat kasvaneet – maanmyyntivoitot jäävät tavoitteesta

Taloudellisesti kestävä Espoo -tuottavuus- ja sopeutusohjelmaan on kirjattu, että kaupungin tulopohjaa vahvistetaan muun muassa maanmyynti- ja vuokratuloja kasvattamalla. Take-ohjelman linjauksia konkretisoivia maapolitiikan ja maaomaisuuden hallinnan keskeisiä toimenpiteitä ovat maanmyyntivoiton tavoitetason nostaminen 60 milj. euron vuositasolle sekä maanvuokratuottojen kasvattaminen 0,5 milj. euroa vuosittain. Maanvuokratuottoja koskeva tavoite ylittyi 2,2 milj. euroa. Sen sijaan maanmyyntivoittoa koskeva tavoite ei toteutunut.

Vuoden 2025 tilinpäätöksessä peruskaupungin maanmyyntituotot olivat 9,7 milj. euroa jääden talousarviosta 22 milj. euroa. Tilinpäätöksen mukaan talousarvion laadinnan aikana rakentamisen suhdanteen oletettiin paranevan vuoden 2024 tasotaan, mutta arvio osoittautui liian optimistiseksi. Maanvuokratuottoja kertyi 0,6

milj. euroa talousarviota enemmän ulkoisten maanvuokratuottojen toteuman ollessa 25,6 milj. euroa.

Maankäyttösopimuksissa voidaan huomioida kestävän kehityksen tavoitteita

Maankäyttösopimus solmitaan kunnan ja yksityisen maanomistajan välillä aina silloin, kun vireillä olevasta asemakaavasta tai kaavamutoksesta seuraa maanomistajalle merkittävää hyötyä. Merkittävän hyödyn rajaksi on määritelty 450 000 euroa. Maankäyttösopimuksissa voidaan huomioida asemakaava-aluetta palvelevan kunnallistekniikan rakentamisesta aiheutuvien kustannusten kattamisen ja yleisten alueiden luovuttamisen lisäksi kaupunkia sitovien MAL-sopimustavoitteiden sekä Espoo-tarinan tavoitteiden toteuttamista, kuten kestävän kehityksen tavoitteita.

Esimerkiksi osana Keran alueen maankäyttösopimuksia alueen kestävyttä ohjataan kehittämissitoumuksella, jossa on asetettu Keran kestävän kehityksen teemat ja tavoitteet. Segregaatiota voidaan ehkäistä maankäyttösopimuksissa ja tontinluovutuksissa. MAL –sopimuskaudella 2024–2027 ei ole kuntakohtaisia kaavoitus- ja asuntotuotantotavoitteita, mutta Espooseen on arvioitu valmistuvan sopimuskaudella keskimäärin 2 400 asuntoa vuodessa.

Tonttiyksikön mukaan maankäyttösopimusten rahallinen arvo vaihtelee riippuen asemakaavan käyttötarkoituksesta ja rakennusoikeuden määrästä. Matalasuhdanteessa uusia sopimuksia on pääosin vaikea saada allekirjoitukseen, jolloin korvaukset ovat vuositasolla alhaisemmat. Oletuksella, että suhdanne kääntyy parempaan, myös solmittavien maankäyttösopimusten määrät lähtevät nousuun. Uudessa markkinatilanteessa maan arvo on kuitenkin laskenut edellisen korkeasuhdanteen tasosta, jolla osaltaan on vaikutusta maankäyttösopimuskorvauksiin.

Heikko suhdannetilanne on vaikuttanut toimintaan

Suhdanteen epävarmuus on pitkittänyt maankäyttösopimusneuvotteluja ja lisännyt maanomistajien haluttomuutta sitoutua sopimukseen. Suhdannetilanne on vaikeuttanut myös tonttien myyntitulotavoitteiden toteutumista.

Suhdanteen aiheuttamasta kiinteistömarkkinoiden tilanteesta huolimatta kaupungin maapolitiikan ja maaomaisuuden hallinnan prosessit, toimenpiteet ja periaatteet koetaan Tonttiyksikössä toimiviksi Espoo-tarinan ja kaupungin toimintaympäristön muutoksen näkökulmasta. Valtuustokauden 2025–2029 Espoo-tarina tuo asunto- ja maapolitiikkaan muutoksia ja mahdollisuuksia, jotka on jatkossa huomioitava toiminnassa.

Tarkastuslautakunnan johtopäätökset

Espoon maapolitiikka ja maaomaisuuden hallinta on suunnitelmallista ja perustuu erityisesti Espoo-tarinan tavoitteita toteuttaviin asumisen ja maankäytön periaatteisiin. Espoo haluaa olla maapolitiikassa ja maaomaisuutensa hallinnassa pitkäjänteinen toimija ja kaupunki seuraa suunnitelmien ja periaatteiden toteutumista sekä taloudellisia vaikutuksia säännöllisesti.

Asumisen ja maankäytön periaatteiden mukaiset maapolitiikan ja maaomaisuuden hallinnan keinot mahdollistavat monien Espoo-tarinan tavoitteiden, kuten kestävän kehityksen ja segregaaation ehkäisyn edistämistä. Periaatteissa asetettua vuositaavoitetta omakotitonttien luovutuksesta ei kuitenkaan tulla saavuttamaan, sillä kaupungilla ei ole tavoitteeseen nähden tarpeeksi rakentamiskelpoisia tontteja. Tonttien luovuttaminen vaatii myös esimerkiksi kunnallisteknisiä valmiuksia, joista Tonttiyksikkö neuvottelee Kaupunkitekniikan keskuksen kanssa. Yritystonttien kysyntä on ollut vaihtelevaa ja luovutettava yritystonttivaranto on vähäinen. Tavoitteisiin ja Espoon kasvuun pyritään vastaamaan maanhankinnalla.

Espoon TakE-ohjelmaan on kirjattu maaomaisuuden hallintaa koskevia toimenpiteitä, joiden tarkoituksena on muun muassa vahvistaa kaupungin tulopohjaa. Tavoite maanvuokratuottojen vuosittaisesta kasvattamisesta ylittyi, mutta tavoite maanmyyntivoiton tavoitetason nostamisesta jäi asetetusta tavoitteesta. Vuonna 2025 maanvuokratuloja kertyi talousarviota enemmän, mutta peruskaupungin maanmyyntituotot jäivät merkittävästi alkuarvioita.

Tonttien myyntitulotavoitteiden toteutumista on haastanut heikko suhdannetilanne. Suhdannetilanteen epävarmuus on aiheuttanut myös esimerkiksi maankäytösopimusneuvottelujen pitkittymistä.

Espoon toimintaympäristön ja Espoo-tarinan näkökulmasta maapolitiikan ja maaomaisuuden hallinnan prosessit koetaan Tonttiyksikössä toimiviksi. Toiminnassa varaudutaan ottamaan huomioon uuden valtuustokauden Espoo-tarinan tuomat muutokset ja mahdollisuudet.

Tarkastuslautakunnan suositus

Kaupunkiympäristön toimialan yksiköiden on tehostettava yhteistyötään ja toimenpiteitään maanhankinnassa, kaavoituksessa ja kunnallistekniikan rakentamisessa siten, että tontteja saadaan vuosittain luovutettua eri käyttötarkoituksiin valtuuston asettaman omakotitonttitavoitteen ja muun tonttikysynnän mukaisesti.

5.2 Rakennusvalvonnan lupaprosessit

Ympäristö- ja rakennusvalvontakeskuksen rakennusvalvonnan palvelualue huolehtii laissa säädetyistä viranomaistehtävistä. Rakennusvalvonta valvoo rakennustoimintaa yleisen edun kannalta ja huolehtii osaltaan siitä, että rakentamisessa noudatetaan lainsäädännön määräyksiä.

Valtuuston Rakennusvalvonnalle asettama tulostavoite koskee rakentamisen lupien käsittelyajan paranemista. Tarkastuslautakunnan arvioinnissa selvitettiin rakennusvalvonnan lupaprosessin tuloksellisuutta ja tarkoituksenmukaisuutta tavoitteiden saavuttamisen ja asiakastytyväisyyden näkökulmista.

Ulkoisen tarkastuksen yksikkö toteutti tilintarkastusyhteisö BDO Oy:n avustamana keväällä 2026 kaupunginjohtajan toimeksiannosta erityistarkastuksen Rakennusvalvonnan toiminnasta kokonaisuutena sisältäen myös rakentamisen aikaisen valvonnan sekä jatkuvan valvonnan. Tarkastuksen tuloksista raportoidaan erikseen, mutta tarkastuksessa kerättyä aineistoa on hyödynnetty myös tarkastuslautakunnan arvioinnissa.

Rakennuslupaprosessissa painotetaan ennakkokäsittelyn merkitystä

Rakennushankkeeseen ryhtyvän on huolehdittava siitä, että hankkeeseen haetaan määräysten mukainen lupa ja että rakennus suunnitellaan ja rakennetaan rakentamista koskevien säännösten ja määräysten sekä myönnetyn luvan mukaisesti.

Tiivistetysti lupaprosessi alkaa Espoossa neuvontavaiheella, joka keskittyy pääasiassa suunnitelmien lähtötietoihin. Rakennusvalvonnassa painotetaan ennakkokäsittelyn merkitystä. Ennakkoneuvottelu keskittyy pääasiassa suunnitelmien sisältöön, liitteiden määrittelyyn ja kaupunkikuvallisiin seikkoihin sekä siinä todetaan, tuleeko hanke edelleen esitellä Rakennusvalvonnan kaupunkikuvatoimikunnalle. Rakennusvalvonta arvioi toisen, teknisen ennakkoneuvottelun tarpeellista laajuutta ja toteutustapaa hankkeen vaativuuden ja asiakirjojen pohjalta. Ennakkokäsittelyn jälkeen lupahakija voi jättää lupahakemuksen, kun suunnitelmat on päivitetty ja määritellyt liitteet on lisätty sekä suunnittelijat on nimetty. Rakentaminen tai muu toimenpiteen suorittaminen voidaan aloittaa, kun myönnetty lupa on tullut lainvoimaiseksi.

Rakennuslupaprosessin kehittäminen käynnistyi lupaprosessianalyysillä

Rakennusvalvonnassa suoritettiin vuonna 2023 ulkoisen asiantuntijan toimesta prosessianalyysit pientalolupaprosessista ja kerrostalolupaprosessista. Valituista hankkeista tutkittiin prosessin etenemistä sekä haasteita aiheuttaneita tekijöitä. Tuloksena laadittiin lupaprosessien eri osien ja niihin kuluvan ajan kuvaukset.

Pientalojen lupahakemuksissa Rakennusvalvonnan työmäärä vaihteli yhden ja kahden työpäivän väliltä. Tämä tarkoitti keskiarvoltaan 2–3 prosentin

virtaustehokkuutta, jolloin lupaprosessista 97–98 prosenttia oli odottelua. Lyhyen käsittelyajan keskeinen piirre oli molemminpuolinen nopea reagointi ja kohtuullisen valmiit asiakirjat ennakkokäsittelyä pyydettyäessä. Pitkän käsittelyajan ja jopa kuukausien mittaisten viiveiden keskeisiä piirteitä olivat muun muassa keskeneräiset suunnitelmat sekä hidas reagointi joko suunnittelijan, lupavalmistelijan tai molempien osalta. Asiakasohjeistusta todettiin olevan hajanaisesti ja eri tavoin esitettyä aiheuttaen sen, että hankekohtaista vaatimustasoa oli vaikea hahmottaa.

Kerrostalohankkeissa pitkän käsittelyajan piirteisiin kuului myös pitkät viiveet, asiakkaan hajautettu asiakirjatoimitus sekä hakemuksen vastaanoton jälkeiset muutokset. Tarvittavat päivitykset johtivat käsittelyn viivästyminen esimerkiksi asiakkaan vaihtaessa hakijayritystä tai muuttaessa tonttijakoa. Rakennusvalvonnan toiminnan osalta viivästyksiä aiheuttivat vaatimus kaupunkikuvakäsittelystä ja hankkeen toteaminen kaavan tai korttelisuunnitelman vastaiseksi. Viivästystä toi myös lupakäsittelijän vaihtuminen kesken prosessin, rakennusvalvonnan hajautettu käsittely, ruuhkat sekä vuosilomat ja ympäristö- ja rakennuslautakunnan kesätauko.

Lupakäsittelyn virtaustehottomuuden syiksi havaittiin samaan asiaan palaaminen, järjestelmien toimimattomuus, tekemisen vaihtaminen ja keskeytykset, oikea-aikaisen virheenkorjauksen puuttuminen, hajonta ja vaihtelu, jonot sekä pienet henkilöstöresurssit. Asiakkaiden esiin nostamia toiveita olivat ennakoitavuus, läpinäkyvyys, oikea-aikaisuus ja toiston poistaminen.

Kehittämistyön tavoitteet pohjautuivat Espoo-tarina

Valtuustokauden 2021–2025 Espoo-tarinan arvoihin peilaten Rakennusvalvonta asetti lupakäsittelyn sujuvoittamisen tavoitteeksi hyvän asiakaskokemuksen, työnhallinnan parantamisen sekä vastuullisen edelläkävijyyden. Tavoitteen toteuttamiseksi tarvittaviin kyvykkyyksiin lukeutuivat yhteinen tavoite ja tahtotila, ennakoitava ja läpinäkyvä prosessi, vastuullinen ja oikea-aikainen lupakäsittely ja ohjaus, rohkeus ja tahto tehdä uudella tavalla, luottamusta herättävä vuorovaikutus ja rakentamislain tuomien mahdollisuuksien hyödyntäminen ja sujuva käyttöönotto. Asiakkaan lupahakemuksen edistämisen tunnistettiin olevan sujuvan arjen perusta. Esimerkkejä konkreettisista käytännöistä kyvykkyyksien saavuttamiseksi olivat selkeät asiakasohjeet, aikatauluttaminen, lupakäsittelyn oikea-aikaisuuden ja merkityksellisen tarkkuuden määrittäminen.

Lupakäsittelyn uudistamiselle oli myös muita lähtökohtia, kuten rakentamislain voimaantulo, lupajärjestelmän puutteiden korjaaminen ja valtakunnalliseen RYHTI-hankeeseen liittyvä Espoon Rakentamisluvan tietomallit lupaprosessissa (RATTI) -projekti, jonka yhtenä osana kootaan luvituksen tiedot valtakunnalliseen RYHTI-järjestelmään.

Kehittämistyössä on pidetty tärkeänä koko henkilöstön osallistamista

Vuosina 2021–2024 Rakennusvalvonnassa on tehty tiedonkeräystä ja tutkimusta lupaprosessin kehittämiseksi. Konsulttityönä tuotettujen prosessikaavioiden lisäksi tiedonkeruussa on hyödynnetty muun muassa lupayksikön työpajoja, asiakaspalautteita, erillispalavereja toimijoiden kanssa sekä muita kaupunkia. Työpajatyöskentelyä on jatkettu vuonna 2025 materiaalin ja prosessien työstämisellä.

Rakennusvalvonta on yhtenä kehitystoimenpiteenä julkaissut vuosina 2023–2024 rakennusluvan hakijan ja suunnittelijan käyttöön kohdennetun pientalolupahakemuksen ohjeen sekä oman työn hallinnan, oikea-aikaisuuden ja läpinäkyvyyden parantamiseen tarkoitetun lupahakemuksen hallinta- ja viestintäasiakirjan. Vuonna 2026 julkaistiin uusi selvitys rakennushankkeesta sekä rakentamisen luvanvaraisuuden arviointiin tarkoitettu taulukko. Tavoitteena on julkaista kaaviot lupaprosessin nopeaan hahmottamiseen. Koulutuksien lisäksi on otettu käyttöön oman tiedon löytämistä helpottava tietoympäristö. Käynnissä oleva verkkosivujen päivitys jatkuu sisällön viimeistelyllä ja käännoistyöllä.

Rakennusvalvonta arvioi normaalin viranhaltijatyöskentelyn ohessa tehtävän kokonaisvaltaisen kehitystyön olevan aikataulullisesti pääosiltaan valmis keväällä 2026. Koko henkilöstön osallistaminen kehittämistyöhön on koettu tärkeäksi.

Järjestelmäkehityksen osalta rakennetun ympäristön tietojärjestelmään (RYHTI) tulee kesällä 2026 viedä kaupunkien lupajärjestelmistä kohteen tiedot. Espoon lupajärjestelmien valmiutta tietopohjaista käsittelyä varten toteutetaan RYHTI-hankkeeseen liittyvässä ja Espoon vetämässä RATTI-hankkeessa. Lupajärjestelmän päivityksellä tavoitellaan sujuvampaa käsittelyä ja seuranta.

Jatkokehityskohteita ovat lupapäätöksen sisällön sekä naapurikuulemisen kehittäminen. Lisäksi rakennuslupien seurantaan tullaan kehittämään seuranta- ja hallintajärjestelmä. Lupajärjestelmien kehityshankkeet jatkuvat sisältäen muun muassa käsittelyajan seurannan osana lupajärjestelmää. Kehitystyötä seurataan yksikköpalavereissa ja tavoitekeskusteluin.

Valtuuston asettaman tulostavoitteen on arvioitu tilinpäätöksessä toteutuneen osittain

Talousarviossa valtuusto on asettanut tulostavoitteen ”Rakentamisen lupien käsittelyaika paranee niin, että 85 % lupapäätöksistä käsitellään korkeintaan 75 vuorokaudessa”. Tilinpäätöksessä tavoitteen on arvioitu toteutuneen osittain. Valtuustolle raportoitiin seuraavia mittaritietoja:

Taulukko 8. Talousarviotavoitteen seurantamittari, kpl-määrät

Kappalemäärät, ei asetettua tavoitearvoa	Toteuma
Kaikki rakennusvalvonnan luvat	987
Kaikki uudisrakentamisen luvat	ei raportoitu
Yksiasuntoisten pientalojen uudisrakentamisluvat	ei raportoitu
Pari- ja rivitalojen uudisrakentamisluvat	ei raportoitu
Kerrostalojen uudisrakentamisluvat	ei raportoitu
Käyttötarkoituksen muutosten sekä korjaus- ja muutostöiden rakennusluvut	251
Muut kuin rakennusluvut	397
Myönnettyt asunnot yhteensä	1 995
Myönnettyt kerrostaloasunnot	1 497
Myönnettyt pientaloasunnot	498

Taulukko 9. Talousarviotavoitteen seurantamittari, %-osuudet

%-osuus, tavoitearvo 85 %	Toteuma
Prosentuaalinen osuus kaikista luvista, joiden käsittelyaika korkeintaan 75 vuorokautta	66 %
Prosentuaalinen osuus kaikista uudisrakentamisen luvista, joiden käsittelyaika korkeintaan 75 vuorokautta	ei raportoitu
Prosentuaalinen osuus yksiasuntoisten pientalojen uudisrakentamisluvista, joiden käsittelyaika korkeintaan 75 vuorokautta	90 %
Prosentuaalinen osuus pari- ja rivitalojen uudisrakentamisluvista, joiden käsittelyaika korkeintaan 75 vuorokautta	88 %
Prosentuaalinen osuus kerrostalojen uudisrakentamisluvista, joiden käsittelyaika korkeintaan 75 vuorokautta	33 %
Prosentuaalinen osuus käyttötarkoituksen muutosten sekä korjaus- ja muutostöiden rakennusluvista, joiden käsittelyaika korkeintaan 75 vuorokautta	94 %
Prosentuaalinen osuus muista kuin rakennusluvista, joiden käsittelyaika korkeintaan 75 vuorokautta	74 %

Käsittelyaikoja koskevassa mittarissa on eroteltu maankäyttö- ja rakennuslain aikaiset (rakennuslupa) ja 1.1.2025 voimaan astuneen rakentamislain mukaiset luvat (rakentamislupa). Tavoitearvo alittui kerrostalojen uudisrakentamisluvissa, joissa toteuma oli 33 prosenttia. Tavoitearvo alittui myös muiden kuin rakennuslupien käsittelyajan osalta. Kaikkinensa 66 prosenttia sekä maankäyttö- ja rakentamislain että rakentamislain aikaisten lupahakemusten käsittelyajoista saavutti tavoitellun, korkeintaan 75 vuorokauden lupakäsittelyajan tavoitteen ollessa 85 prosenttia.

Tilinpäätöksen mukaan rakentamislain voimaantulon aiheuttaman tietojärjestelmämuutoksen takia kaikki maankäyttö- ja rakennuslain mukaisesti käsiteltävät lupahakemukset siirrettiin lupakäsittelyjärjestelmään. Osa hakemuksista ei ollut vielä valmiita käsiteltäväksi, mutta käsittelyaika on näissäkin hakemuksissa alkanut juosta heikentäen vertailukelpoisuutta. Rakentamislain aikaisten pientalojen

uudisrakennuslupien, pari- ja rivitalojen sekä korjaus- ja muutostöiden lupien osalta on raportoitu olevan tavoitteen mukaista.

On huomioitava, että Espoossa luvan käsittelyaika käynnistyy, kun luvan hakija saa Rakennusvalvonnalta luvan jättää hakemuksen käsiteltäväksi. Verrokkikaupungeista esimerkiksi Helsingissä ja Vantaalla on käytössä järjestelmä, jossa käsittelyajan laskeminen alkaa, kun hankkeeseen ryhtyvä omatoimisesti jättää hakemuksensa järjestelmään. Rakennusvalvonnan mukaan lupakäsittelyn resurssit nykyisillä hakemusmäärillä, noin 1000 lupaa vuonna 2025, ovat riittävät, mutta tunnistetaan tarve varautua hakemusten mahdollisesti kasvavaan määrään etukäteen.

Asiakastyytyväisyys lupakäsittelyyn on Rakennusvalvonnan asiakaskyselyn mukaan kehittynyt

Rakennusvalvonta jakautuu rakentamisen luvat -palveluysikköön sekä rakennustekniseen palveluysikköön. Rakennusvalvonta kerää palautetta jatkuvalla asiakastyytyväisyyskyselyillä lupakäsittelystä ja rakentamisen aikaisesta toiminnasta erikseen. Lupakäsittelyn palautekysely toimitetaan asiakkaalle lupapäätöksen jälkeen. Lupakäsittelyn osalta asiakastyytyväisyys on vuosina 2024–2025 parantunut vuodesta 2021–2023. Lupakäsittelyn kokonaiskeskiarvo asteikolla 1–5 on vuositasolla ollut 3,7 vuosina 2024 ja 2025.

Lupakäsittelyn asiakaskyselyssä tyytyväisten ja erittäin tyytyväisten yhteenlaskettu osuus kasvoi vuodesta 2022 vuoteen 2025 kaikissa kyselyssä arvioitavissa kohdissa. Vuonna 2025 suurin tyytyväisten ja erittäin tyytyväisten osuus oli lupakäsittelijöiden tavoitettavuudessa ja vähiten toteutuneessa luvan käsittelyajassa. Lupakäsittelyä koskevaan kyselyyn vastanneiden määrä on laskenut vuodesta 2022 vuoteen 2025. Vuonna 2025 kyselyyn vastattiin 58 kertaa.

Ulkoisen tarkastuksen teettämässä kyselyssä nousi esiin muun muassa palvelutason epätasaisuus

Erytistarkastuksen yhteydessä Espoon ulkoinen tarkastus toteutti keväällä 2026 oman kyselyn vuoden 2024 ja alkuvuoden 2026 välillä rakennusluvan saaneille asiakkaille, jotka olivat ilmoittaneet sähköpostiosoitteensa. Taustatietojen lisäksi kyselyssä pyydettiin arvioimaan lupaprosessia koskevia asioita uusimman lupansa osalta asteikolla 1–5, jossa arvosana 5 oli erittäin hyvä. Kyselyyn saatiin 478 vastausta. Lupakäsittelyn osalta myös Ulkoisen tarkastuksen teettämässä kyselyssä keskiarvojen perusteella luvan käsittelyaikaan oltiin vähiten tyytyväisiä keskiarvolla 2,5 ja parhaimman keskiarvon sai lupakäsittelijän tavoitettavuus keskiarvolla 3,0. Vastaajilta kysyttiin erikseen kokonaisarvosanaa lupakäsittelylle. Vastausten keskiarvo oli 2,7. Keskiarvoista on poisluettu vastausvaihtoehto ”en osaa sanoa”.

Avointa palautetta lupakäsittelyn asiakaspalvelukokemuksesta antoi 333 vastaajaa. Palautteissa nousi muun muassa esiin, että lupakäsittely on selkeytynyt ja

yhdenmukaistunut. Lisäksi uusia käytäntöjä on noteerattu. Palvelutason koettiin vastauksissa kuitenkin vaihtelevan lupayksikön sisällä. Lupaprosessin sujuvuuden ja tulkintojen koettiin riippuvan paljon käsittelijästä ja alueesta. Vastauksissa nousi esiin myös tiukat vaatimukset, huomion kiinnittyminen epäolennaisiin asioihin sekä poikkeukselliset tulkinnat ja käytännöt muihin kaupunkeihin verrattuna. Lausuntoja, lisäselvityksiä ja uusia vaatimuksia koettiin vaadittavan jatkuvasti lisää prosessin aikana.

Tavoitettavuuden osalta koettiin vaikeuksia saada lupayksikköön yhteyttä. Vastausajat koettiin pitkiksi ja sijaisuusjärjestelyt toimimattomiksi sekä pyyntöjä koettiin esitettävän tiipoittain sen sijaan, että puutteista tiedotettaisiin kerralla. Lisäksi koettiin, että samoja asioita kysyttiin uudelleen, esitettyihin kysymyksiin ei vastattu ja virheistä sekä niiden korjaamisesta ei viestitty selkeästi. Viestinnässä, ohjeissa ja neuvonnassa koettiin olevan puutteita.

Lupaprosessin keston koettiin olevan hidas ja hankalasti ennustettavissa. Rakennusvalvonnan koettiin hidastavan rakentamista sen sijaan, että hakijaa olisi tuettu prosessin aikana. Palautetta tuli myös Rakennusvalvonnan tietojärjestelmästä, jotka koetaan kankeiksi. Muissa vastauksissa korostui muun muassa koetut haasteet suunnittelijoiden pätevyyksien todentamisessa, tiedon kulussa kaupungin sisällä ja kaupunkikuvaprosessissa.

Vastaajien toiveisiin lukeutuivat muun muassa lupakäsittelyn nopeuden, joustavuuden sekä neuvonnan ja ohjauksen kehittäminen. Ennakkoneuvottelussa tulisi mahdollisimman täsmällisesti pyrkiä määrittelemään hakemuksessa tarvittavat liitteet. Lisäksi toivottiin selkeää kommunikaatiota, ratkaisukeskeisyyttä, läsnätapaa, arviota luvan saamiseen kuluvasta ajasta sekä tukea hyvään rakentamiseen. Toiveissa lisäksi oli, ettei kokemus olisi niin henkilöriippuvaista, hankkeisiin ryhtyviin luotettaisiin enemmän ja lupaprosessi mitoitettaisiin oikean laajuiseksi projektiin nähden.

Erityistarkastuksessa palautetta kerättiin myös rakentamisen aikaisesta toiminnasta

Rakennusvalvonnan omassa asiakaskyselyssä kokonaiskeskiarvo tyytyväisyydestä rakentamisen aikaiseen toimintaan on parantunut vuodesta 2024 vuoteen 2025. Keskiarvo oli 4,1 vuonna 2025 asteikolla 1–5. Tyytymättömien ja erittäin tyytymättömien osuus on kuitenkin kasvanut arvioissa tarkastajan keskittymisestä rakentamisen kannalta olennaisiin asioihin.

Erityistarkastuksen yhteydessä Ulkoisen tarkastuksen kyselyssä kysyttiin myös rakentamisen aikaisesta toiminnasta. Yleisesti rakentamisen aikaista palvelua arvioitiin keskiarvojen perusteella paremmaksi kuin lupaprosessin

aikaista palvelua. Annetun kokonaisarvosanan keskiarvo rakentamisen aikaisesta toiminnasta oli 3,3. On huomioitava, että rakentamisen aikaista palvelua koskeviin arvioihin tuli merkittävä määrä ”en osaa sanoa”-vastauksia, jotka on poisluettu keskiarvoista. Monien vastaajien kohdalla hanke ei ollut esimerkiksi vielä edennyt rakentamisvaiheeseen tai vastaaja ei ole asiainut Rakennusvalvonnan kanssa enää hankkeen rakentamisvaiheessa.

Kyselyssä vastaajalle annettiin mahdollisuus avoimeen palautteeseen myös rakentamisen aikaisesta toiminnasta. Vastauksia annettiin 207 kappaletta. Avoimissa vastauksissa ilmenee samankaltaista kritiikkiä kuin lupavaiheesta. Vastauksista kävi ilmi puuttumista epäolennaisiin asioihin sekä tiukkojen ja muista kaupungeista poikkeavien vaatimusten esittämistä ilman perusteita. Lisäksi on koettu haasteita saada hyväksytyksi kohteille työnjohtajia. Vaatimuksia ja lisäselvityspyyntöjä on esitetty yllättäen lisää ja on palattu jo aikaisemmin käsiteltyihin asioihin uudelleen. Tarkastusten koetaan vaihtelevan tarkastajan mukaan ja vaihteluvälin koetaan olevan isoa. Kritiikkiä kohdistui myös puutteelliseen neuvontaan. Lisäksi mainittiin vaikeuksista saada tarkastajia kiinni tai työmaalle. Myös lopputarkastusta joutui odottamaan pitkään ja hyväksyntämerkintä oli viipynyt.

Yleisesti asiakaspalvelukokemuksesta raportoitu kritiikki koski joustamattomuutta ja epäasiallista käytöstä. Rakentamisen aikaisesta toiminnasta annetussa positiivisessa palautteessa näkyi muun muassa koettu hyvä yhteistyö tarkastajan ja vastaavan työnjohtajan välillä.

Rakennusvalvonnan erityistarkastus kohdistui muun muassa menettelyiden yhdenmukaisuuden ja prosessien arviointiin sekä uuden rakentamislain soveltamiseen. Tarkastuksessa on teetetyt kyselyn lisäksi haastateltu johtoa, henkilöstöä, asiakkaita ja sidosryhmiä sekä perehdytty asiakirja-aineistoihin. Erityistarkastuksen tuloksista raportoidaan erikseen.

Tarkastuslautakunnan johtopäätökset

Rakennusvalvonta on kehittänyt lupaprosessiaan vuonna 2023 toteutetun ulkoisen prosessianalyysin pohjalta. Lisäksi lupaprosessin kehittämistyön lähtökohtia ovat olleet järjestelmäkehitys sekä uuden rakentamislain voimaantulo. Rakennusvalvonnan Espoo-tarinan mukaisesti asettamat tavoitteet lupaprosessin sujuvoittamiselle sisältävät teemoja, joissa analyysin tulokset osoittivat puutteita ja toimijoiden esittämiä toiveita.

Tarkastuslautakunnan arvio lupakäsittelyajan parantamista koskevan tulostavoitteen osittaisesta toteutumisesta on yhtäläinen tilinpäätöksen kanssa. Osa erityisesti uuden rakentamislain mukaisista luvista ylsi tavoitearvoonsa. Kaikkien lupien

osalta tavoitteesta kuitenkin jäätiin. Lupakäsittelyn kokonaiskeston on koettu asiakaspalautteissa kuitenkin olevan pitkä. Laskentatapa myös eroaa verrokkikaupungeista.

Rakennusvalvonnan vuonna 2023 teettämässä analyysissä ja Ulkoisen tarkastuksen yksikön keväällä 2026 laatimassa kyselyssä näkyy edelleen samoja kehityskohteita sekä toiveita lupaprosessin palvelutason kehittämiseksi. Palvelun koetaan esimerkiksi olevan epätasaista, ohjauksen ja neuvonnan puutteellista, lupaprosessin olevan hidas ja vaikeasti ennakoitavissa sekä toisinaan tarpeettoman raskas. Ulkoisen tarkastuksen kyselyn lupakäsittelystä annetun kokonaisarvosanan keskiarvon sekä avointen palautteiden perusteella lupaprosessissa on edelleen parantamisen varaa verrattuna asetettuun tavoitteeseen lupahakemuksen sujuvasta etenemisestä.

Kehittämistoimenpiteinä Rakennusvalvonta on muun muassa julkaissut sekä lupakäsittelijän että luvan hakijan toimintaa helpottavia ohjeita ja lomakkeita. On tärkeää, että tuoreesti julkaistujen ohjeiden käyttöönottoa ja muiden kehittämistoimien vaikuttavuutta seurataan säännöllisesti, jotta asiakaskokemus aidosti paranisi.

Rakennusvalvonnan resurssit ovat vuonna 2025 ja alkuvuonna 2026 riittäneet lupahakemusten käsittelyyn. Rakennusvalvonta kantaa huolta resurssien riittävyydestä. Lupahakemusten määrän mahdollisesti jatkossa noustessa on tärkeää, että toimintaa saadaan kehitettyä niin prosessien kuin järjestelmien osalta niin, että Rakennusvalvonnalla on valmiudet käsitellä kaikki lupahakemukset lain vaatimassa määräajassa.

Tarkastuslautakunnan suositukset

Toimintaa on kehitettävä siten, että Rakennusvalvonnalla on valmiudet käsitellä kaikki lupahakemukset lain vaatimassa määräajassa. Lupakäsittelyajan ennakoitavuutta ja läpinäkyvyyttä on parannettava ja mitattava rakentamisluvan todellista kokonaiskäsittelyaikaa.

Rakennusvalvonnan asiakaspalautteiden ja kehitystoimien toteuttamisen säännöllistä seurantaa tulee jatkaa pitkäjänteisen kehitystyön vaikuttavuuden varmistamiseksi.

5.3 Vesiensuojelun toimenpiteet

Vesien tilan parantamiselle on asetettu koko Euroopan unionin alueella yhteiset tavoitteet EU:n vesipolitiikan puitedirektiivillä. Käytännön toimenpiteitä Suomessa ohjaa pääasiassa laki vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä. Kunnille kuuluu paikallinen vastuu vesiensuojelun edistämisestä ja valvonnasta.

Espoossa on merialueensa lisäksi 74 järveä, lukuisia lampia ja rikas virtavesien verkosto. Espoon Ympäristö- ja rakennusvalvontakeskukseen kuuluvan Ympäristönsuojelun palvelualueen tehtäviin kuuluu muun muassa käsitellä vesiasioita, edistää vesiensuojelua ja vesienkunnostushankkeita sekä valmistella vesilain ja vesihuoltolain mukaisia asioita.

Arvioinnin tarkoituksena oli selvittää kaupungin vesiensuojelun toimenpiteitä ja niiden vaikuttavuutta. Arviointi kohdistui Ympäristönsuojelun palvelualueen toimintaan. Arviointikriteereinä tarkasteltiin Espoon vesiensuojelun suunnitelmallisuutta, vesiensuojelun toimenpiteiden toteutumista ja Espoon vesistöjen ekologisen tilan kehittymistä.

Vesiensuojelu edistää luonnon kokonaisuikentymättömyden saavuttamista

Espoon kaupunki on sitoutunut saavuttamaan luonnon kokonaisuikentymättömyden vuoteen 2035 mennessä. Kaupunginhallituksen hyväksymässä Luontoviisas Espoo – tiekartassa on esitetty Espoon luonnon monimuotoisuuden turvaamisen tavoitteet vuoteen 2035. Vesiensuojelulla edistetään myös tämän tavoitteen toteutumista.

Espoon Itämeri-toimenpideohjelman mukaan Espoo toteuttaa rannikkovesiensä ja sisävesiensä suojelua lain vaatimuksien mukaan ja muussa jatkuvassa perustyössä. Tämän lisäksi kaupungilla on monia vesiensuojeluun liittyviä ohjelmia ja tavoitteita, joista keskeisimpiä ovat Itämeri-toimenpideohjelman lisäksi Espoon vesiensuojelun toimenpideohjelma, Espoon hulevesiohjelma, Espoon pohjavesialueiden suojelusuunnitelma, vesihuollon kehittämissuunnitelma sekä Espoon ilmastonmuutokseen sopeutumisen toimenpidesuunnitelma. Espoo kuuluu osaksi myös laajempia toimenpideohjelmia, kuten Kymijoen ja Suomenlahden vesienhoitoalueen vesienhoitosuunnitelmaa sekä Uudenmaan vesienhoidon toimenpideohjelmaa.

Keskeisiä tavoitteita Espoon vesiensuojelua koskevissa toimenpiteissä ovat pinta- ja pohjavesien hyvän tilan saavuttaminen ja ylläpitäminen, ravinne- ja haitta-ainekuormituksen vähentäminen sekä kalojen ja muun eliöstön vapaa liikkuvuus ja luontainen lisääntyminen.

Yli puolet tarkastelussa olleista vesistöistä oli vähintään hyvässä tilassa vuonna 2022

Espoon vesistöjen ekologisen tilan tarkkailu on valtakunnallista, mutta Espoo tekee myös omaa pintavesiensä tilan seurantaa. Ekologisen tilan luokittelussa käytetään

viisiportaista asteikkoa huonosta erinomaiseen. Espoon vesistöjen ekologista tilaa on arvioitu kuuden vuoden välein, viimeksi vuonna 2022. Kaikkiaan vuoden 2022 arviossa viisi vesistöä oli erinomaisessa tilassa, 12 hyvässä tilassa, kuusi tyydyttävässä tilassa, yksi välttävässä tilassa ja yksi huonossa tilassa. Merialueiden osalta Saariston merialue oli tyydyttävässä tilassa. Espoonlahden ja Laajalahden merialueet olivat puolestaan välttävässä tilassa. Verrattuna vuoteen 2016 kuuden espoolaisen vesistön ekologinen tila parani vuoden 2022 tarkastelussa. Heikennystä kuitenkin tapahtui Saarijärven ja Dämmanin ekologisessa tilassa.

Espoon pohjavesien tilaa on tarkasteltu viimeksi vuonna 2020. Tiesuolaus on huonontanut pohjavesien tilaa aikaisemmasta Metsämaan ja Lahnuksen alueella. Vuoden 2020 tarkastelussa Espoossa on yhdeksän hyvässä ja kolme huonossa tilassa olevaa pohjavesialuetta.

Erityisesti valuma-aluelähtöinen kunnostaminen korostuu vesiensuojelussa

Vesiensuojelun toimenpiteisiin kuuluu riskikohteiden kartoittaminen, suojavyöhykkeiden ja kosteikkojen perustaminen sekä eroosion torjunta. Hulevesien ja ilmastomuutokseen sopeutumisen osalta tärkeimpiä toimenpiteitä ovat vesiuomien avoimina säilyttäminen ja putkituksen välttäminen, tulvatasanteiden ja tulvasuojelukeinojen lisääminen, viherkatot, vieraslajien torjunta sekä luonnonmukaisten hulevesien käsittelymenetelmien edistäminen.

Vesistökuunnostuksiin kuuluu hoitokalastusta, hapetusta, vaellusesteiden poistoa ja kalateiden rakentamista. Myös virtavesiin kohdistetaan elinympäristökuunnostuksia ja kalataloudellisia kunnostuksia. Pohjavesien osalta on Espoossa selvitetty erityisesti mahdollisuutta vähentää tai korvata tiesuolausta, mutta vuoden 2025 raportoinnin mukaan asia ei ole edistynyt vuoden 2023 jälkeen.

Ympäristövalvonnan toimenpiteisiin kuuluu lainsäädännön, kuten jätevesien käsittelyn lainmukaisuuden valvonta. Lisäksi annetaan lausuntoja muun muassa ympäristö- ja vesilupiin, rakennuslupiin ja suunnittelutarveratkaisuihin, osallistutaan esimerkiksi vesihuollon kehittämissuunnitelman ja vesihuollon toiminta-alueiden suunnitteluun sekä käsitellään haittailmoituksia ja puututaan mahdollisiin lainsäädännön ja Espoon ympäristönsuojelunmääräysten rikkomuksiin.

Kaavoituksen toimenpiteitä ovat tilan varaaminen lumelle sekä hulevesien viivyttämiseksi ja imeyttämiseksi, vesistöjen suojavyöhykkeiden ja vesitasapainon turvaaminen, hulevesimääräysten kehittäminen, läpäisemättömien pintojen minimointi sekä pohjavesialueiden huomioon ottaminen kaavoituksessa. Kaupunkitekniikan keskus toteuttaa vesiensuojelutoimenpiteitä sekä omina suunnittelu- ja rakennushankkeina että osana muita yleisten alueiden suunnittelu- ja rakennushankkeita.

Erityisesti tutkimus ja toimenpiteiden vaikutusten seuranta ovat keskeisimpiä vesiensuojelun toimenpiteitä, jotta suojele- ja kunnostustoimenpiteitä voidaan

suunnata oikein. Tieto on merkittävää myös Espoon kaltaisen kasvavan kaupungin suunnittelussa. Espoossa toteutetaan pinta- ja pohjavesien laadun ja määrän seuranta, virtavesikartoituksia ja kalastoseuranta. Lisäksi tehdään luontoarvojen selvityksiä ja kehitetään paikkatietojärjestelmää sekä hankintaan ja ylläpidetään tietoa pinta- ja pohjavesien tilasta ja lajistosta.

Pelkästään sisäisen kuormituksen vähentämisen sijaan vesialueiden ekologisen tilan parantamisessa merkittävää on uomiin, jokiin ja järviin kertyvän veden valuma-aluelähtöinen kunnostaminen. Se edistää parhaimmillaan useita tavoitteita, mutta vaatii onnistuakseen yhteistyötä valuma-alueen toimijoiden kanssa. Kouluttautuminen, tiedon lisääminen ja neuvonta ovat merkittäviä toimenpiteitä niin kaupungin sisällä kuin ulkoisten toimijoiden tiedon lisäämisessä vesiensuojelun tärkeydestä. Espoo julkaisee selvityksiä, tutkimuksia ja oppaita asukkaille ja sidosryhmille.

Toimenpiteitä toteuttavat sekä kaupunki että sidosryhmät

Ympäristönsuojelun mukaan vesiensuojelun ja Itämeren toimenpideohjelmien toteutuneet toimenpiteet raportoidaan kerran vuodessa Ympäristö- ja rakennuslautakunnalle. Toimenpiteet jakautuvat jatkuvasti tehtäviin ja projektiluontoihin toimenpiteisiin. Toimenpiteitä on vastuutettu kaupungin tulosityksikköjen lisäksi ulkopuolisille sidosryhmille.

Konkreettisia toimenpiteitä vuoden 2022 aikana käynnistyneen vesiensuojelun toimenpideohjelman kauden ajalta ovat olleet muun muassa Pitkäjärven valuma-alueen vesienhallinnan yhteishanke ja Dämmanin kalatie. Lisäksi uusille verkkosivuille on lisätty neuvontaa jäte- ja hulevesien käsittelystä, tietoa vesistöistä ja niiden ilmiöistä sekä julkaistu useita ohjeita, kuten Pääkaupunkiseudun työmaavesiohje. Vuonna 2025 Espoossa on muun muassa käynnistynyt kaksi työmaavesipilottia, liittytty Mankinjoen valuma-alueen kunnostushankkeeseen, torjuttu myrkyttämällä aurinkoahventa Nuuksion Laihalammella, laadittu virtavesiselvitys ja suunniteltu Bodominjärven säännöstelypatojen poistoa ja kalatietä.

Vesiensuojelun toimenpideohjelman 107 toimenpiteestä muutamalle on asetettu tavoiteaikataulu, joista suurin osa on toteutunut aikataulun mukaisesti. Suurin osa vesiensuojelun toimenpiteistä ovat jatkuvaa asiantuntijatyötä ja suurimmalla osalla toimenpiteistä on tehty jatkuvan työn ylittäviä toimia vähintään yhtenä vuotena. Vuoden 2025 raportoinnin mukaan yhdeksää toimenpidettä ei ole aloitettu

Itämeri-toimenpideohjelman puitteissa satamiin ollaan muun muassa lisätty veneen pohjan harjauslaitteita. Lisäksi on kartoitettu merialueiden vedenalaista luontoa ja rannikon pienvesien tilaa sekä lisätty vedenalaisen meriluonnon ja luonnontilaisten rantojen suojelua ja viestintää. Vuonna 2025 Oittaaan luontopolulle saatiin opastaulut. Lisäksi on jatkettu asukkaiden ja yhdistysten välistä yhteistyötä, suojeltu matalikko Westendin edustalta sekä selvitetty Kaupunkisuunnittelukeskuksen tilaamassa Bergön luontoselvityksessä vedenalaisia luontotyyppejä ja lajistoa.

Itämeren toimenpiteiden toteutumiselle ei ole asetettu vuosittaisia tavoitteita, mutta jo ohjelman ensimmäisenä vuonna suurin osa ohjelman 42 toimenpiteestä oli aloitettu. Vuoden 2025 raportoinnin mukaan seitsemää toimenpidettä ei olla päästy vielä aloittamaan.

Espoon maaperä, kaupungin tiivistyminen ja ilmastonmuutos haastavat vesiensuojelua

Espoon maaperä on pääosin huonosti vettä läpäisevää savimaata. Espoossa on myös potentiaalisia happamia sulfaattimaita. Espoon kaupunkirakenne kasvaa ja tiivistyy, jolloin tilaa suuremmille tulvarakenteille tai hulevesien käsittelylle ei välttämättä jatkossa ole. Espoon tiivistyessä samoja vesistöjä kuormittavat useat samanaikaiset rakennustyömaat, joilla on merkittävä vaikutus vedenlaatuun.

Ilmastonmuutoksen myötä lisääntyvät ja ennakoivia toimenpiteitä vaativat tulvat ja merenpinnan nousu, sadannan muutokset, kuivuus ja lämpö, vieraslajien leviäminen sekä kasvi- ja kalataudit. Haasteena on myös ulkoisen kuormituksen hajainaisuus ja runsaus. Puutteita esiintyy seurannassa ja tietopohjassa erityisesti vedenalaisen lajiston osalta. Kunnostustoimien vaikuttavuuden arviointi on haastavaa, sillä pidempiaikaiset vaikutukset näkyvät vasta vuosikymmenien päästä.

Yhteistyö kaupungin toimijoiden, kuntien sekä maa- ja vesialueiden omistajien kanssa on tärkeää

Yhteistyötä kaupungin sisällä on kuvailtu arvioinnissa hyväksi, mutta vesiensuojelun toimenpiteiden priorisoinnin on koettu vaativan parantamista. Vesiensuojelun hankkeet ja tapaamiset eri toimijoiden välillä jäävät helposti muiden tehtävien jalkoihin ja resurssipulan vuoksi toteutumatta.

Sitoutumista monialaiseen yhteistyöhön kaupungin sisäisesti on lisätty hulevesityöryhmän ja ilmastonmuutokseen sopeutumisen työryhmän kaltaisilla kaupungin sisäisillä työryhmillä ja toimenpideohjelmilla.

Yhteistyötä ulkoisten toimijoiden kanssa on tehty niin pääkaupunkiseudun kaupunkien kuin Uudenmaan ELY-keskuksen (nykyään Elinvoimakeskus) kanssa. Ympäristönsuojelu ja Kaupunkitekniikan keskus osallistuvat moniin yhteistyöverkostoihin. Ympäristönsuojelu jakaa vuosittain avustuksia vesistökuunnostuksiin asukkaille ja yhdistyksille. Vesistökuunnostusavustuksilla on vuonna 2025 tuettu Hannusjärven, Lippajärven, Nupurinjärven, Pitkäjärven ja Sahajärven kunnostustoimenpiteitä. Kaupunki omistaa vain pienen osan Espoon alueen vesistöistä, jonka vuoksi yhteistyö niin kuntien kuin muiden maa- ja vesialueiden omistajien kanssa on välttämätöntä.

Tarkastuslautakunnan johtopäätökset

Vesiensuojelu on osa Espoon tavoitetta saavuttaa luonnon kokonaisuheikentymättömyys. Espoon vesiensuojelu on suunnitelmallista ja sitä toteutetaan lainsäädännön vaatimuksien mukaan ja osana muuta jatkuvaa perustyötä. Kaupungilla on monia käynnissä olevia vesiensuojeluun liittyviä toimenpideohjelmiä ja suunnitelmia. Muun muassa Espoon Itämeren toimenpideohjelman toimenpiteistä suurin osa oli jo aloitettu ohjelman ensimmäisenä vuonna. Espoon vesiensuojelun toimenpideohjelman aikataulutetuista toimenpiteistä suurin osa on toteutunut aikataulun mukaisesti. Iso osa toimenpiteistä on jatkuvaa asiantuntijatyötä. Muutamia toimenpiteitä ei ole vielä aloitettu.

Vuonna 2022 toteutetun vesistöjen ekologisen tilan arvioinnin mukaan kuuden espoolaisen vesistön ekologinen tila parani vuoteen 2016 verrattuna. Heikennystä kuitenkin tapahtui kahden vesistön ekologisessa tilassa. Lisäksi tiesuolaus on huonontanut pohjavesien tilaa aikaisemmasta Metsämaan ja Lahnuksen alueella. Tavoitteen pinta- ja pohjavesien hyvän tilan saavuttamiseksi ja ylläpitämiseksi on vielä tehtävää.

Keskeisten Espoossa toteutettavien vesiensuojelun toimenpiteiden kirjo on laaja sisältäen muun muassa valvontaa, erilaisten rakenteiden toteuttamista, vesistökuunnostuksia ja hulevesien käsittelymenetelmien edistämistä. Kaavoituksen toimenpiteisiin lukeutuu muun muassa pohjavesialueiden huomioon ottaminen, tilavaraukset, läpäisemättömien pintojen minimointi ja hulevesimääräykset. Arvioinnissa nousi esille erityisesti parhaimmillaan useita tavoitteita edistävän valuma-aluehätöisen kunnostamisen merkitys, joka vaatii yhteistyötä niin naapurikuntien kuin alueen monien maa- ja vesialueiden omistajien kesken. Tämä korostaa myös ulkoisten ja kaupungin sisäisten toimijoiden osallistamisen, tiedon lisäämisen ja neuvonnan tärkeyttä. Kattavaan tiedottamiseen vesiensuojelutyöstä ja ajankohtaisista kunnostushankkeista kuntalaisille on syytä kiinnittää huomiota.

Keskeisiin toimenpiteisiin lukeutuu niin ikään tutkimus ja tiedonkeruu, jossa esiintyy arvioinnin mukaan vielä puutteita. Tietopohjaa ja sen käytettävyyttä on tärkeää edistää, jotta tiedon pohjalta voidaan tehdä Espoon kaltaisessa kasvavassa kaupungissa kestäväää kaupunkisuunnittelua ja kohdentaa toimenpiteitä ja rajallisia resursseja mahdollisimman vaikuttavasti.

Tarkastuslautakunnan suositukset

Vesiensuojelutoimenpiteitä on tehostettava pinta- ja pohjavesien hyvän tilan saavuttamiseksi ja ylläpitämiseksi.

Vesiensuojelutyöstä ja ajankohtaisista kunnostustöistä on tiedotettava kattavasti kuntalaisille.

Tietopohjan puutteet tulee paikata ja sen käytettävyyttä edistää toimenpiteiden vaikuttavuuden ja kestäväen kaupunkisuunnittelun edistämiseksi.

5.4 Energiatehokkuus ja uusiutuva energia kaupungin kiinteistöissä

Espoon tavoitteena on saavuttaa hiilineutraalius vuoteen 2030 mennessä. Valtuuston hyväksymässä Hiilineutraali Espoo 2030 -tiekartassa kuvataan kaupungin oma sekä kumppaneiden ja asukkaiden kanssa tehtävä yhteistyö ja toimenpiteet hiilineutraaliustavoitteen saavuttamiseksi. Energia on yksi tiekartan painopisteistä, johon kuuluu sähkön, lämmön ja kylmän tuottamisen, jakelun ja kulutuksen lisäksi myös energiatehokkuus, säästäminen ja neuvonta.

Arvioinnin tarkoituksena on selvittää, miten kaupunki on edistänyt Hiilineutraali Espoo 2030 -tiekartan uusiutuvan energian lisäämisen ja energiatehokkuuden edistämisen toimenpiteitä kaupungin omissa kiinteistöissä. Arvioinnin kohteena on kaupungin toimitilojen rakennuttamisesta, hankkimisesta ja ylläpidosta vastaava Tilapalvelut-liikelaitos. Arviointikriteereinä tarkastellaan hiilineutraaliin kaukolämpöön siirtymistä sekä Hiilineutraali Espoo 2030 -tiekartan energiatehokkuutta ja uusiutuvan energian lisäämistä koskevien toimenpiteiden toteuttamista.

Kaupungin suoraomisteisissa kiinteistöissä käytetään hiilineutraalia kaukolämpöä

Espoon kaupungin toimitiloja on yhteensä noin 1,15 milj. huonealaa. Suoraomisteisia tiloja on 712 816 huonealaa, yhtiökohteita 210 189 huonealaa ja vuokraohteita 178 503 huonealaa. Prosentuaalisesti suoraomisteisten tilojen määrä kokonaismäärästä on 65 prosenttia, yhtiökohteiden osuus 19 prosenttia ja vuokraohteiden osuus 16 prosenttia. Kaupungin toimitiloista suurin tilankäyttäjä on Kasvun ja oppimisen toimiala, jolla on käytössä 59 prosenttia kaupungin toimitiloista. Kouluja Espoossa on noin 100 ja päiväkotia runsaat 200. Tilapalvelut-liikelaitos tavoittelee vähähiilisyttä uusien koulujen ja päiväkotien rakentamisessa sekä panostaa kiinteistöjen elinkaaren kestävään ja edulliseen ylläpitoon.

Espoon ilmastotoimia yhteen kokoavan Ilmastovahdin mukaan kaikissa kaupungin suoraomisteisissa kiinteistöissä, joissa on ollut valmiiksi kaukolämpö, siirryttiin

käyttämään uusiutuvilla energianlähteillä tuotettua kaukolämpöä vuoden 2020 aikana.

Lisäksi noin 110 päiväkotij- ja koulukiinteistöön asennettiin lämpötilaa ja ilmankosteutta mittaavia antureita, joilla yhdessä sääennusteen perusteella ohjataan kiinteistön lämmitystä. Kaupungin kiinteistöissä käytettävä sähkö on niin ikään hiilivapaata ja sen alkuperä varmistetaan alkuperätakuilla.

Espoo on toteuttanut useita maalämpö- ja aurinkosähkökohteita

Eräissä kaupungin hallinnoimissa vanhemmissa kiinteistöissä päälämmitysmuotona on öljylämmitys. Osa näistä kiinteistöistä on elinkaarensa päässä. Kohteiden, joiden käytölle on jatkoa, lämmitysmuotoa vaihdetaan joko uusiutuvalla energialla tuotettuun kaukolämpöön tai maalämpöön. Tilapalvelut-liikelaitoksen mukaan öljylämmityksestä luopuminen koskee 15 kohdetta. Kahdeksassa kohteessa muutostyöt ovat saatu valmiiksi. Toimenpide etenee Ilmastovahdin mukaan aikataulussa, mutta tavoitteiden toteutumista on raportoitu kuitenkin hidastavan joidenkin kiinteistökohteiden epävarmat tulevaisuuden näkymät.

Espoo tavoittelee lisäksi sitä, että 10 prosenttia uudisrakennuksen energiankulutuksesta tuotettaisiin uusiutuvalla energialla, joka tuotetaan kohteessa. Espoo on toteuttanut vuosina 2017–2025 yhteensä 20 maalämpökohdetta ja vuoden 2025 loppuun mennessä 16 aurinkosähkökohdetta. Espoossa valmistaudutaan myös rakennusten energiatehokkuusdirektiivin aurinkopaneeleja koskeviin vaatimuksiin.

Energiatehokkuutta tehostetaan energiamanageri- ja kiinteistövalvomopalvelulla

Energiamanageri- ja kiinteistövalvomopalvelu on ollut Espoossa käytössä vuodesta 2020. Energiatehokkuuden parantamisen lisäksi palvelulle asetettuihin tavoitteisiin kuuluu muun muassa turvallisten ja terveellisten sisäolosuhteiden varmistaminen. Etähallinnassa on 163 kohdetta ja energianseurannassa 343 kohdetta. Tilapalvelut-liikelaitoksen mukaan vuonna 2025 suoraomisteisissa kohteissa palvelulla saavutettiin energiansäästöä 8 976 MWh ja euromääräisesti 958 000 euroa vuoteen 2019 verrattuna.

Energiatehokkuutta kaupungin kiinteistöissä lisätään lisäksi muun muassa suunnitteleamalla uudiskohteet vähintään A-energialuokkaan ja tavoittelemalla perusrakennuksissa 30 prosentin parannusta energiatehokkuuteen. Toimenpiteenä on myös tilankäytön tehostaminen, joka huomioidaan uusien rakennusten suunnittelussa ja luopumalla tarpeettomista tiloista.

Vuonna 2017 kaupungin sisävalaistuksessa oli käytössä noin 100 000 vanhaa loisteputkea, jotka oli tarkoitus vaihtaa LED-putkiin vuoden 2025 loppuun mennessä. Tilapalvelujen kohteiden LED-vaihtojen on kuitenkin raportoitu Espoon Ilmastovahdissa olevan myöhässä aikataulustaan. Kaupunkitekniikan vastuulla olevan katuvalaistuksen osalta LED-valaisimien vaihdot on toteutettu kokonaan vuonna 2030.

Espoo saavutti KETS 2017–2025 säästötavoitteet jo vuonna 2023

Espoon Kunta-alan energiatehokkuussopimuksen (KETS) 2017–2025 säästötavoite oli 19 611 MWh/a, joka saavutettiin jo vuonna 2023. Vuonna 2025 kumulatiivista energian säästöä oli jo 30 679 MWh/a. Kaupunginhallitus päätti osallistumisesta uuteen julkisen alan energiatehokkuussopimukseen vuosille 2026–2035 (JETS). Kaupungin uusi energiansäästötavoite on 24 842 MWh/a vuoteen 2035 mennessä, joka on noin 10 prosenttia vuoden 2024 toteutuneesta kulutuksesta. Espoossa seurataan myös neliöpohjaista ominaisenergiankulutusta. Tavoite kulutukselle on 200 kWh/m², mutta se ei ole vuosien 2019–2025 aikana vielä toteutunut.

Tarkastuslautakunnan johtopäätökset

Kaupungin kiinteistöissä on toteutettu energiatehokkuuden ja uusiutuvan energian lisäämisen toimenpiteitä pääsääntöisesti hyvin. Kaupungin suoraomisteisissa kiinteistöissä on siirrytty hiilineutraaliin kaukolämpöön. Lisäksi kaupungin kiinteistöissä käytettävä sähkö on hiilivapaata. Eräissä kaupungin hallinnoimissa vanhemmissa kiinteistöissä käytetään päälämmitysmuotona edelleen öljylämmitystä, mutta kohteiden, joiden käytölle on jatkoa, lämmitysmuotoa vaihdetaan joko uusiutuvaan kaukolämpöön tai maalämpöön. Vaihtoa on kuitenkin hidastanut joidenkin kohteiden epävarmat tulevaisuuden näkymät.

Espoo tavoittelee myös sitä, että kymmenen prosenttia uudisrakennusten energiankulutuksesta tuotettaisiin uusiutuvalla, paikallisesti kohteessa tuotetulla energialla. Tavoitteen toteuttamiseksi Espoo on toteuttanut vuoden 2025 loppuun mennessä useita maalämpö- ja aurinkosähkökohteita.

Energiatehokkuutta lisäävinä toimenpiteinä kaupungin uudiskohteet suunnitellaan vähintään A-energialuokkaan ja perusparannuksissa tavoitellaan 30 prosentin parannusta energiatehokkuuteen. Espoo pyrkii myös tehostamaan tilankäyttöään. Lisäksi käytössä on energiamanageri- ja kiinteistövalvomopalvelu. Tavoitteena oli myös vaihtaa Tilapalvelujen kohteisiin noin 100 000 vanhaa loisteputkea LED-putkiin vuoden 2025 loppuun mennessä, mutta tavoitteen on raportoitu olevan jäljessä aikataulustaan.

Espoo on ollut mukana vuosina 2017–2025 kunta-alan energiatehokkuussopimuksessa, jonka tavoitteet kumulatiivisesta energiansäästöstä saavutettiin jo vuonna 2023. Kaupungin kiinteistöjen energiatehokkuustoimet jatkuvat Hiilineutraali Espoo 2030 -tiekartan sekä vuonna 2026 käynnistyneen julkisen alan energiatehokkuussopimuksen 2026–2035 toimeenpanolla.

Tarkastuslautakunnan suositus

Tilapalveluiden tulee linjata kiinteistöjensä tulevaisuudesta kaupungin öljylämmitteisistä kiinteistöistä irrottautumisen nopeuttamiseksi.

6 Konserni

6.1 Helsingin seudun ympäristöpalvelut – omistajaohjaustavoitteiden toteutuminen

Helsingin seudun ympäristöpalvelut (HSY) on Helsingin, Espoon, Vantaan ja Kauniaisten vuonna 2009 perustama kuntayhtymä.

Espoo, Helsinki ja Vantaa ovat asettaneet yhteisesti HSY:lle kolme omistajaohjaustavoitetta. Tavoitteiden toteutumista seurataan osavuosikatsausten ja tilinpäätöksen yhteydessä erillisellä PKS-omistajaohjausraportilla.

Arviointi on rajattu omistajaohjauksen näkökulmaan ja sen tarkoituksena oli selvittää, miten Espoon HSY:lle asettamat omistajaohjaustavoitteet ovat toteutuneet. Omistajaohjaustavoitteet koskevat tuottavuuden parantamista, hiilineutraaliuden ja vastuullisen lisäämistä sekä asiakastyytyvyyttä.

Tuottavuutta on onnistuttu parantamaan

HSY:lle on asetettu omistajaohjaustavoite tuottavuuden vuosittaisesta noususta ja talouden tasapainosta. Tavoitteen mittareina seurataan tuottavuusohjelman toimeenpanoa, asukaskohtaisia toimintamenoja sekä omavaraisuusastetta.

HSY on edistänyt tuottavuuttaan digitalisaation hyödyntämisellä, henkilöstöltä kerätyillä aloitteilla tehokkaammasta arkityöstä sekä kehittämällä hankintoja ja tekoälyn hallintamallia. Tuottavuusohjelmalle asetettujen mittareiden ennustetaan pääsevän tavoitearvoihinsa. Tarkastuslautakunta on vuoden 2023 arviointikertomuksessa kiinnittänyt huomiota tuottavuusohjelmassa seurattavaan laskuttamattoman veden osuuteen verkostoon pumpatusta vesimäärästä. Vuoden 2025 toteuman ennuste on 16 prosenttia ja osuus alittaa sille asetetun enimmäismäärän. Ennuste on raportoinnin mukaan parantunut, sillä laskennoissa käytettävä data on tarkentunut. Myös kahden edellisen vuoden asukaskohtaisen lainan erotuksena laskettavan asukaskohtaisen lisävelan ennustetaan alittavan sille asetetun enimmäistason ja kääntyvän negatiiviseksi.

Asukaskohtaisten toimintamenojen ennuste on 145 euroa/asukas täyttäen tavoitteensa. Velkarasitetta kuvaavan omavaraisuusasteen ennuste 27,3 prosenttia ylittää sille asetetun 25,2 prosentin vähimmäistason.

Kuntayhtymän taloutta haastaa epätasapaino ja korjausvelka, jonka kasvua ei ole saatu vielä taittumaan. HSY:n mukaan kestävä talous on ollut kuntayhtymälle keskeinen kysymys, sillä kuntayhtymä on ollut vesihuollolle tyyppisten suurten investointien vuoksi hyvin velkainen. Kestävä talous on nostettu kuntayhtymän strategiseksi painopisteeksi ja tavoitteena on, ettei velkamäärä enää kasvaisi. Velkaantumisen ennustetaankin hidastuvan talousarviota nopeammin.

Asukaskohtainen sekajättemäärä ja kierrätysaste eivät yllä tavoitteisiin

HSY:lle on asetettu lisäksi tavoite hiilineutraaliuden ja vastuullisuuden lisäämisestä. Tavoitteen mittareina seurataan kotitalousjätteen kierrätysastetta ja sekajätteen määrää, kasvihuonekaasupäästöjen määrää sekä hiilineutraaliusohjelman toteuttamista.

Ennako-arvio kasvihuonekaasupäästöjen toteutumasta vuonna 2025 on 80 000 tCO₂-ekv alittaen asetetun enimmäistason. PKS-raportoinnin mukaan keskeisin päästölähde kuntayhtymän toiminnassa on nykyisin jätevedenpuhdistuksessa muodostuva typpioksiduuli, jonka hallinta- ja vähentämistoimet ovat raportoinnin mukaan onnistuneet hyvin. Kuntayhtymän hiilineutraaliusohjelman kärkihankkeet ovat vuonna 2025 keskittyneet uuden mädätelaitoksen käyttöönottoon, jätevedenpuhdistuksen prosessipäästöjen vähentämiseen sekä ilmastonmuutokseen sopeutumisen neuvontapalvelun kehittämiseen. Hankkeet ovat raportoidun mukaan edenneet suunnitellusti.

Sen sijaan mittariksi asetettujen kotitalousjätteen kierrätysasteen ja sekajätteen määrän ei raportoida saavuttavan niille asetettuja tavoitearvoja. Kierrätysasteennuste on 45 prosenttia tavoitetason ollessa 55 prosenttia. Ennustettu sekajätteen määrä on 120 kg / asukas tavoitteen ollessa enintään 100 kg asukasta kohden.

Raportoinnin mukaan sekajättemäärän yllättävä nousu ja keräyspaperin määrän lasku ovat vaikuttaneet kierrätysasteeseen, joka on HSY:n mukaan keskeisin haaste asetetun omistajaohjaustavoitteen toteutumisessa. Kuntayhtymä ei yksin pysty vaikuttamaan siihen riittävästi, sillä kotitalousjätteessä on paljon tuottajavastuun alaista osuutta, joka on huomioitu HSY:n laskemien kierrätysasteiden laskennassa.

Tavoitteen toteutumiseen on pyritty vaikuttamaan laajentamalla biojätteen erilliskerätystä ja ottamalla käyttöön uusissa kohderyhmissä asukasaktiivimallia, joka tähtää jätelajittelun tehostumiseen. Molempiin mittareihin vaikutetaan myös viestintä- ja neuvontatyöllä. Sekajätteen määrän laskemisessa isossa roolissa ovat etenkin biojätteen saaminen pois sekajätteen joukosta sekä jätteesynnyin ehkäisy tavaroiden uudelleen käytöllä sekä kuluttamalla vähemmän.

Asiakastyytyväisyys on pysynyt hyvällä tasolla

Vesi- ja jätehuollon toimivuuden parantamista koskevassa omistajaohjaustavoitteessa mittariksi on asetettu asiakastyytyväisyys, joka on raportoidun mukaan pysynyt tasaisena ja hyvällä tasolla. Vuoden 2025 toteuma 4,3/5 ylittää asetetun tavoitetason. Arvioinnissa saadun tiedon mukaan erityisesti Sortti-asemiin sekä jäte- ja vesihuoltoon ollaan tyytyväisiä. Vikatilannetiedottaminen on puolestaan tyypillinen palvelu, johon ollaan vähemmän tyytyväisiä. HSY:n mukaan asiakaspalautteen käsittely on monikanavaista ja järjestelmällistä. Palautetta pidetään tärkeänä osana HSY:n palveluiden kehittämistä ja asiakaskokemuksen parantamista.

Tarkastuslautakunnan johtopäätökset

Helsingin seudun ympäristöpalvelut -kuntayhtymälle on asetettu pääkaupunkiseudun kaupunkien kanssa yhteiset omistajaohjaustavoitteet. Tuottavuuden parantamista ja asiakastyytyväisyyttä koskevien omistajaohjaustavoitteiden arvioitiin toteutuvan.

Kuntayhtymän taloutta haastavat lainat ja kasvava korjausvelka, mutta talouden tasapainoon tähtäävän HSY:n tuottavuusohjelman raportoidaan etenevän tavoitteen mukaisesti ja asukaskohtaisten toimintamenojen sekä omavaraisuuden kehittyneen positiiviseen suuntaan. Kuntayhtymän asiakastyytyväisyys on ollut hyvällä tasolla näkyen tyytyväisyytenä erityisesti jäte- ja vesihuoltoon sekä Sortti-asemiin.

Hiilineutraaliutta ja vastuullisuuden lisäämistä koskevan tavoitteen arvioidaan toteutuvan vain osittain. HSY:n kasvihuonepäästöjen ennustetaan toteutuvan tavoitteen mukaisesti. Niin ikään HSY:n hiilineutraalisuusohjelman kärkihankkeet etenevät raportoinnin mukaan suunnitellusti. Sen sijaan sekajätteen määrän ja kierrätysasteen ennustetaan jäävän tavoitearvoistaan. Kierrätysasteen hitaaseen nousuun on vaikuttanut keräyspaperin määrän lasku sekä sekajättemäärän nousu. Toimenpiteinä tilanteen parantamiseksi kuntayhtymä on muun muassa laajentanut biojätteen erilliskeräystä sekä jätelajittelun tehostamiseen tähtäävää asukasaktiivimallia. Kuntayhtymä ei kuitenkaan pysty vaikuttamaan kierrätysasteen nousuun riittävästi yksin. Sekajätteen vähentämiseksi tärkeää on jätteensynnyn ehkäisy. Molempiin mittareihin pyritään vaikuttamaan viestintä- ja neuvontatyöllä. On tärkeää, että työtä jatketaan.

Tarkastuslautakunnan suositus

Konserniohjauksen tulee omistajaohjauksen keinoin edistää tehokkaammin yhdessä kuntayhtymän ja sen jäsenkuntien kanssa sekajätteen määrän vähentämistä ja kierrätysasteen nostamista.

7 Tarkastuslautakunnan arviointi- ja tarkastustyö

Tarkastuslautakunnan lakisääteisiin tehtäviin kuuluu arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kaupungissa ja kaupunkikonsernissa toteutuneet sekä onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla. Tarkastuslautakunta huolehtii kaupungin ja sen tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteensovittamisesta. Mikäli kaupungin taseessa on kattamatonta alijäämää, on tarkastuslautakunnan arvioitava talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman riittävyttä. Lakisääteisenä tehtävänä on lisäksi huolehtia sidonnaisuusilmoitusten ilmoitusvelvollisuuden noudattamisen valvonnasta sekä saattaa ilmoitukset valtuustolle tiedoksi.

Kuntalain mukaisesti tarkastuslautakunta valmistelee hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat valtuuston päätettäväksi. Kuntalain mukaan valtuusto valitsee hallinnon ja talouden tarkastamista varten tilintarkastusyhteisön, jonka on määrättävä vastuunalaiseksi tilintarkastajaksi JHT-tilintarkastaja. Ulkoisen tarkastuksen yksikkö valmistelee tarkastuslautakunnan ja sen jaostojen käsiteltävät asiat sekä tekee JHT-tilintarkastajan työohjelman ja yksikön tarkastusohjelman mukaisia tarkastuksia, joista raportoidaan tarkastuslautakunnalle ja tarkastusten kohteille sekä esihenkilöille.

Arviointisuunnitelman ja -ohjelman toteutus

Tarkastuslautakunnan ja ulkoisen tarkastuksen yksikön arviointityö perustuu tarkastuslautakunnan hyväksymiin Arviointiperiaatteisiin ja Toimintasuunnitelmaan sekä valtuustokauden kattavaan Arviointisuunnitelmaan ja vuosittaiseen Arviointiohjelmaan. Asiakirjat on julkaistu ulkoisen tarkastuksen verkkosivuilla osoitteessa: <https://www.espoo.fi/arviointikertomus>.

Valtuustokauden 2025–2029 arviointisuunnitelman tavoitteena on arvioida kattavasti kaupungin ja kaupunkikonsernin palvelujen tuloksellisuutta ja tarkoituksenmukaisuutta. Arviointikohteiden valinnassa on huomioitu olennaisuus ja riskiperusteisuus sekä ajankohtaisuus. Arviointiaiheet on johdettu Espoo-tarinasta, talousarviotavoitteista ja kaupungin lakisääteisistä tehtävistä sekä ajankohtaisista teemoista. Vuosittain arvioinnin kohteina ovat tulostavoitteiden asettaminen, toteutuminen ja raportointi sekä tilinpäätös ja henkilöstötunnusluvut. Arviointivuosina 2025–2028 arvioidaan muun muassa Espoon kaupungin ja kaupunkikonsernin talouden tasapainoa ja suuria investointi- ja kehittämishankkeita sekä segregaaation ehkäisyä ja muita Espoo-tarinan mukaisia teemoja. Hiilineutraali Espoo 2030 -tavoitteen toteuttamisen etenemistä seurataan ja arvioidaan valtuustokauden kuluessa. Valtuustokauden arviointisuunnitelmaa tarkennetaan vuosittaisilla arviointiohjelmilla.

Tarkastuslautakunnan toiminta vuonna 2025

Arviointivuonna 2025 (syksy 2025–kevät 2026) tarkastuslautakunnalla oli 12 kokousta ja sen molemmilla jaostoilla viisi kokousta. Tarkastuslautakunta käsitteli kokouksissaan edellä tässä arviointikertomuksessa esitettyjä aiheita. Lautakunta keskusteli ajankohtaisista asioista kaupunginhallituksen puheenjohtajiston sekä kaupunginjohtajan kanssa kevään 2026 kokouksissaan. Lisäksi lautakunta kuuli esittelyjä ajankohtaisista aiheista, kuten toimintaympäristön tilasta, maankäytön, asumisen ja liikenteen MAL-sopimuksesta, konserniohjauksesta ja kouluverkosta sekä ajankohtaisista tietohallintoasioista. Arviointivuoden kuluessa lautakunnalle raportoitii JHT-tilintarkastajan tarkastusohjelman toteuttamisesta sekä sisäisen tarkastuksen toimintasuunnitelmasta.

Tarkastuslautakunta käsitteli syyskuun kokouksessaan uuden valtuustokauden sidonnaisuusilmoitukset ja antoi ne tiedoksi valtuustolle lokakuussa 2025. Espoon kaupungin julkaistut sidonnaisuusilmoitukset ovat luettavissa verkkopalvelussa osoitteessa: <https://asiointi.asiat.fi/Sidonnaisuusrekisteri/Julkaaisu/In-dex/JnGDk3dMvKRY4NObL5yLw0eXP18jbbWo>.

Syyskuun 2025 valtuuston kokouksessa käsiteltiin arviointikertomushavaintoihin annetut vastaukset, jotka ovat luettavissa kaupungin verkkosivuilla: <https://espoo.oncloudos.com/kokous/20251489-4-311551.PDF>. Tarkastuslautakunta jatkaa arviointiaiheista annettujen suositusten jälkiseurantaa kuluvalle valtuustokaudella.

Lausunto valtuustolle vuoden 2025 kolmannesta osavuositarkastuksesta

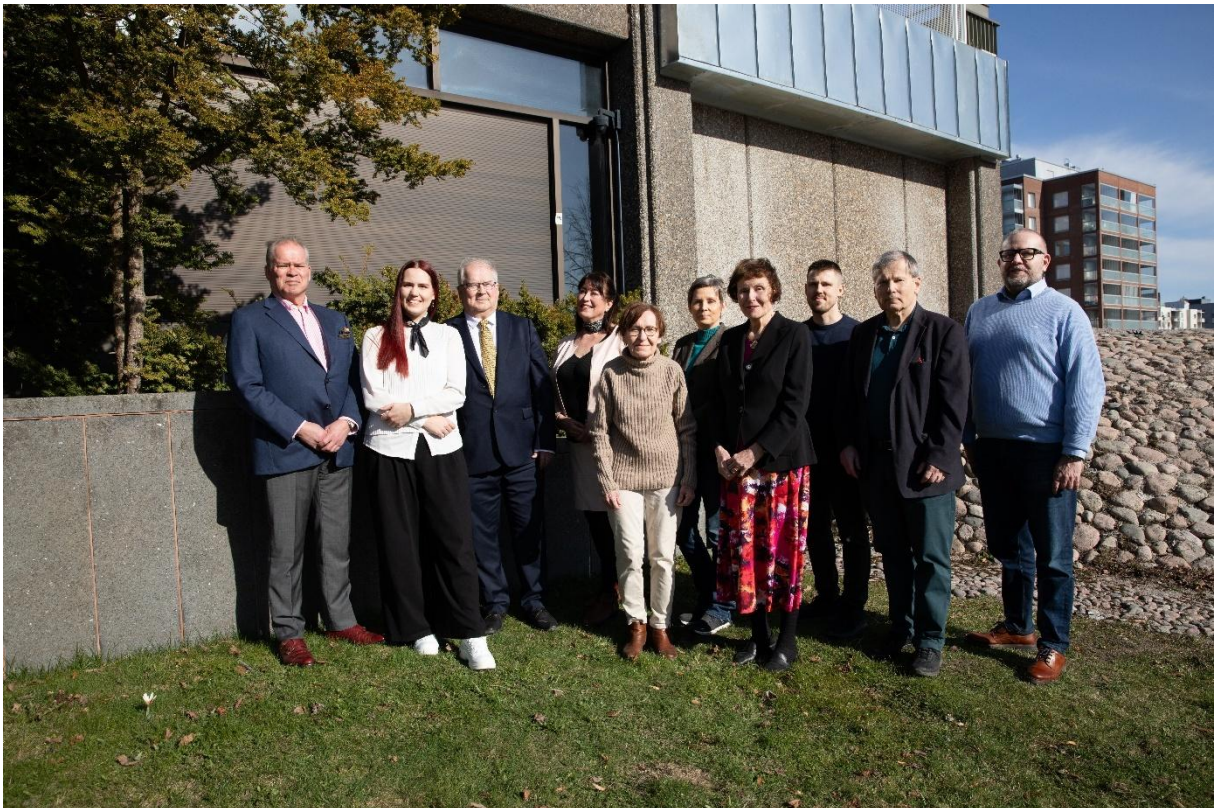
Kolmannesta osavuositarkastuksesta sekä konserniraportista ja PKS-omistajaohjausraportista valtuustolle antamassaan lausunnossa tarkastuslautakunta käsitteli talouden ja toiminnan tavoitteiden toteutumista sekä nosti ajankohtaisista aiheista esiin vuoden 2025 alue- ja kuntavaalit sekä liikenteen päästöt. Lausunto käsiteltiin valtuuston kokouksessa joulukuussa. Lausunto on luettavissa seuraavilla verkkosivuilla: <https://www.espoo.fi/fi/kaupunki-ja-paatoksenteko/paatoksenteko/ulkoinen-tarkastus#lausunnot-osavuositarkastuksista-7673>.

Valtuustokauden 2025–2029 tarkastuslautakunnan kokoonpano vuonna 2025

Taulukko 10. Tarkastuslautakunnan kokoonpano vuonna 2025

Jäsenet	Henkilökohtaiset varajäsenet
Jouni J. Särkijärvi, puheenjohtaja	Christos Petriotis
Minna Nurminen, varapuheenjohtaja	Marja Leena Heikkinen
Marita Backman	Fred Granberg
Sirpa Hertell	Satu Ramsland
Marjo Hinkkala	Sakari Kouti
Antti Jäänvirta	Kari T. Nukala
Anton Kumpulainen	Marjo Matikka
Jussi Leinonen	Sari Savela
Sofia Tuisku 15.9.2025 asti ja Hanna Markkanen 15.9.2025 alkaen	Hanna Markkanen 15.9.2025 asti ja Terhi Sundström 15.9.2025 alkaen
Niko Ohvo	Timo Kallioja
Markku Stenborg	Jukka Kuisma
Paula Viljakainen	Kati Niemi
Jukka Vilske	Ria Özberk

Kuvassa vasemmalta Markku Stenborg, vpj. Minna Nurminen, pj. Jouni J. Särkijärvi, Marita Backman, Sirpa Hertell, Marjo Hinkkala, Paula Viljakainen, Anton Kumpulainen, Jukka Vilske ja Antti Jäänvirta. Kuvasta puuttuvat Jussi Leinonen, Hanna Markkanen ja Niko Ohvo.

Liite 1: Taulukot kaupungin, liikelaitosten ja konserniyhteisöjen tulostavoitteiden toteutumisesta tilinpäätöksen ja tarkastuslautakunnan arvion mukaan

Toteutui	Toteutui osittain	Ei toteutunut	Ei voida arvioida

Taulukko 11. Kaupungin tulostavoitteiden toteutuminen

Tulostavoite	Tilinpäätös 2025	Tarkastuslautakunnan arvio
1. Espoo on oppimisen ja sivistyksen kärkikaupunki		
Espoolaiset lapset osallistuvat laadukkaaseen varhaiskasvatukseen		
Espoon oppimistulokset ja koulutustaso ovat Suomen kärkitasoa		
Kaikilla lapsilla ja nuorilla on mieluisia harrastus		
Nollatoleranssi koulukiusaamisessa ja kouluväkivallassa		
Työpaikkojen houkuttelevuus ja henkilöstön jaksaminen varhaiskasvatuksessa ja opetuksessa paranee		
Lapset ja nuoret voivat hyvin		
2. Espoo toteuttaa palveluja koko espoolaisen yhteisön voimin		
Palvelutuotannon kustannusvaikuttavuus paranee		
Palvelutuotanto kehittyy asukasyä asiakaslähtöisesti ja kustannusvaikuttavasti monituottajamallia hyödyntäen		
Rakentamisen lupien käsittelyaika paranee niin, että 85 % lupapäätöksistä käsitellään korkeintaan 75 vuorokaudessa		
Espoon kaupungin ja Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen rajapinnat ja palveluketjut toimivat hyvin		
3. Espoo on taloudellisesti kestävä ja verotukseltaan kilpailukykyinen		
Toimintamenojen kasvua hillitään		

Investointien tulo-rahoitusaste nousee yli 100 % valtuustokauden aikana ja konsernin lainakanta kääntyy laskuun		
Espoolaiset viranhaltijat sekä poliittiset päättäjät vaikuttavat hallitusohjelman toimeenpanoon ja valtakunnalliseen päätöksentekoon siten, että Espoon mahdollisuudet kestäväan kasvuun ja investointeihin turvataan		
4. Espoo on kansainvälisesti vetovoimainen yrittäjyys- ja innovaatiopääkaupunki		
Espoo houkuttelee tieto- ja osaamisintensiivisiä yrityksiä sijoittumaan ja pysymään Espoossa		
Yritystyöpaikkojen määrä Espoossa ja kasvukäytävillä kasvaa		
Espoo on haluttu kumppani kestävien kaupunki- ja palveluratkaisujen kehittämisessä		
Espoo profiloituu Pohjoismaiden parhaana startup-yrittäjyyden ja kasvuyritysten sijaintikaupunkina, jota tukemaan kehitämme kasvuyrityskampuksen yhdessä kumppaneiden kanssa		
Espoo on Pohjoismaiden paras paikka kansainvälisille osaajille		
Nuorisotyöttömyys alenee v. 2019 tasolle		
5. Espoo on viihtyisä, turvallinen ja luonnonläheinen kotikaupunki		
Espoo kasvaa kestävästi		
Turvallisuus Espoossa ja kuntalaisten kokemus turvallisuus		
Luonnon monimuotoisuus vahvistuu		
6. Espoo saavuttaa hiilineutraaliuden vuoteen 2030 mennessä		
Hiilidioksidipäästöt (ekv) vähenevät tavoitteen mukaisesti		
Hiilineutraaliuden edistäminen Espoo-tarinan strategiassa priorisoiduissa kohteissa raideliikenteen varren kaupunkikeskusalueilla ja POKE-pientaloalueilla		

7. Espoo on Suomen paras kotouttaja		
Espoon kotouttaminen on tuloksellista	▼	▼
Espoo tukee vastuidensa mukaisesti Ukrainasta saapuvia pakolaisia onnistuneesti	▲	▲

Taulukko 12. Tilapalvelut-liikelaitoksen tulostavoitteiden toteutuminen

Tulostavoite	Tilinpäätös 2025	Tarkastuslautakunnan arvio
Liikelaitoksen vuoden 2025 tulostavoite on 26 milj. euroa ylijäämäinen tulos ennen varauksia	▲	▲
Liikelaitoksen talonrakennusinvestointien hankkeiden toteutuminen valtuuston päättämän talousarvion sekä taloussuunnitelman investointiohjelman aikataulun ja kustannusarvion mukaan	▼	▼

Taulukko 13. Konserniyhteisöjen tulostavoitteiden toteutuminen

Tulostavoite	Tilinpäätös 2025	Tarkastuslautakunnan arvio
Espoon Asunnot Oy		
Asiakaskokemus on hyvällä tasolla	▲	▲
Keskimääräinen asuntotuotannon aloitus ”Asumisen ja maankäytön periaatteiden” mukaisesti	▼	▼
Yhtiö toteuttaa toimenpiteitä kaupungin ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi	▲	▲
Yhtiö osallistuu aktiivisesti asunnottomuuden vähentämiseen	▲	▲
Espoo Catering Oy		
Tuottavuus nousee vähintään 3 % /vuosi	▶	▶

Yhtiön toiminta on sidosyksikkönä kilpailukykyistä liiketaloudellista niin, että yhtiö tuottaa pääsääntöisesti hyvin maltillista voittoa		
Tilaaaja-asiakkaiden antama yleisarvosana nousee vuodesta 2023 ja päivittäinen asiakaspalautetulos kehittyy		
Vastuullisuus toteutuu mitattuna kaikilla kestäväen kehityksen ulottuvuuksilla. Ekologinen, taloudellinen ja sosiaalinen vastuu otetaan huomioon päätöksenteossa ja toiminnassa		
Enter Espoo Oy		
Rakentaa kestävää kasvua houkuttelemalla kansainvälisiä yrityksiä Espooseen		
Houkutellessa vierailijoita, kokouksia ja kongresseja Espooseen		
Tunnistaa ja lähestyy yritysasiakkaita, jotka voisivat asettua Espooseen		
Länsimetro Oy		
Kiinteistöomaisuuden tehokas hallinta. Metron kapasiteetin ja luotettavuuden lisääminen		
Pysäköintiyhtiöiden taloudellisen kannattavuuden ja matkaketjujen sujuvuuden tehokas yhteensovittaminen		
Riskienhallinnan kehittäminen		
Espoon seudun koulutuskuntayhtymä Omnia		
Talous- ja toimintasuunnitelman rahoituksellinen tasapaino		
Omnian toiminnan vaikuttavuus kasvaa		
Omnian veto- ja pitovoimaisuus koulutusten ja osaamispalvelujen tarjoajana paranee		
EMMA-taidemuseosäätiö sr		
Kulttuurisen ja sosiaalisen vaikuttavuuden lisääminen		

Toiminnan omarahoitusosuuden kasvattaminen	▲	▲
EMMAN tunnettuuden kasvattaminen	▲	▲
Espoon kaupunginteatterisäätiö sr		
Kulttuurisen ja sosiaalisen vaikutavuuden lisääminen	▲	▲
Espoon kaupunginteatterin tunnettuuden lisääminen	▶	▶
Toiminnan omarahoitusosuuden kasvattaminen	▶	▼
Helsingin seudun liikenne -kuntayhtymä HSL		
Tuottavuuden nousu vuosittain vähintään 1,5 %	▶	▶
Kuntakohtaiset subventio-osuudet tarkastelukauden loppuun mennessä enintään 50 % kuntakohtaisista kokonaiskustannuksista	▶	▶
Joukkoliikenteen toimivuuden parantaminen ja vastuullisuus sekä asiakkaiden tyytyväisyys	▶	▶
Helsingin seudun ympäristöpalvelut -kuntayhtymä HSY		
Tuottavuuden nousu vähintään 1,5 %	▲	▲
Hiilineutraalisuus 2030 ja vastuullisuuden lisääminen	▶	▶
Vesi- ja jätehuollon toimivuuden parantaminen	▲	▲

Kuvatiedot ja lähdeluettelo

Kuvatiedot

Sivu 3: Vessi Hämäläinen
Sivu 4: Taina Vehviläinen
Sivu 12: Pekka Rousi
Sivu 13: Kerttu Penttilä
Sivu 22: Kerttu Penttilä
Sivu 30: Kerttu Penttilä
Sivu 31: Kerttu Penttilä
Sivu 42: Pekka Rousi
Sivu 46: Roosa Zenger
Sivu 47: Taru Turpeinen
Sivu 57: Kerttu Penttilä
Sivu 65: Taru Turpeinen
Sivu 66: Kerttu Penttilä
Sivu 79: Joonas Salminen, Tikkurilan ilmakehu
Sivu 84: Kerttu Penttilä
Sivu 88: Kerttu Penttilä
Sivu 89: Elias Metsämaa, Filmbutik Oy
Sivu 93: Kerttu Penttilä
Sivu 95: Ami Koiranen
Sivu 96: Margit Lindholm, Duuilo
Sivu 101: Alena Bureika

Lähdeluettelo

Arviointikertomustekstien, -kuvien ja -taulukoiden valmistelussa on käytetty lähteinä tarkastuslautakunnan ja sen jaostojen arviointikokouksissa esitettyjä aineistoja. Lisäksi tietoja on tarkistettu viranhaltijoilta ja tehdyistä viranhaltijapäätöksistä sekä kaupungin toimielinten pöytäkirjoista. Seuraavassa on esitetty linkit kaupunkikonsernin toimielinten pöytäkirjoihin sekä muut keskeiset valmistelussa hyödynnetyt asiakirjat ja tietolähteet.

Espoon kaupunkikonserni

Business Espoon verkkosivu <https://www.espoo.fi/fi/business-espoo-yritysten-parhaaksi>

Espoon asumisen ja maankäytön periaatteet

Espoon ehkäisevän päihdetyön suunnitelma 2026

Espoon ilmastotavoitteet ja Hiilineutraali Espoo 2030 -tiekartta

Espoon Ilmastovahti <https://ilmastovahti.espoo.fi/>

Espoon Itämeri-toimenpideohjelma 2024–2028

Espoon vesiensuojelun toimenpideohjelma 2022–2027

Espoon yleiskaava 2060 yleiskaavaluonnoksen selostus
Esityslistat, pöytäkirjat ja päätökset <https://www.espoo.fi/fi/kaupunki-ja-paatoksenteko/paatoksenteko/esityslistat-poytakirjat-ja-paatokset>
Henkilöstölehti Espresso 2/2025
Henkilöstötunnusluvut 2025
Hyvinvointisuunnitelma 2026–2029
Keran kehittämissitoumus Espoon kaupungin verkkosivuilla <https://www.espoo.fi/fi/asuminen-ja-rakentaminen/keran/keran-kehittamissitoumus>
Luontoviisas Espoo -tiekartta kohti luonnon kokonaisuikentymättömyyttä
Perusopetuksen iltapäivätoiminnan järjestämisperiaatteet 1.8.2025 alkaen
Perusopetuksen iltapäivätoiminnan toimintasuunnitelma 1.8.2025 alkaen
PKS-omistajaohjausraportti HSL ja HSY tammi-joulukuu 2025
Päihteiden käytön ehkäisyn ja käyttöön puuttumisen suunnitelma Espoon perusopetuksessa ja lukioissa 2024
Rakentamisen lupaprosessi Espoon kaupungin verkkosivuilla <https://www.espoo.fi/fi/asuminen-ja-rakentaminen/rakentaminen/rakennusvalvonta/rakennushankkeeseen-ryhtyminen-ja-luvan-hakeminen/rakentamisen-lupaprosessi>
RATTI-hanke [Espoon kaupunki uudistaa kumppanien kanssa rakennetun ympäristön tiedonhallintaa | Espoon kaupunki](#)
Ruotsinkielisen perusopetuksen opetussuunnitelma 2014
Ruotsinkieliseen perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelma 2016
Suomenkielisen perusopetuksen arviointiraportit 2024–2025
Suomenkielisen perusopetuksen opetussuunnitelma 2014
Suomenkieliseen perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelma 2016
Suomenkielinen varhaiskasvatussuunnitelma 2022
Talousarviot 2025–2026
Tilinpäätökset 2020–2025
Toimintaympäristön tila Espoossa 2025
Tontit ja maa-alueet Espoon kaupungin verkkosivuilla <https://www.espoo.fi/fi/asuminen-ja-rakentaminen/tontit-ja-maa-alueet>

Muut

Hankinnoilla työllistäminen, Työ- ja elinkeinoministeriö [Hankinnoilla työllistäminen - Työ- ja elinkeinoministeriö](#)
KEHA-keskus, työnvälitystilasto
Julkisten hankintojen käsikirja 2023, Valtiovarainministeriö
Tiedote 10.2.2026, Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes) [Tukes antaa 5 turvallisuussuositusta uimarannoille | Turvallisuus- ja kemikaalivirasto \(Tukes\)](#)
Uimarantojen turvallisuus, toimintaohje 2024, Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes)
Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, Opetushallitus
Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022, Opetushallitus
Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteet 2011, Opetushallitus

Perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelman perusteet 2015, Opetushallitus

Lainsäädäntöä

Alueidenkäyttölaki (132/1999)

Hankintalaki (1397/2016)

Laki kehitysvammaisten erityishuollosta (519/1977)

Laki vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä (1299/2004)

Kuntalaki (410/2015)

Maankäyttö- ja rakennuslaki (132/1999)

Perusopetuslaki (628/1998)

Rakentamislaki 751/2023

Vammaispalvelulaki (675/2023)

Varhaiskasvatuslaki (540/2018)

Kuviot kaupunkikonsernin ulkopuolisista lähteistä

Kuvio 3. Työllisten ja työttömien määrä työvoimasta Espoossa 2019–2025

KEHA-keskus, työnvälitystilasto https://pxdata.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_tyonv/?tablelist=true

Kuvio 7. Konsernilainat 2025, euroa/asukas

Vertailutiedot suurten kaupunkien vuoden 2025 tilinpäätöstiedoista, kerännyt Lahden kaupungin tarkastustoimisto 4/2026

ESPOON KAUPUNKI
ULKOISEN TARKASTUKSEN YKSIKKÖ
Kaupunginreviisori, JHTT Virpi
Ala-aho puh. 09 816 21
www.espoo.fi/arviointikertomus

PAINO
Lähtämö Oy
KANSIKUVA
Ami Koironen

ISBN (painettu) 978-952-7511-80-0
ISBN (pdf) 978-952-7511-81-7

